

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Τμήμα Διεθνών Ευρωπαϊκών Σπουδών
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις
Ευρωπαϊκές Πολιτικές της Νεολαίας

*Πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» της
Ε.Ε: Στρατηγικές δια βίου μάθησης, στόχοι, πρόοδος στους
δείκτες συγκριτικής αξιολόγησης (benchmarking)*

Επιβλέπων καθηγητής: Παπαδόπουλος Ιωάννης

Κασαπίδου Ειρήνη Χρυσοβαλάντου

Θεσσαλονίκη, Μάιος 2013

“Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτή την εργασία, τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σήμερα σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και τη πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω, επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται απ’ αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου”

Κασαπίδου Ειρήνη Χρυσοβαλάντου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εστιάζει στο νέο στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, το οποίο βασίζεται στο πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, ιδίως παρέχοντας στους πολίτες τις δεξιότητες και τα προσόντα που χρειάζονται η ευρωπαϊκή οικονομία και η ευρωπαϊκή κοινωνία για να παραμείνουν ανταγωνιστικές και καινοτόμοι, αλλά και προάγοντας την κοινωνική συνοχή και ένταξη.

Στο πρώτο κεφάλαιο, η εργασία περιλαμβάνει αρχικά γενικούς ορισμούς γύρω από την εκπαίδευση, την δια βίου εκπαίδευση και τις δεξιότητες, κάνοντας κριτική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας γύρω από το θέμα της εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, γίνεται περιγραφή του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» και των στρατηγικών του στόχων, τονίζοντας τη συμβολή τους στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης καθώς και στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Ειδικότερα εστιάζουμε στον πρώτο στρατηγικό στόχο (υλοποίηση της δια βίου μάθησης και της κινητικότητας) δίνοντας έμφαση στις στρατηγικές δια βίου μάθησης, την εκπόνηση εθνικών πλαισίων προσόντων συνδεδεμένων με το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων και τη στρατηγική κινητικότητας με σκοπό τη βελτίωση προοπτικών απασχόλησης των νέων.

Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια συγκριτική αξιολόγηση της προόδου στην υλοποίηση του πρώτου στόχου της στρατηγικής «Ευρώπη και Κατάρτιση 2020» μεταξύ Ελλάδας και Βελγίου. Ο λόγος που επιλέγεται το Βέλγιο ως χώρα σύγκρισης είναι το γεγονός ότι πρόκειται για μια χώρα ίδιας περίπου κλίμακας μεγέθους με την Ελλάδα και επιπλέον, λόγω της συχνής μου παρουσίας εκεί και της γνώσης μου της γαλλικής γλώσσας, ήταν πιο εύκολο για μένα να αντλήσω πληροφορίες.

SUMMARY

The present study focuses on the new strategic framework for European cooperation in the field of education and training, which is based on the "Education and Training 2020" work program and plays an important role in the achievement of objectives of the 'Europe 2020' strategy for smart, sustainable and inclusive growth, in particular by providing citizens the skills and qualifications needed in European economy and European society in order to remain competitive and innovative, but also to promote social cohesion and inclusion.

In the first part, the study initially includes general definitions about education, lifelong learning and skills, making a critical review of the bibliography on the topic of education in the European Union.

The second part is a description of the "Education and Training 2020" work program and its strategic goals, highlighting their contributions to the field of education and training and to the achievement of the objectives of the "Europe 2020" program. In particular, we focus on the first strategic goal (lifelong learning and mobility) with an emphasis on strategies for lifelong learning, the development of national qualifications frameworks linked to the EQF and strategic mobility to improve the employment prospects of young people.

Finally, the third part is a comparative assessment of progress in the implementation of the first objective of the "Europe & Training 2020" work program between Greece and Belgium. The reason I selected Belgium as a country for comparison is the fact that it is a country of roughly the same size as Greece and in addition, because of my frequent presence there and my knowledge of the French language, it was easier for me to gather data and information.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ	8
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	8
ΔΙΑΦΟΡΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	10
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	13
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	13
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΕ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ	18
ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ	29
ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ.....	20
ΝΕΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ: ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	32
ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΗ ΖΗΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ 2020	33
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020	35
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕΤΑ ΤΟ 2010.....	35
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ "ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020"	38
ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (BENCHMARKING) ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ "ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020"	44
ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	45

ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑ	47
Η ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ "ΕΥΡΩΠΗ 2020"	52
ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ-ΕΠΕΠ (EUROPEAN QUALIFICATIONS SYSTEM -EQF).....	57
ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ	57
ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ	62
ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΜΕ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ	64
ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	69
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	69
ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	72
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ	75
ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ	79
ΤΟ ΦΛΑΜΑΝΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ.....	81
ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΒΑΛΛΟΝΙΑ (WALLONIA).....	83
ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΟΦΩΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ	85
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΒΕΛΓΙΟΥ – ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΤΟΧΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020» ...	86
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	94

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο για την αντιμετώπιση των πολλαπλών σημερινών και μελλοντικών κοινωνικοοικονομικών, δημογραφικών, περιβαλλοντικών και τεχνολογικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Ευρώπη και οι πολίτες της.

Η αποτελεσματική επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό μέσω των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι ουσιαστική συνιστώσα της στρατηγικής της Ευρώπης για την επίτευξη των υψηλών επιπέδων βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης βάσει της γνώσης τα οποία αποτελούν τον πυρήνα της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, προάγοντας παράλληλα την προσωπική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την ενεργό συμμετοχή στα κοινά.

Η ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για την περίοδο έως το 2020 θα πρέπει να καθορισθεί στο πλαίσιο ενός στρατηγικού πλαισίου που θα καλύπτει τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στο σύνολό τους, με βάση μια προοπτική ολοκληρωμένης διά βίου μάθησης. Η δια βίου μάθηση περιγράφεται ως ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου, καταπολέμησης των κοινωνικών ανισοτήτων και επίτευξης κοινωνικής συνοχής στο πλαίσιο μιας εξελισσόμενης Κοινωνίας της γνώσης.

Πράγματι, η διά βίου μάθηση θα πρέπει να θεωρείται ως θεμελιώδης αρχή στην οποία θα βασίζεται ολόκληρο το πλαίσιο, με σκοπό την αντιμετώπιση των προκλήσεων που απομένουν όσον αφορά τη δημιουργία μιας Ευρώπης βασισμένης στη γνώση και την υλοποίηση της δια βίου μάθησης για όλους.

*When planning for a year, plant corn.
When planning for a decade, plant trees.
When planning for life, train and educate people¹.*
(Κινέζικη παροιμία: Guanzi, 645 πΧ)

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Με τον όρο «εκπαίδευση» χαρακτηρίζουμε συνήθως τη συστηματική και οργανωμένη προσπάθεια την οποία αναλαμβάνουν διάφοροι τομείς και η κοινωνία ως σύνολο, προκειμένου να εξασφαλισθούν στους αποδέκτες της τα αγαθά της αγωγής.

Εμπεριέχει όλες τις μορφές μαθησιακών δραστηριοτήτων στη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, που αποσκοπούν στην απόκτηση ή την ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, στην επαγγελματική ένταξη και εξέλιξη του ατόμου, στην κοινωνική συνοχή, στην ανάπτυξη της ικανότητας ενεργού συμμετοχής στα κοινά και στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη.

Περιλαμβάνει την τυπική εκπαίδευση, τη μη τυπική εκπαίδευση και την άτυπη μάθηση. Οι Coombs P.A. & Ahmed M.² ορίζουν την τυπική εκπαίδευση³ ως το θεσμοθετημένο, ιεραρχικά δομημένο και χρονικά

¹ Όταν σχεδιάζεις για ένα χρόνο, σπέρνεις καλαμπόκι. Όταν σχεδιάζεις για μια δεκαετία, φυτεύεις δέντρα. Όταν σχεδιάζεις για μια ζωή, εκπαιδεύεις ανθρώπους.

² 1974, σ.8.

³ http://www.uehr.panteion.gr/mlearning/media/files/study_greek_gr.doc

διαβαθμισμένο εκπαιδευτικό σύστημα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έως το πανεπιστήμιο.

Στη συνέχεια, μη τυπική εκπαίδευση⁴ είναι κάθε οργανωμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα εκτός καθιερωμένου τυπικού συστήματος είτε λειτουργώντας μεμονωμένα είτε ως σημαντικό γνώρισμα κάποιας ευρύτερης δραστηριότητας που στοχεύει στην εξυπηρέτηση συγκεκριμένης ομάδας μαθητευόμενων και έχει ως αντικειμενικό στόχο τη μάθηση.

Τέλος, η άτυπη εκπαίδευση⁵ είναι η πραγματικά δια βίου διαδικασία, κατά την οποία το άτομο αποκτάει αξίες, στάσεις συμπεριφοράς, δεξιότητες και γνώσεις μέσα από τις καθημερινές εμπειρίες και τις εκπαιδευτικές επιρροές του περιβάλλοντός του/της από την οικογένεια και τους γείτονες, από την εργασία και το παιχνίδι, από την αγορά, τη βιβλιοθήκη και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Ο Peters⁶ (στο Jarvis, 1995) τονίζει πως είναι πολύ δύσκολο να ορίσουμε επακριβώς την έννοια της Εκπαίδευσης. Ο ίδιος θέτει τρία βασικά κριτήρια: (α) η Εκπαίδευση πρέπει να συμπεριλαμβάνει τη μαθησιακή διαδικασία, (β) η μαθησιακή διαδικασία δε θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως μεμονωμένο γεγονός και (γ) η μαθησιακή διαδικασία θα πρέπει να σχεδιάζεται και να είναι οργανωμένη.

Ο Peters συνεχίζει, βασιζόμενος στο αξίωμα ότι η Εκπαίδευση είναι μία ανθρωπιστική διαδικασία στην οποία αναμιγνύονται ανθρώπινα όντα ως μαθητές και ως δάσκαλοι. Έτσι, η μάθηση πρέπει να σχετίζεται με την κατανόηση και να απελευθερώνει την ανθρώπινη διάνοια και να καλλιεργεί την αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων.

⁴ Το ίδιο

⁵ Το ίδιο

⁶ Βλ. Γεωργία Παπασπύρου, Διπλωματική Εργασία «Προσόντα και Ικανότητες των Εκπαιδευτών Ενηλίκων στην Ελλάδα: Η περίπτωση του εθνικού προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών», Πάτρα 2006, σελ. 15.

Ο Jarvis⁷ (1983) ορίζει την Εκπαίδευση ως μία σχεδιασμένη σειρά γεγονότων, με ανθρωπιστική βάση, που οδηγεί τους συμμετέχοντες στη μάθηση και στην κατανόηση. Ο συγκεκριμένος ορισμός είναι ευρύς και μπορεί να αντανακλά τη βασική ιδέα της δια βίου Μάθησης, η οποία δύναται να συντελείται σε οποιοδήποτε χρονικό στάδιο της ζωής. Ως εκ τούτου, αυτός ο ορισμός δεν περιορίζει την εκπαίδευση σε μια συγκεκριμένη μαθησιακή διαδικασία, σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή και σε μία συγκεκριμένη τοποθεσία με συγκεκριμένο σκοπό (Jarvis, 1995).

Οι παραπάνω τοποθετήσεις συγκλίνουν στην παραδοχή πως η Εκπαίδευση δεν μπορεί να σταματά, αλλά πρέπει να συνεχίζει και να συντροφεύει το άτομο καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του.

Σύμφωνα με την επικρατούσα αντίληψη, η εκπαίδευση διαμορφώνει την κοινωνία της γνώσης, ενώ αποτελεί μια δια βίου διαδικασία και παράλληλα μια ιδιαίτερη ευθύνη. Οι κοινωνικοοικονομικές και πολιτιστικές εξελίξεις σε κάθε κράτος μέλος της Ένωσης εξαρτώνται κατά μεγάλο βαθμό από την ποιότητα των σχολείων και γενικά από την εκπαίδευση που παρέχεται σε όλες τις βαθμίδες⁸.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Τίθεται το ερώτημα αν υπάρχει διαφορά μεταξύ των δύο εννοιών, δεδομένου ότι και η κατάρτιση, όπως η εκπαίδευση, αποτελεί σχεδιασμένη δραστηριότητα που στοχεύει στη μάθηση.

⁷ Βλ. Γεωργία Παπασπύρου, ο.π., σελ. 16.

⁸ Βλ. Νικολάου Σουζάνα-Μαρία, *Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκπαίδευση και οι ενέργειες της Ελλάδας (2000-2008)*, Gutenberg, Αθήνα, 2008, σελ. 109.

Ο ορισμός των κλασικών πλέον όρων “εκπαίδευση” και “κατάρτιση”⁹ έχει απασχολήσει τους περισσότερους θεωρητικούς της εκπαίδευσης ενηλίκων και έχει προκαλέσει σημαντικές διαφωνίες ανάμεσά τους. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι οι δύο έννοιες πρέπει να διαχωριστούν. Πολλοί συγγραφείς έχουν επισημάνει ότι η διαφορά έγκειται στο βάθος της σχεδιασμένης μάθησης που προσφέρουν η εκπαίδευση και η κατάρτιση. Ο Dearden (1984: 90) αναφέρει ότι το σαφέστερο κριτήριο διαφοροποίησης, αν όχι το μοναδικό, είναι ότι η εκπαίδευση, σε αντίθεση με την κατάρτιση, «συμβάλλει στη σε βάθος και πλάτος ανάπτυξη της γνώσης και της κατανόησης».

Οι Barrow R. & Milburn G. (1990: 106-107) υιοθετούν την ίδια αντίληψη και επισημαίνουν ότι η έννοια «κατανόηση» που χαρακτηρίζει την εκπαίδευση είναι κάτι παραπάνω από την απλή πληροφόρηση και την ικανότητα προσαρμογής σε μοντέλα, προδιαγραφές και οδηγίες (που αποτελούν γνώρισμα της κατάρτισης και όχι της εκπαίδευσης). Εκείνο που απαιτείται από ένα εκπαιδευμένο άτομο είναι να έχει εσωτερικεύσει με οργανικό τρόπο πληροφορίες, ερμηνείες και συλλογισμούς, να μπορεί να αντιλαμβάνεται τις αρχές που βρίσκονται πίσω από κάθε συγκεκριμένο ζήτημα και να τοποθετεί τα επιμέρους στοιχεία σε ένα ευρύτερο πλαίσιο θεωρητικής κατανόησης.

Ο Peters R. (1967: 15) προσθέτει ότι η έννοια «κατάρτιση» υποδηλώνει ότι «α) υπάρχει κάποιος ειδικός τρόπος εκτέλεσης ενός έργου που πρέπει να γίνει αντικείμενο μάθησης, β) γι’ αυτόν τον σκοπό απαιτείται πρακτική άσκηση και γ) λίγη έμφαση δίνεται στη λογική (rationale) που υπάρχει πίσω από το έργο αυτό».

Με άλλα λόγια η άποψη που εκφράζουν οι παραπάνω μελετητές υποδηλώνει ότι «η κατάρτιση αποτελεί «υποδεέστερο» είδος εκπαίδευσης με περιορισμένους στόχους, που προετοιμάζει τα άτομα ώστε να μπορούν να

⁹ <http://www.metaixmio.gr/images/evdoxos/24054.pdf>, σελ. 34-37.

εκτελούν έργα ή ρόλους μάλλον μηχανιστικού και τυποποιημένου χαρακτήρα, χωρίς να κατανοούν τις βαθύτερες διαστάσεις των ζητημάτων που χειρίζονται¹⁰».

Όμως υπάρχει αντίλογος σε αυτές τις απόψεις. Πολλοί θεωρητικοί, όπως οι Jarvis P. (2001), Tight M. (2002) και Rogers A. (2005), διατείνονται ότι είναι δυσδιάκριτη η διαφορά μεταξύ εκπαίδευσης και κατάρτισης και ότι συχνά οι δύο έννοιες αλληλεπικαλύπτονται σε σημαντικό βαθμό.

Υπάρχουν, λοιπόν, πολλά πραγματολογικά και ερευνητικά δεδομένα, καθώς και έγκυρες θεωρητικές προσεγγίσεις, που δείχνουν ότι δεν είναι δόκιμη η εννοιολογική διχοτόμηση μεταξύ εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Παραδοσιακά, η *εκπαίδευση* θεωρείται ότι έχει μεγαλύτερο εύρος και βάθος, ότι προτείνει πολλούς διαφορετικούς τρόπους σκέψης και δράσης και ότι δίνει στους ενήλικους εκπαιδευομένους τη δυνατότητα των ελεύθερων επιλογών. Αντίθετα, η *κατάρτιση* έχει περιορισμένους στόχους και κατευθύνει τους ενήλικους εκπαιδευομένους σε ένα συγκεκριμένο τρόπο εφαρμογής των γνώσεων και των δεξιοτήτων που θεωρεί «σωστό» (Rogers, 2002: 74).

Οι διαφωνίες των θεωρητικών για το διαχωρισμό της εκπαίδευσης από την κατάρτιση δεν έχουν λήξει. Αξίζει όμως να μείνουμε στη θέση του Κόκκου¹¹, ο οποίος υποστηρίζει ότι η εννοιολογική διχοτόμηση των δυο εννοιών δεν είναι δόκιμη. «Υπάρχουν πολλά πραγματολογικά και ερευνητικά δεδομένα, καθώς και θεωρητικές προσεγγίσεις που δείχνουν ότι δεν είναι δόκιμη η εννοιολογική διχοτόμηση μεταξύ εκπαίδευσης και κατάρτισης. Αντίθετα, θα ήταν σκόπιμο να χρησιμοποιείται η γενική έννοια της «εκπαίδευσης ενηλίκων», για να αποδίδονται όλες οι μαθησιακές δραστηριότητες στις

¹⁰ Βλ. Κόκκος Α., «Η εκπαίδευση ενηλίκων ως διακριτό θεσμικό και επιστημονικό πεδίο», Περιοδικό Δια βίου επιστημονική θεώρηση για τη Δια βίου Μάθηση, τ. 1, 2007, σελ 3.

¹¹ Βλ. Κόκκος Α., «Η εκπαίδευση ενηλίκων ως διακριτό θεσμικό και επιστημονικό πεδίο», Περιοδικό Δια βίου επιστημονική θεώρηση για τη Δια βίου Μάθηση, τ. 1, 2007, σελ. 37.

οποίες μετέχουν ενήλικοι, θεωρούμενης της κατάρτισης ως υποκατηγορίας της εκπαίδευσης ενηλίκων, δηλαδή ως σχεδιασμένης μαθησιακής δραστηριότητας που εμπεριέχει πάντοτε, άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο, στοιχεία εκπαίδευσης, όπως είναι η απόκτηση βασικών ικανοτήτων, κοινωνικών ικανοτήτων, καθώς και η βαθύτερη κατανόηση διαστάσεων του μαθησιακού αντικειμένου».

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με την ψήφιση της Συνθήκης του Μάαστριχτ η εκπαίδευση αποκτά επίσημο χαρακτήρα. Για πρώτη φορά η εκπαίδευση, διακρινόμενη από τη κατάρτιση, αναγνωρίζεται επίσημα ως τομέας πολιτικής της Ένωσης. Συγκεκριμένα, η ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική διακρίνεται σε τυπική και άτυπη με βάση το κριτήριο της κρατικής αναγνώρισης των χορηγούμενων τίτλων σπουδών από τους εκπαιδευτικούς φορείς¹². Η πρώτη αναφέρεται στα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα, ενώ η δεύτερη μπορεί να μην αναφέρεται καθόλου σε αυτά.

ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ο όρος «δια βίου εκπαίδευση» είναι πολύ ευρύτερος από τον όρο «εκπαίδευση» και υποδηλώνει τον απεριόριστο και αέναο χαρακτήρα της μάθησης, που καλύπτει όλο το φάσμα της ζωής και περιλαμβάνει όλες ανεξαιρέτως τις μορφές μάθησης, τόσο εκείνες που παρέχονται από κάθε είδους εκπαιδευτικούς φορείς όσο και όλες τις μορφές άτυπης μάθησης. Με βάση μάλιστα τον ορισμό του Philip Coombs, το κύριο στοιχείο της δια βίου εκπαίδευσης δεν είναι το γεγονός ότι περιλαμβάνει τόσο την τυπική, όσο και

¹² Βλ. Σταμέλος Γ και Βασιλόπουλος Α., *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική. Συγκρότηση, Θεματολογία, Μεθοδολογία Υλοποίησης, Επιδράσεις στην Ελληνική Εκπαίδευση και Κατάρτιση*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2004, σελ. 61.

την άτυπη εκπαίδευση, αλλά κυρίως ότι χαρακτηρίζεται από ευκαμψία ως προς το χρόνο, τον χώρο, το περιεχόμενο και τις τεχνικές διδασκαλίας.

Σύμφωνα με τον Tight, η ιδέα της δια βίου μάθησης και της σχετικής έννοιας της δια βίου εκπαίδευσης μαζί με παρόμοιες ιδέες, όπως η συνεχιζόμενη εκπαίδευση, παρουσιάστηκε από τον Paul Legrand στα τέλη της δεκαετίας του 1960, σε διάσκεψη της UNESCO για την εκπαίδευση ενηλίκων (adult education), σε εισήγησή του για το ρόλο και τη φύση της εκπαίδευσης. Το 1970 η δια βίου εκπαίδευση υιοθετήθηκε από την UNESCO ως κύρια έννοια, η οποία αρθρώθηκε στη διάκριση της προηγούμενης εκπαιδευτικής αντίληψης, σύμφωνα με την οποία η εκπαίδευση περιοριζόταν ουσιαστικά στην παιδική ηλικία αντί της διαθεσιμότητάς της καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου¹³.

Το 1972 η Διεθνής Επιτροπή για την Ανάπτυξη της Εκπαίδευσης, στην έκθεσή της «Learning to be. The world of education today and tomorrow»¹⁴, αναγνώρισε το δικαίωμα και την ανάγκη εκπαίδευσης του ατόμου καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Ήταν μια έκθεση, η οποία υπογράμμιζε τον ουμανιστικό χαρακτήρα της εκπαίδευσης μέσα από την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού και την εκπαίδευση ενηλίκων.

Ο ορισμός που δίνει η UNESCO στη Δια Βίου Εκπαίδευση, μεταξύ άλλων τονίζει ότι (1976): «Η Δια Βίου Εκπαίδευση είναι ένα σχήμα χωρίς όρια που αποβλέπει στην αναμόρφωση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος... Δε θα πρέπει να περιορίζεται στη σχολική φοίτηση, αλλά να επεκτείνεται σε ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου, να περιλαμβάνει όλες τις δεξιότητες και όλους τους κλάδους της γνώσης, να χρησιμοποιεί όλα τα δυνατά μέσα και να δίνει ευκαιρίες σε όλους τους ανθρώπους για πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Οι εκπαιδευτικές και οι σχετικές με τη μάθηση

¹³ Βλ. Μάριος Μπαλατζάρας, Διπλωματική εργασία «Δια βίου Μάθηση και ο ρόλος των βιβλιοθηκών», Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Ιούνιος 2005, σελ. 20.

¹⁴ Βλ. <http://unesdoc.unesco.org/images/0000/000018/001801e.pdf>

διαδικασίες, στις οποίες τα παιδιά, οι νέοι άνθρωποι και οι ενήλικοι όλων των ηλικιών εμπλέκονται στη διάρκεια της ζωής τους σε οποιαδήποτε μορφή, πρέπει να θεωρηθούν ως σύνολο»¹⁵.

Σύμφωνα με τον Δ. Βεργίδη¹⁶: «Η δια βίου εκπαίδευση αποτελεί μια προσέγγιση του συνόλου των μορφωτικών δραστηριοτήτων (τυπικής, μη τυπικής και άτυπης) όλων των επιπέδων, που επιτρέπει τη συγκρότησή τους σε ένα εκπαιδευτικό συνεχές, σε διαρκή αλληλεπίδραση με την κοινωνικο - οικονομική, πολιτική και πολιτισμική πραγματικότητα. Η δια βίου εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από ευκαμψία στο χρόνο, το χώρο, το περιεχόμενο και τις τεχνικές διδασκαλίας».

Ο όρος αυτός επικράτησε διεθνώς για τρεις βασικούς λόγους: πρώτον, αντανakλά την ανάγκη συνεχούς απόκτησης και ανανέωσης γνώσεων που χαρακτηρίζει τις μεταβιομηχανικές κοινωνίες. Δεύτερον, πολλαπλασιάζονται ολοένα οι ευέλικτες μορφές μάθησης, που αντικαθιστούν εκείνες που πραγματοποιούνται στους παραδοσιακούς εκπαιδευτικούς οργανισμούς. Πληθαίνουν, λοιπόν, τα άτομα που συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους ατομικά στο δικό τους χώρο, χρόνο και ρυθμό, παρακολουθώντας προγράμματα εκπαίδευσης από απόσταση, μερικής ή περιοδικής φοίτησης, αυτομόρφωσης κ.ά.

Ο τρίτος λόγος είναι ότι τα κράτη, μέσα στις σημερινές διεθνείς συνθήκες οξύτατου ανταγωνισμού και τάσης μείωσης των δημόσιων δαπανών, χρηματοδοτούν ολοένα λιγότερο τους εκπαιδευτικούς θεσμούς και με αυτό τον τρόπο δείχνουν ότι τα άτομα πρέπει πλέον να φροντίσουν τα ίδια για τη συνεχιζόμενη εκπαίδευσή τους.

¹⁵ Βλ. http://online.dimitra.gr/sektrainers_data/24/kef1-epilogh.pdf, σελ 2.

¹⁶ Βλ. Βεργίδης, Δ. (2001), «Δια βίου εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική», στο Κ. Χάρης, Ν. Πετρουλάκης και Σ. Νικόδημος (επιμ.), *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση: Διεθνής Εμπειρία και Ελληνική Προοπτική*, Πρακτικά Θ' Διεθνούς Παιδαγωγικού Παιδαγωγικού Συνεδρίου, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σελ. 129-143.

Το 1996 αρχίζει να χρησιμοποιείται ο όρος Δια Βίου Εκπαίδευση και Κατάρτιση (Lifelong Education and Training). Το συγκεκριμένο έτος (1996) άλλωστε ανακηρύχθηκε και «Ευρωπαϊκό Έτος Δια Βίου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης». Η Δια Βίου Εκπαίδευση, σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει το CEDEFOP (1996)¹⁷, αναφέρεται σε όλους τους τομείς της Εκπαίδευσης και παραπέμπει σε μια φιλοσοφική έννοια σύμφωνα με την οποία: «η εκπαίδευση θεωρείται μια μακροχρόνια διαδικασία που αρχίζει κατά τη γέννηση και διαρκεί καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής»¹⁸.

Διαφορετική, πιο πραγματιστική, είναι η έμφαση την οποία δίνει στον όρο η Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία της δια βίου εκπαίδευσης ELLI¹⁹, σύμφωνα με την οποία δια βίου εκπαίδευση είναι η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού μέσω μια διαρκούς υποστηρικτικής διαδικασίας, η οποία δραστηριοποιεί και δίνει τη δύναμη στα άτομα να αποκτήσουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις αξίες και την κατανόηση που θα χρειασθούν κατά τη διάρκεια της ζωής τους, αλλά και να τις χρησιμοποιούν και να τις εφαρμόζουν με αυτοπεποίθηση, δημιουργικότητα και απόλαυση σε όλους τους ρόλους, τις περιστάσεις και τα περιβάλλοντα.

Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά σε πράσινο βιβλίο του Βρετανικού Υπουργείου Παιδείας και Απασχόλησης (Department for Education and Employment, 1998: 7), η δια βίου εκπαίδευση βοηθάει στον εκπολιτισμό της κοινωνίας και προωθεί την ενεργό συμμετοχή του πολίτη. Επιπρόσθετα επιτρέπει στους πολίτες να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους, να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην κοινότητα, ενώ παράλληλα ενισχύει την οικογένεια, τη γειτονιά και κατά συνέπεια το έθνος.

Η έννοια της Δια Βίου Μάθησης (Lifelong Learning), καθιερώθηκε στο Συμβούλιο Κορυφής της Λισσαβόνας (2000). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2000

¹⁷ Ευρωπαϊκό Κέντρο για την ανάπτυξη της επαγγελματικής κατάρτισης.

¹⁸ Βλ. Βεργίδης, Δ. και Καραλής, Θ., (2004), Τυπολογίες και στρατηγικές στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, τεύχος 2, Μάιος-Αύγουστος 2004, σελ. 11-16.

¹⁹ European Lifelong Learning Initiative.

στο «Memorandum on Lifelong Learning»²⁰ (Υπόμνημα για τη Δια Βίου Μάθηση) ορίζει τη Δια Βίου μάθηση ως όλες τις χρήσιμες δραστηριότητες μάθησης που γίνονται σε μια συνεχή βάση με σκοπό τη βελτίωση της γνώσης, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων.

Ένα χρόνο αργότερα (2001) η Επιτροπή δημοσιεύει το «Making a European Area of Lifelong Learning a Reality»²¹ (Κάνοντας τον Ευρωπαϊκό Χώρο Δια Βίου Μάθησης Πραγματικότητα), ορίζοντας και πάλι τη Δια Βίου μάθηση ως όλες τις δραστηριότητες μάθησης που ακολουθεί κάποιος καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, με σκοπό τη βελτίωση της γνώσης του, των δεξιοτήτων του και της ανταγωνιστικότητάς του μέσα σε μια προσωπική, κοινωνική και/ή επαγγελματική προοπτική.

Ο Knowles θεωρεί τη δια βίου μάθηση οργανωτική αρχή για κάθε εκπαίδευση και παρατηρεί πως «σε ένα κόσμο επιταχυνόμενης αλλαγής η μάθηση πρέπει να είναι δια βίου διαδικασία»²². Σύμφωνα με τους Aspin και Charman, η δια βίου μάθηση έχει έναν τριαδικό ρόλο: την οικονομική πρόοδο και ανάπτυξη, την προσωπική ανάπτυξη και ολοκλήρωση και τέλος, την κοινωνική ένταξη και δημοκρατική κατανόηση και δράση²³.

Η δια βίου μάθηση είναι σήμερα αναγκαιότητα. Στην πραγματικότητα αναμένεται να υπάρχει συχνή εναλλαγή εργασίας και επιμόρφωσης. Η εκπαίδευση πρέπει να βοηθά το άτομο να αναπτύξει θετική στάση απέναντι στην αυτομόρφωση και ταυτόχρονα να το ασκήσει στη δεξιότητα έρευνας και να το βοηθήσει να συνειδητοποιήσει τις δημιουργικές του ικανότητες. Πρέπει

²⁰ Βλ. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Υπόμνημα σχετικά με την εκπαίδευση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής*, SEC(2000) 1832, Βρυξέλλες, 2000, σελ. 3.

²¹ Βλ. Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Making a European Area of Lifelong Learning a Reality*, Βρυξέλλες, 2001, σελ. 9.

²² Γιώργος Ασημακόπουλος, Διπλωματική εργασία «Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στα περιφερειακά επιμορφωτικά κέντρα και η αποτελεσματικότητά της. Εμπειρική έρευνα με βάση τις απόψεις των επιμορφωτών», Πάτρα, 2008, σελ. 25.

²³ Aspin D & Charman J., «Lifelong learning: Concepts and Conceptions», *International Journal of Lifelong Learning Education*, 2000, vol. 19, i.1, p. 2-19.

λοιπόν το άτομο να χρησιμοποιεί με δημιουργικό τρόπο τη γνώση που αποκτά και να την αξιοποιεί στη μετέπειτα πορεία του.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η δια βίου μάθηση μπορεί να εκπληρώσει ταυτόχρονα διάφορες λειτουργίες του κράτους, της αγοράς και της κοινωνίας των πολιτών. Μπορεί να λειτουργήσει έτσι ώστε να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, παρέχοντας χώρο για έναν πιο προοδευτικά προσανατολισμένο εκπαιδευτικό ρόλο.

Η προώθηση της δια βίου μάθησης είναι σήμερα κάτι πολύ περισσότερο από ένα ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής στο οποίο υπάρχει ευρεία συναίνεση ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες: αντιμετωπίζεται ως ιδιαίτερα σημαντική παράμετρος για τις εξελίξεις στην οικονομία και την κοινωνία σε παγκόσμια κλίμακα. Τόσο τα αρμόδια ευρωπαϊκά όργανα όσο και τα κράτη μέλη επικαλούνται όλο και περισσότερο την ανάγκη για δια βίου μάθηση ως στρατηγικό στόχο των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης. Την αντιλαμβάνονται ως μέσο για την επιτυχία των πολιτικών απασχόλησης και κοινωνικής συνοχής.

Επιπλέον, την αντιμετωπίζουν ως προϋπόθεση για την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Είναι βέβαιο ότι η δια βίου εκπαίδευση είναι σημαντική συνιστώσα της εκπαιδευτικής, οικονομικής και κοινωνικής αλλαγής, στενά συνδεδεμένη με την οικονομική και πολιτιστική παγκοσμιοποίηση, την τεχνολογική ανάπτυξη και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Τέλος, είναι ένα μέσο αντιμετώπισης της συλλογικής και ατομικής αβεβαιότητας η οποία παρατηρείται στο σύγχρονο κόσμο.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Το εκπαιδευτικό πρότυπο που εφαρμόστηκε μέχρι και τις αρχές του εικοστού αιώνα βασιζόταν στην πεποίθηση ότι η εκπαίδευση διαδραματίζει το ρόλο της

μόνο όταν το άτομο βρίσκεται στην τοπική εκπαίδευση, ενώ κατά τη διάρκεια της κοινωνικής ωριμότητας (ενηλικίωσης), η εκπαίδευση παύει. Αυτή η ιδέα είχε υιοθετηθεί, από τις αρχές όμως του 20ου αιώνα άρχισε να γίνεται περισσότερο φανερό το γεγονός ότι η γενεαλογική προσέγγιση δεν ήταν η καταλληλότερη για να περιγράψει την εκπαιδευτική διαδικασία.

Λαμβάνοντας υπόψη τους όρους που χρησιμοποιήθηκαν επίσημα από τα ευρωπαϊκά όργανα και τους διεθνείς οργανισμούς σε επίσημα συγγράμματα ή σε διεθνείς συσκέψεις και κάνοντας μια αναδρομή στο πρόσφατο παρελθόν, παρατηρούμε ότι σε διεθνές επίπεδο, η πρώτη αναφορά στη δια βίου μάθηση και την εκπαίδευση ενηλίκων γίνεται το 1966 από το Συμβούλιο της Ευρώπης, με τον όρο «Συνεχής Εκπαίδευση»²⁴. Στην συνέχεια, τρία χρόνια αργότερα, το 1969, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) κάνει χρήση του όρου «Εναλλασσόμενη Εκπαίδευση»²⁵.

Η δια βίου μάθηση αποτελεί τον πυρήνα των δραστηριοτήτων της UNESCO. Από το πρώτο διεθνές συνέδριο για την εκπαίδευση ενηλίκων (1949), η UNESCO έχει συνεργαστεί με τα κράτη μέλη για να διασφαλίσει ότι οι ενήλικες έχουν το βασικό δικαίωμα στην εκπαίδευση. Στη συνέχεια τη δεκαετία του 1970 δημοσιεύτηκε η πρώτη αναφορά της UNESCO για την δια βίου μάθηση την οποία ακολούθησε η δημιουργία της Διεθνούς Επιτροπής για την Ανάπτυξη της Εκπαίδευσης υπό τον Edgar Faure.

Η παραπάνω Επιτροπή δημοσίευσε το «Learning to be: The world of Education today and tomorrow» (Faure et al, 1972). Στην παγκόσμια συζήτηση που οδήγησε στη δημοσίευση της έκθεσης «Learning to be» το 1972 αναφέρεται ότι «η εκπαίδευση σύμφωνα με την άποψη της UNESCO θα πρέπει να διαρκεί όλη τη ζωή για όλους τους ανθρώπους και όχι μόνο να

²⁴ Permanent education.

²⁵ Recurrent education.

ταυτίζεται με το σχολείο ή το πανεπιστήμιο λίγων προνομιακών ή εξειδικευμένων»²⁶.

Η αναφορά του Faure ήταν μια δημόσια δήλωση των αρχών της δια βίου εκπαίδευσης και αποδείχτηκε καθοριστικής σημασίας για την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής εκπαίδευσης. Πρέπει να παραδεχτεί κανείς πως η συγκεκριμένη αναφορά λειτούργησε περισσότερο σαν μια πηγή έμπνευσης παρά σαν οδηγός για δράση, ωστόσο δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να υποτιμηθεί η συνεισφορά της.

Το 1976 η Γενική Διάσκεψη της UNESCO²⁷ ενέκρινε τη σύσταση του Ναϊρόμπι για την ανάπτυξη της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης, με την οποία δεσμεύονται οι κυβερνήσεις για την προώθηση της εκπαίδευσης ενηλίκων ως αναπόσπαστο μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος.

Στη Διάσκεψη της UNESCO δίνεται ο παρακάτω ορισμός: Ο όρος «δια βίου εκπαίδευση και μάθηση» δηλώνει ένα χωρίς όρια σχήμα που αποβλέπει στην αναμόρφωση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος και στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού δυναμικού έξω απ' αυτό... Η εκπαίδευση και η μάθηση δεν περιορίζονται στη σχολική φοίτηση, πρέπει να επεκτείνονται σε ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου, να περιλαμβάνουν όλες τις δεξιότητες και όλους τους κλάδους της γνώσης, να χρησιμοποιούν όλα τα δυνατά μέσα και να δίνουν την ευκαιρία σε όλους τους ανθρώπους για πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Οι εκπαιδευτικές και οι σχετικές με τη μάθηση διαδικασίες στις οποίες τα παιδιά, οι νέοι άνθρωποι και οι ενήλικες όλων των ηλικιών εμπλέκονται στη διάρκεια της ζωής τους, σε οποιαδήποτε μορφή, πρέπει να θεωρηθούν ως ένα σύνολο.²⁸

²⁶ John Field, «Lifelong education», University Warwick, International Journal of Lifelong education, vol. 20, No 1/2 (January-April 2001), p. 6.

²⁷ http://uil.unesco.org/fileadmin/keydocuments/AdultEducation/en/GRALE_en.pdf, σελ. 8.

²⁸ UNESCO, Απόφαση για την ανάπτυξη της επιμόρφωσης ενηλίκων, Nairobi 26 Νοεμβρίου 1976, Υ.Π.Ε.Ε.Θ., Διεύθυνση Επιμόρφωσης Ενηλίκων, σελ. 9.

Κατά τη δεκαετία του 1980 η Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποίησε τον όρο «Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση»²⁹. Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνειδητοποίησαν την ανάγκη για εκπαίδευση ενηλίκων και την ενσωμάτωσαν στις πολιτικές τους. Η χρονολογία κλειδί είναι το 1993 με την δημοσίευση από την Επιτροπή της Λευκής Βίβλου «Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα, Απασχόληση», η οποία τονίζει πως η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι μια απαραίτητη συνθήκη για την γενικότερη ανάπτυξη. Η συγκεκριμένη Λευκή Βίβλος οδήγησε στη δημοσίευση, πάλι από την Επιτροπή, μιας νέας Λευκής Βίβλου το 1995 με τίτλο «Διδασκαλία και Μάθηση: Προς την κοινωνία της γνώσης»³⁰, η οποία θεωρείται ως ένα από τα σημαντικότερα εκπαιδευτικά κείμενα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η Λευκή Βίβλος του 1993, το πρώτο επίσημο κείμενο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορά την εκπαίδευση και την κατάρτιση αποκλειστικά, αναφέρει:

«Η εκπαίδευση και η κατάρτιση, περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν, θα αποτελέσουν τις κύριες συνιστώσες της ταυτότητας του καθενός, της αίσθησης του ανήκειν, της κοινωνικής προόδου και της προσωπικής ανάπτυξης. Το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ακτινοβολία της, θα προκύψουν σε πολύ μεγάλο βαθμό από την ικανότητά της να παρακολουθήσει την κίνηση προς την κοινωνία της γνώσης»³¹.

Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και η αναφορά της Διεθνούς Επιτροπής της UNESCO με πρόεδρο αυτή τη φορά τον Ζακ Ντελόρ και με τίτλο «Learning: The treasure within» (Delors, 1996). Η αναφορά του Ντελόρ, ενώ εμπεριέχει τις ανθρωπιστικές αξίες και τους στόχους της εκπαίδευσης, περιλαμβάνει στην ανάλυσή του μερικά προβλήματα και προτάσεις για την λύση τους σε πλήρη ευθυγράμμιση με το νέο κοινωνικό-οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο μέσα στο

²⁹ Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση αφορά ενήλικους εκπαιδευόμενους, αφού έπεται της υποχρεωτικής τους εκπαίδευσης και επομένως και της ενηλικίωσής τους.

³⁰ Βλ. Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 6^{ης} Μαΐου 1996 για τη Λευκή Βίβλο «Διδασκαλία και μάθηση. Προς την κοινωνία της γνώσης», Επίσημη εφημερίδα C 195.

³¹ Βλ. Π. Χατζηθεοχάρους, Β. Νικολοπούλου & Ελ. Γιοβάννη, «Εισαγωγή στην εκπαίδευση ενηλίκων», εκπαιδευτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των ΣΔΕ, Υ.Π.Δ.Β.Μ.Θ - ΓΓΔΒΜ - ΙΔΕΚΕ - Αθήνα, 2010, σελ. 2.

οποίο λειτουργεί πλέον η εκπαίδευση, δηλαδή την επίδραση της παγκοσμιοποίησης, την τεχνολογία και την βασισμένη στην γνώση οικονομία (Paradopoulos, 2003)³².

Συγκεκριμένα, η έκθεση Delors λαμβάνει μια ολιστική, πιο μακροπρόθεσμη άποψη της εκπαίδευσης. Όπως αναφέρεται στην έκθεση, «Η Επιτροπή για την εκπαίδευση στον 21ο αιώνα δεν βλέπει την εκπαίδευση ως πανάκεια ή μια μαγική φόρμουλα, ανοίγοντας την πόρτα σε ένα κόσμο όπου όλα τα ιδεώδη πρέπει να επιτευχθούν, αλλά ως ένα από τα κυριότερα μέσα που διαθέτει για να στηρίξει τη βαθύτερη και πιο αρμονική μορφή της ανθρώπινης ανάπτυξης και ως εκ τούτου στη μείωση της φτώχειας, του αποκλεισμού, της άγνοιας, της καταπίεσης και του πολέμου»³³. Στο πλαίσιο αυτό προσδιόρισε τέσσερις πυλώνες ως τα θεμέλια της εκπαίδευσης, που δίνουν έμφαση στην έννοια της δια βίου μάθησης:

- ✿ Να μάθουμε πώς να μαθαίνουμε
- ✿ Να μάθουμε πώς να ενεργούμε
- ✿ Να μάθουμε πώς να συμβιώνουμε
- ✿ Να μάθουμε να υπάρχουμε³⁴

Σχεδόν παράλληλα αποφασίζεται από την Επιτροπή η ανακήρυξη του 1996 ως έτος Δια Βίου Μάθησης, μια πρωτοβουλία με τεράστια απήχηση και αντίκτυπο σε όλη την Ευρώπη. Χαρακτηριστικά, όπως επισημαίνει ο Δ. Βεργίδης³⁵, η επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο έτος που αφιερώθηκε στη διά βίου μάθηση ήταν η ακόλουθη:

«Η διά βίου μάθηση είναι περισσότερο μια προσέγγιση που εστιάζει στις ευκαιρίες και διαδικασίες μάθησης του ατόμου, αναγνωρίζοντας ότι αυτές οι

³² <http://www.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio3/praltika%2011/pandis.htm>,

³³ Βλ. «Education for the 21st century: A south Australian perspective», Invitational Seminar on the Delors Report: Learning – The Treasure Within, Flinders University Institute of International Education, Flinders University, Adelaide. 1999, p. 1.

³⁴ <http://ehlt.flinders.edu.au/education/publications/REPORTS/fuie99a/SPRING.DOC>,

σελ. 4.

³⁵ Βλ. Βεργίδη Δ., Δία βίου εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική, στο συλλογικό τόμο *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση: διεθνής εμπειρία και ελληνική προοπτική*, εκδ. Ατραπός, Αθήνα 2000, σ. 140.

ευκαιρίες και διαδικασίες τροφοδοτούνται από πολλούς κοινωνικούς θεσμούς, συμπεριλαμβανομένων, όχι μόνο της τυπικής εκπαίδευσης και των συστημάτων κατάρτισης, αλλά και της οικογένειας, της επιχείρησης και των μέσων επικοινωνίας»³⁶.

Και οι δύο παραπάνω πρωτοβουλίες της Επιτροπής, η Λευκή Βίβλος καθώς και η ανακήρυξη του έτους 1996 ως έτους δια βίου Μάθησης στοχεύουν στο να προκαλέσουν διάλογο σε κάθε επίπεδο για την ανάγκη για δια βίου μάθηση, με σκοπό: α) να ευαισθητοποιήσουν τους Ευρωπαίους γύρω από την αναστάτωση που προκαλούσε η άφιξη της κοινωνίας της πληροφορίας, η διαδικασία της διεθνοποίησης και η επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος και β) να επισημάνουν τη συμβολή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1997). Με αυτό τον τρόπο, καθώς και με μια σειρά άλλων σημαντικών δημοσιεύσεων και πρωτοβουλιών, η Επιτροπή έβαλε για τα καλά την Ευρωπαϊκή Ένωση στο δρόμο της δια βίου εκπαίδευσης³⁷.

Από το 2000 η δια βίου μάθηση αποτελεί τον κοινό παρανομαστή τριών αλληλένδετων τομέων δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁸, καθοριστικών για τη μελλοντική της ανάπτυξη:

- Αποτελεί οργανικό μέρος της Στρατηγικής της Λισαβόνας. Κατ' αυτό τον τρόπο συνδέεται με τους βασικούς άξονες της στρατηγικής και ιδιαίτερα με τις πολιτικές ανάπτυξης και απασχόλησης, ενώ επιδιώκεται η ανάπτυξή της μέσω του Ευρωπαϊκού χώρου δια βίου μάθησης³⁹.

³⁶ Βλ. Κόκκος Α., «Η εκπαίδευση ενηλίκων ως διακριτό θεσμικό και επιστημονικό πεδίο», Περιοδικό Δια βίου επιστημονική θεώρηση για τη Δια βίου Μάθηση, τ. 1, 2007, σελ. 3.

³⁷ <http://www.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio3/praltika%2011/pandis.htm>

³⁸ Γκόβαρης Χ. - Ρουσσάκης Ι., *Ευρωπαϊκή Ένωση - Πολιτικές στην Εκπαίδευση*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Αθήνα, 2008, σελ. 119.

³⁹ Ο ευρωπαϊκός χώρος δια βίου μάθησης θα επιτρέπει στους ευρωπαίους πολίτες να κινούνται ελεύθερα από περιβάλλον μάθησης σε θέση εργασίας, από μια περιφέρεια ή χώρα ή άλλη, προκειμένου να αξιοποιούν καλύτερα τις δεξιότητες και τις γνώσεις τους.

- Εντάσσεται στους συγκεκριμένους μελλοντικούς στόχους των Ευρωπαϊκών Εκπαιδευτικών Συστημάτων και αποτελεί στόχο του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», ενώ εντάσσεται στα ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς για την εκπαίδευση και την κατάρτιση και τέλος,
- Συνιστά το βασικό αντικείμενο της νέας γενιάς προγραμμάτων δράσης για την εκπαίδευση και την κατάρτιση «Δια βίου Μάθηση 2007-2013».

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας⁴⁰ τον Μάρτιο του 2000 έταξε ένα νέο στρατηγικό στόχο για την επόμενη δεκαετία: Να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Μεταξύ των μέσων για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι και η Δια βίου Μάθηση. Αυτή είναι η κύρια πολιτική για την οικοδόμηση ενεργών πολιτών και την κοινωνική συνοχή, το πιο σημαντικό στοιχείο του Ευρωπαϊκού Μοντέλου⁴¹.

Μετά το Συμβούλιο Κορυφής στη Λισαβόνα, ο όρος της δια βίου μάθησης αποκτά μεγαλύτερη ισχύ. Παρόλο όμως που συμπεριλαμβάνει την εκπαίδευση ενηλίκων, δεν αναφέρεται καθαυτό στην έννοια, αφού περιλαμβάνει κάθε μαθησιακή δραστηριότητα που αναπτύσσεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου⁴². Η ατζέντα που ενεργοποίησε η Λισαβόνα παρέχει στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα θεσμικό εργαλείο για την οικοδόμηση ενός ενιαίου λειτουργικού πλαισίου προς την επίτευξη των οικονομικών της στόχων αφενός, ενώ αφετέρου εκτιμάται ότι μπορεί να συμβάλλει στη δυναμική σύγκλιση που αποτελεί το υπόβαθρο της ευρωπαϊκής διεύρυνσης.

⁴⁰ Βλ. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, Συμπεράσματα της Προεδρίας, 23-24 Μαρτίου, Βρυξέλλες, 2000.

⁴¹ <http://www.unesco.org/education/uie/pdf/uiestud36.pdf>, Integration Lifelong Learning Prospectives, Christos Doukas, p. 282.

⁴² Σιπητάνου, Α., *Θεσμοί και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Δια βίου μάθηση. Μια κριτικό-ερμηνευτική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, σ. 160, 2005.

Τον Νοέμβριο του 2002 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενέκρινε ψήφισμα σχετικά με την προώθηση της Ευρωπαϊκής συνεργασίας για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή προχώρησε στην ανακοίνωση έξι κριτηρίων αναφοράς (benchmarks) για τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη, προσδοκώντας ότι θα συνεπικουρήσουν στην κατάκτηση του στρατηγικού στόχου της Λισσαβόνας⁴³. Εν συνεχεία, στις 29-30 Νοεμβρίου 2002, με δήλωση των αρμοδίων υπουργών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των Ευρωπαίων Κοινωνικών Εταίρων αποτυπώθηκε μια ενιαία στρατηγική για τη βελτίωση της απόδοσης, της ποιότητας και της ελκυστικότητας της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, γνωστή και ως «Διαδικασία της Κοπεγχάγης».

Τα κριτήρια περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων, αύξηση της επένδυσης σε εκπαίδευση και κατάρτιση, απόκτηση βασικών δεξιοτήτων από το σύνολο του πληθυσμού (key competences) και ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης. Συγκεκριμένα, ο στόχος που είχε δοθεί για την εκπαίδευση και κατάρτιση ήταν να φτάσει έως το 2010 το ποσοστό συμμετοχής στη Δια βίου Μάθηση στην Ένωση στο τουλάχιστον 12,5% του ενήλικου πληθυσμού σε ηλικία εργασίας (ηλικιακή ομάδα 25-64 ετών).

Η Διακήρυξη της Κοπεγχάγης εστίασε στη μετρησιμότητα και συγκρισιμότητα των γνώσεων και δεξιοτήτων των πολιτών και στην ενίσχυση της διαφάνειας, της ποιότητας και της αναγνώρισης προσόντων και τίτλων, προτάσσοντας την ανάγκη θέσπισης ενός πλαισίου διασφάλισης της διαφάνειας των διπλωμάτων και των τυπικών προσόντων στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης⁴⁴.

Ακολούθησε επανεξέταση της διαδικασίας στο Μάαστριχτ το 2004, όπου επισημάνθηκε η πρόοδος που σημειώθηκε σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη κοινών εργαλείων και αρχών. Τα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα της προσπάθειας

⁴³ Βλ. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς για την εκπαίδευση και τη κατάρτιση: εξελίξεις μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας*, COM(2002) 629 τελικό, Βρυξέλλες, 2002.

⁴⁴ Βλ. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2002.

υλοποίησης διαρθρωτικών αλλαγών οδήγησαν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2005 στην Επανενεργοποιημένη Στρατηγική της Λισαβόνας, αφού ο απολογισμός μέχρι εκείνη τη στιγμή χαρακτηρίστηκε ως μέτριος, και συμφωνήθηκε να επανεξεταστούν οι προτεραιότητες σε απασχόληση και ανάπτυξη που να συνάδουν με τη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη, μέσω μεγαλύτερης κινητοποίησης όλων των κατάλληλων εθνικών και κοινοτικών πόρων⁴⁵.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε έγγραφο αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισαβόνας⁴⁶, η αρχική στρατηγική εξελίχθηκε σε μια πολύπλοκη δομή με πολλαπλούς στόχους και δράσεις και ασαφή κατανομή αρμοδιοτήτων και καθηκόντων, ιδίως μεταξύ της ΕΕ και των εθνικών επιπέδων. Υπό το φως των εξελίξεων αυτών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επανενεργοποίησε τη Στρατηγική της Λισαβόνας εστιάζοντας για ακόμη μια φορά στην ανάπτυξη και την απασχόληση τον τομέα αυτό.

Με σύσταση που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 18 Δεκεμβρίου 2006 προτάθηκε στα κράτη μέλη να ενσωματώσουν τις βασικές ικανότητες στις στρατηγικές τους για τη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση και με ψήφισμα της 15 Νοεμβρίου 2007 «Νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας» τονίσθηκε ο επείγων χαρακτήρας της πρόβλεψης των αναγκών όσον αφορά τις δεξιότητες, με στόχο την προσαρμογή των γνώσεων των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων προς τις ανάγκες της οικονομίας.

Τον Απρίλιο του 2008, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης,⁴⁷ μαζί με την Επιτροπή, έκρινε ως επείγουσα την ανάγκη μεταρρυθμίσεων προκειμένου να επιτύχει η εν λόγω στρατηγική με τίτλο «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010». Σημειώθηκε ότι θα πρέπει να αρχίσουν εργασίες όσον αφορά ένα ενημερωμένο στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα

⁴⁵ Βλ. Βοσκόπουλος Γ., *Ευρωπαϊκή Ένωση – Θεσμοί Πολιτικές, Προκλήσεις, Προβληματισμοί*, εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2009, σελ. 210.

⁴⁶ Βλ. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Έγγραφο αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισαβόνας*, SEC (2010) 114 τελικό, Βρυξέλλες, 2010.

⁴⁷ Βλ. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 13832/04, Βρυξέλλες, 2004.

της εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το Συμβούλιο θεώρησε καθοριστική την προώθηση της απασχολησιμότητας και της κινητικότητας μέσα σε μία ανοικτή ευρωπαϊκή αγορά εργασίας.

Για το σκοπό αυτό αποφασίστηκε η ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού πλαισίου ως κοινού σημείου αναφοράς για την αναγνώριση προσόντων και ικανοτήτων (European Qualifications Framework). Παράλληλα, τέθηκε η ανάγκη ανάπτυξης ουσιαστικότερων «εταιρικών σχέσεων» μεταξύ επιχειρήσεων, κοινωνικών εταίρων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε όλα τα επίπεδα, προωθώντας την αναγνώριση των προηγούμενων γνώσεων καθώς και τη δημιουργία μαθησιακού περιβάλλοντος ανοικτού, ελκυστικού και προσπελάσιμου για όλους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες⁴⁸.

Τα συμπεράσματα που εξέδωσε το Συμβούλιο το Μάιο του 2008⁴⁹ ενθαρρύνουν την ενίσχυση της συνέργειας μεταξύ γνώσεων και δεξιοτήτων μέσω της καινοτομίας και της δημιουργικότητας, μέσα από όλα τα επίπεδα της κατάρτισης. Παράλληλα, η πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Έτος Δημιουργικότητας και Καινοτομίας 2009 είχε ως στόχο την προώθηση της δημιουργικότητας μέσω της δια βίου μάθησης ως φορέα καινοτομίας και ως παράγοντα ανάπτυξης των προσωπικών, εργασιακών, επιχειρηματικών και κοινωνικών ικανοτήτων. Επιπρόσθετα, αναγνωρίστηκε ο καθοριστικός ρόλος της εκπαίδευσης ενηλίκων και της κατάρτισης στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας και ιδιαίτερα στην τεχνολογική προσαρμογή των εργαζομένων.

Το τέλος της δεκαετίας 2001-2010 βρήκε την Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμέτωπη με τη χειρότερη οικονομική κρίση των τελευταίων δεκαετιών. Στο πλαίσιο των

⁴⁸ Βλ. Πανιτσίδου Ε., Διδακτορική Διατριβή «Ευρωπαϊκές Πολιτικές στο πεδίο της Δια Βίου Εκπαίδευσης, Μια αξιολογική προσέγγιση των ευρύτερων αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής παρέμβασης: Η περίπτωση των κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΚΕΕ)», Θεσσαλονίκη, 2011, σελ. 45.

⁴⁹ Βλ. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 22ας Μαΐου 2008.

εξελίξεων αυτών, τον Μάιο του 2009, το Συμβούλιο ενέκρινε ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο «ΕΕ 2020»⁵⁰ για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, σε συνέχεια της Στρατηγικής της Λισαβόνας. Η χρονική διάρκεια του πλαισίου αυτού αφορά τη δεκαετία 2010-2020, ενώ ως κύριος στόχος της συνεργασίας των κρατών υπό τις συνθήκες που δημιούργησε η όξυνση των ανταγωνισμών παγκόσμια, τίθεται εκ νέου η στήριξη της περαιτέρω ανάπτυξης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης ώστε να διασφαλιστεί: α) η προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ανάπτυξη όλων των πολιτών και β) η οικονομική ευημερία και απασχολησιμότητα, προωθώντας παράλληλα τις δημοκρατικές αρχές, την κοινωνική συνοχή, την ενεργό συμμετοχή στα κοινά και τον διαπολιτισμικό διάλογο.

Για την αξιολόγηση των επιδόσεων των κρατών μελών στην επίτευξη των παραπάνω αφηρημένα διατυπωμένων στρατηγικών στόχων προτείνονται τέσσερις δείκτες, επονομαζόμενοι «Ευρωπαϊκά κριτήρια αξιολόγησης», οι οποίοι δίχως να διαφοροποιούνται σημαντικά από προγενέστερα κριτήρια αναφοράς, αφορούν στην υλοποίηση της Δια Βίου Μάθησης, στη βελτίωση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης, στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά, και στην ενίσχυση της καινοτομίας, της δημιουργικότητας και του επιχειρηματικού πνεύματος.

Ανάμεσα στους τομείς προτεραιότητας βρίσκεται και η συμμετοχή ενηλίκων στη Δια Βίου Μάθηση, με στόχο την αύξηση της συμμετοχής των ενηλίκων, ιδίως δε των ανειδίκευτων, σε ποσοστό υψηλότερο από αυτό που είχε τεθεί στο πλαίσιο της Λισαβόνας, καθώς μέχρι το 2020 το 15% τουλάχιστον των ενηλίκων κατά μέσον όρο θα πρέπει να συμμετέχει στη Δια Βίου Μάθηση. Ο ρόλος της Δια Βίου Μάθησης στη νέα στρατηγική σύγκλισης για το 2020, και

⁵⁰ Βλ. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12^{ης} Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στο τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, Επίσημη Εφημερίδα C119/2, 28.5.2009.

ειδικότερα στους τομείς της οικονομίας και της απασχόλησης, διαφαίνεται για άλλη μία φορά κομβικός, καθώς προβλέπεται η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης που απαιτούν νέες δεξιότητες.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

Η διά βίου μάθηση έχει καταστεί αναγκαιότητα για όλους τους πολίτες. Πρέπει να αναπτύσσουμε τις δεξιότητες⁵¹ και τις ικανότητές μας καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής μας, όχι μόνο για να αναπτύσσουμε την προσωπικότητά μας και να μπορούμε να συμμετέχουμε ενεργά στην κοινωνία στην οποία ζούμε, αλλά και για να είμαστε σε θέση να επιτυγχάνουμε σε έναν μεταβαλλόμενο εργασιακό κόσμο.

Καθώς η παγκοσμιοποίηση συνεχίζει να φέρνει την Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμέτωπη με νέες προκλήσεις, κάθε πολίτης θα χρειασθεί ένα ευρύ φάσμα βασικών ικανοτήτων για να προσαρμοσθεί με ευελιξία σε έναν γοργά μεταβαλλόμενο και στενά αλληλεξαρτώμενο κόσμο. Η εκπαίδευση με τη διττή της αποστολή, κοινωνική και οικονομική, θα πρέπει να διαδραματίσει βασικό ρόλο, εξασφαλίζοντας ότι οι πολίτες της Ευρώπης θα αποκτήσουν τις βασικές ικανότητες που χρειάζονται προκειμένου να μπορέσουν να προσαρμοσθούν με ευελιξία στις μεταβολές αυτές.

Ιδίως, εκκινώντας από τις διαφορετικές ικανότητες κάθε ατόμου, θα πρέπει να ικανοποιούνται οι διαφορετικές ανάγκες των εκπαιδευομένων μέσω της διασφάλισης της ισότητας ευκαιριών και της πρόσβασης για όσες ομάδες,

⁵¹ Οι δεξιότητες αφορούν το σύνολο των επαγγελματικών προσωπικών χαρακτηριστικών, γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων που απαιτούνται για την αποτελεσματικότερη εκτέλεση της εργασίας από τον εργαζόμενο.

λόγω εκπαιδευτικών μειονεκτημάτων που οφείλονται σε προσωπικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή οικονομικές συνθήκες, χρειάζονται ιδιαίτερη υποστήριξη προκειμένου να αναπτύξουν τις εκπαιδευτικές τους δυνατότητες. Παραδείγματος χάριν, άτομα με χαμηλές βασικές δεξιότητες, ιδίως με χαμηλό επίπεδο βασικών γνώσεων γραφής και ανάγνωσης, άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, οι μακροχρόνια άνεργοι και όσοι επιστρέφουν στην εργασία μετά από παρατεταμένη άδεια, τα μεγαλύτερης ηλικίας άτομα, οι μετανάστες και τα άτομα με αναπηρίες⁵².

Οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι ικανότητες του ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού είναι σημαντικοί παράγοντες όσον αφορά την καινοτομία, την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ. Η όλο και μεγαλύτερη διεθνοποίηση, ο ταχύς ρυθμός των αλλαγών και η συνεχής εισαγωγή νέων τεχνολογιών σημαίνουν ότι οι Ευρωπαίοι δεν πρέπει μόνο να βελτιώνουν τις συγκεκριμένες δεξιότητες που συνδέονται με τη θέση εργασίας, αλλά και να διαθέτουν τις γενικές ικανότητες που θα τους δώσουν τη δυνατότητα να προσαρμόζονται στις αλλαγές.

Αρχικά το 2000 επισημάνθηκε η ανάγκη δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για τον καθορισμό των νέων βασικών δεξιοτήτων που θα παρέχονται μέσω της δια βίου εκπαίδευσης, ως βασικής συνιστώσας της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή στο κείμενό της «Το σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις δεξιότητες και την κινητικότητα», αναφέρει: «Όλοι οι πολίτες πρέπει να έχουν ελεύθερη πρόσβαση στην απόκτηση των βασικών δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανομένων της γραφής, της ανάγνωσης και της αριθμητικής αλλά και άλλων βασικών δεξιοτήτων όπως τα μαθηματικά, οι φυσικές επιστήμες και η τεχνολογία, οι ξένες γλώσσες, η «μάθηση της «μάθησης» δεξιοτήτων, η πολιτισμική ευαισθητοποίηση, οι κοινωνικές/προσωπικές δεξιότητες, το επιχειρηματικό

⁵² Βλ. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Απόφαση του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουλίου 2005 για τις κατευθυντήριες γραμμές των πολιτικών απασχόλησης των κρατών μελών, Επίσημη Εφημερίδα L 205/23, 6.8.2005.

πνεύμα και το τεχνολογικό πνεύμα και η χρήση των ΤΠΕ και της ηλεκτρονικής μάθησης»⁵³.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2005), «οι βασικές δεξιότητες πρέπει να είναι πραγματικά διαθέσιμες σε όλους, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, των ατόμων που εγκαταλείπουν το σχολείο και των ενήλικων μαθητών. Πρέπει να προωθηθεί η επικύρωση των βασικών δεξιοτήτων προκειμένου να υποστηριχθεί η συνεχιζόμενη μάθηση και η απασχολησιμότητα».

Στο πλαίσιο αυτό, στο πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» συγκεκριμενοποιήθηκαν και τα βασικά πεδία στα οποία οφείλουν να εστιάσουν οι μελλοντικές πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών. Σε αυτά ανήκουν: α) η Δια Βίου Μάθηση, β) οι βασικές ικανότητες της Δια Βίου Μάθησης και γ) το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών προσόντων για τη Δια Βίου Μάθηση.

Η Δια Βίου Μάθηση αποτελεί τον κεντρικό προσανατολισμό και στόχο των πολιτών και των δράσεων της Ένωσης στο χώρο της εκπαίδευσης. Συνιστά, με άλλα λόγια, το γενικό και βασικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσονται και αποκτούν λειτουργικότητα μια σειρά επιμέρους στόχοι, όπως οι Βασικές Ικανότητες της Δια βίου Μάθησης και το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων για τη Δια Βίου Μάθηση, τα οποία θα μελετήσουμε παρακάτω.

⁵³ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών, *Σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις δεξιότητες και την κινητικότητα*, COM (2002) 72 τελικό.

ΝΕΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ: ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΚΑΙ ΝΕΕΣ

ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η σοβαρότητα της οικονομικής κρίσης δημιουργεί εξαιρετικά μεγάλη αβεβαιότητα για το μέλλον της οικονομίας της Ευρώπης. Πώς λοιπόν διαχειρίζεται η Ευρώπη τις δεξιότητες εν μέσω της τρέχουσας κρίσης; Προκειμένου να τεθεί η Ευρώπη στο δρόμο της ανάκαμψης, είναι πολύ σημαντικό να ενισχυθεί το ανθρώπινο κεφάλαιο και η απασχόληση με την αναβάθμιση των δεξιοτήτων. Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων έχει κεφαλαιώδη σημασία για τη βραχυπρόθεσμη ανάκαμψη και την πιο μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και παραγωγικότητα της Ευρώπης, για τις θέσεις εργασίας στην ήπειρό μας και για την ικανότητά της να προσαρμοστεί στην αλλαγή, για τη δικαιοσύνη, για την ισότητα των φύλων και για την κοινωνική συνοχή.

Βέβαια, η αναβάθμιση των δεξιοτήτων δεν είναι αρκετή διότι χρειάζεται η καλύτερη αντιστοιχία μεταξύ της προσφοράς των δεξιοτήτων και των αναγκών της αγοράς εργασίας. Η βελτίωση της παρακολούθησης, της αξιολόγησης, της πρόβλεψης και της αντιστοιχίας των δεξιοτήτων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας έχει κρίσιμη σημασία, τόσο για να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις της κρίσης στην απασχόληση, όσο και για τις μακροπρόθεσμες προοπτικές απασχόλησης του εργατικού δυναμικού της ΕΕ.

Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων έχει κρίσιμη σημασία για τη δίκαιη και ισότιμη αντιμετώπιση των πολιτών, διότι τα άτομα με ανεπαρκείς δεξιότητες είναι πιο ευάλωτα στην αγορά εργασίας και ενδέχεται να είναι τα πρώτα που θα πληγούν από την κρίση. Οι πολιτικές των κρατών μελών στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της απασχόλησης πρέπει να επικεντρωθούν στην αύξηση και την προσαρμογή των δεξιοτήτων και στην παροχή καλύτερων ευκαιριών μάθησης σε όλα τα επίπεδα, ούτως ώστε να δημιουργηθεί ένα εργατικό δυναμικό που να διαθέτει υψηλά προσόντα και να μπορεί να καλύψει τις ανάγκες της οικονομίας. Ομοίως, οι επιχειρήσεις έχουν ιδιαίτερο συμφέρον να επενδύσουν στο ανθρώπινο δυναμικό και να βελτιώσουν τη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων τους. Επιπλέον, η ισότητα

των φύλων αποτελεί παράγοντα νευραλγικής σημασίας για την κάλυψη των νέων αναγκών σε δεξιότητες⁵⁴.

Έπειτα, για να αντιμετωπιστεί η αύξηση της ανεργίας, πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την καλύτερη ανταπόκριση των δεξιοτήτων στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Η αναντιστοιχία δεξιοτήτων και αναγκών της αγοράς εργασίας προκαλεί αυξανόμενη ανησυχία στα περισσότερα κράτη μέλη.

Από τα στοιχεία έρευνας που διενεργήθηκε σε κράτη μέλη από τη σουηδική προεδρία και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τη βοήθεια του Cedefop⁵⁵, προκύπτει ότι καταβάλλονται σημαντικότερες προσπάθειες για τη διατήρηση αλλά και βελτίωση των δεξιοτήτων στην Ευρώπη. Μερικά κράτη μέλη αύξησαν τους προϋπολογισμούς για την εκπαίδευση και την κατάρτιση, ή τουλάχιστον τους διατήρησαν στα ίδια επίπεδα παρά την πώση των φορολογικών εσόδων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωση με τίτλο «Κοινή δέσμευση για την απασχόληση» απηύθυνε έκκληση για επενδύσεις στην κατάρτιση και παράλληλα ανακοίνωσε τη διάθεση 19 δισεκατομμυρίων ευρώ από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο κατά την περίοδο 2009-10 για την ενίσχυση της ανάκαμψης. Οι συνήθεις προϋποθέσεις συγχρηματοδότησης έγιναν πιο χαλαρές προκειμένου να διευκολυνθεί και να επιταχυνθεί η επένδυση των χρημάτων.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΗ

ΖΗΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ 2020

Μέχρι το 2020, 20% περισσότερες θέσεις εργασίας θα απαιτούν υψηλότερο επίπεδο δεξιοτήτων. Η εκπαίδευση πρέπει να ανεβάσει τόσο πρότυπα και επίπεδα επιδόσεων για να ταιριάζει με τη ζήτηση, καθώς και να ενθαρρύνουν τις εγκάρσιες δεξιότητες που απαιτούνται για να εξασφαλιστεί

⁵⁴ Βλ. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας. Πρόβλεψη και κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας και των αναγκών σε δεξιότητες*, COM2008 (868) τελικό, Βρυξέλλες, 16.12.2008.

⁵⁵ Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης.

το γεγονός ότι νέοι άνθρωποι θα είναι σε θέση να δραστηριοποιηθούν και να προσαρμοστούν στις ολοένα και πιο αναπόφευκτες αλλαγές στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους. Η ευρεία αποστολή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης περιλαμβάνει στόχους, όπως την ενεργό ιθαγένεια, την προσωπική ανάπτυξη και την ευημερία. Ενώ αυτά πάνε μαζί με την ανάγκη για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων για την απασχολησιμότητα, στο πλαίσιο της υποτονικής οικονομικής ανάπτυξης και στη συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού λόγω της γήρανσης του πληθυσμού, οι πιο πιεστικές προκλήσεις για τα κράτη μέλη είναι η αντιμετώπιση των αναγκών της οικονομίας έτσι ώστε να επικεντρωθεί σε λύσεις για την αντιμετώπιση της ολοένα και αυξανόμενης ανεργίας των νέων⁵⁶.

Η πρόγνωση του Cedefop δείχνει ότι κατά την περίοδο έως το 2020 θα υπάρχουν περίπου 83 εκατομμύρια θέσεις εργασίας που οφείλονται σε μια μέτρια καθαρή αύξηση της απασχόλησης κατά περίπου οκτώ εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας και περίπου 75 εκατομμύρια θέσεις εργασίας που θα πρέπει να καλυφθούν όταν οι άνθρωποι συνταξιοδοτούνται ή αποχωρούν από το εργατικό δυναμικό. Οι περισσότερες θέσεις εργασίας θα είναι στις υπηρεσίες, αλλά λόγω της ζήτησης αντικατάστασης θα υπάρχει επίσης σημαντικός αριθμός των ευκαιριών απασχόλησης στη βιοτεχνία και τη γεωργία⁵⁷.

Αν οι παραδοχές των προβλέψεων αποδειχθούν σωστές, τότε η ΕΕ θα εκπληρώσει κατά πάσα πιθανότητα το στόχο της για ποσοστό απασχόλησης 75% για τα άτομα ηλικίας μεταξύ 20 και 64 το 2020. Ωστόσο, οι προβλέψεις δείχνουν επίσης ότι παρά τα σημερινά υψηλά επίπεδα της ανεργίας, εξακολουθούν να υπάρχουν κάποια σημάδια έλλειψης δεξιοτήτων. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Cedefop, η Ευρώπη είναι πιθανό να αντιμετωπίσει δυσκολίες στην κάλυψη της ζήτησης για τους μορφωμένους εργαζόμενους. Οι

⁵⁶ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα*, COM (2012) 669 τελικό, Στρασβούργο, 20.11.2012.

⁵⁷ Cedefop, «Future skills supply and demand in Europe», Forecast 2012, p. 7.

πιο σημαντικές ελλείψεις βρίσκονται σε επαγγέλματα όπου οι εργαζόμενοι χρειάζονται πολύ ειδικά προσόντα όπως οι επιστήμες της ζωής και της υγείας και οι επαγγελματίες στη διδασκαλία. Ωστόσο, η πρόκληση για την Ευρώπη είναι η δημιουργία θέσεων εργασίας υψηλής ειδίκευσης που θα χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά το πλούσιο σύνολο των δεξιοτήτων που κατέχουν⁵⁸.

Ένα εξαιρετικά εξειδικευμένο και καλά καταρτισμένο εργατικό δυναμικό είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα. Το γεγονός ότι η ΕΕ βρίσκεται σε καλό δρόμο για την επίτευξη των στόχων της να αυξήσει τα επίπεδα προσόντων του εργατικού δυναμικού είναι μια καλή είδηση και σημαντική για την οικονομική ανάκαμψη. Ωστόσο, δεν υπάρχουν περιθώρια για εφησυχασμό. Απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την μείωση των ανισοροπιών και να διασφαλίσουν ότι η Ευρώπη παίρνει το καλύτερο από το πιο υψηλών προσόντων και πιο ταλαντούχο εργατικό δυναμικό στην ιστορία της.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΜΕΤΑ ΤΟ 2010

Η εκπαίδευση και κατάρτιση είναι στο επίκεντρο του προγράμματος της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση και αποτελεί βασικό στοιχείο για τη συνέχειά του με την προοπτική του 2020. Η δημιουργία ενός «γνωστικού τριγώνου» εκπαίδευσης, έρευνας και καινοτομίας που θα λειτουργεί σωστά και η παροχή βοήθειας σε όλους τους πολίτες ώστε να αποκτήσουν καλύτερες δεξιότητες είναι θεμελιώδους σημασίας για την

⁵⁸ Cedefop, «Future skills supply and demand in Europe» Forecast 2012, p. 51.

ανάπτυξη και την απασχόληση, καθώς και για την ισότητα και την κοινωνική ένταξη.

Η οικονομική ύφεση θέτει τις μακρόχρονες αυτές προκλήσεις ακόμη περισσότερο στο επίκεντρο. Οι δημόσιοι και οι ιδιωτικοί προϋπολογισμοί υφίστανται έντονη πίεση, οι υπάρχουσες θέσεις εργασίας εξαφανίζονται και οι νέες θέσεις εργασίας απαιτούν συχνά διαφορετικές και υψηλότερου επιπέδου δεξιότητες.

Στοχευμένες αυξήσεις των επενδύσεων στην εκπαίδευση και κατάρτιση τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι ζωτικής σημασίας, ως τρόπος εξόδου από την οικονομική κρίση, τόσο στο πλαίσιο μακροπρόθεσμων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων όσο και για τον άμεσο κοινωνικό αντίκτυπό τους. Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, η επιτυχία της Ευρώπης στον παγκόσμιο ανταγωνισμό εξαρτάται από τις δεξιότητες και τις ικανότητες καινοτομίας που διαθέτει, καθώς και από την επιτυχή μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, που να βασίζεται στη γνώση.

Στην κοινή έκθεση προόδου του Συμβουλίου και της Επιτροπής για το 2010 σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» αναγράφεται ότι έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος όσον αφορά την αύξηση της συμμετοχής των ενηλίκων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, αλλά όχι αρκετή ώστε να επιτευχθεί ο στόχος του 12,5% που προβλέπεται ως σημείο αναφοράς για το 2010. Το 2008, το 9,5% των Ευρωπαίων ηλικίας 25 έως 64 ετών είχαν λάβει μέρος σε ενέργειες κατάρτισης τις τέσσερις εβδομάδες πριν από την έρευνα, με την πιθανότητα συμμετοχής των ενηλίκων υψηλής ειδίκευσης να είναι πέντε φορές μεγαλύτερη από εκείνη των ενηλίκων χαμηλής ειδίκευσης. Επίσης, 77 εκατομμύρια Ευρωπαίοι

ηλικίας 25-64 ετών (γύρω στο 30%) εξακολουθούν να έχουν το πολύ ολοκληρώσει την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση⁵⁹.

Τέλος, καταγράφεται πρόοδος σε πολλούς σημαντικούς τομείς και καταδεικνύεται πώς η ευρωπαϊκή συνεργασία έχει συμβάλει στην εθνική μεταρρύθμιση. Αλλά προσδιορίζονται επίσης σημαντικές προκλήσεις, ιδίως σε σχέση με την πλήρη υλοποίηση του πλαισίου βασικών ικανοτήτων και την ενίσχυση του ανοιχτού χαρακτήρα και της καταλληλότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, οι οποίες απαιτούν περαιτέρω πολιτική δράση τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Ο ρόλος της εκπαίδευσης και της κατάρτισης ως υποστηρικτή του τριγώνου της γνώσης⁶⁰ χρειάζεται να ενισχυθεί. Η καινοτομία και η ανάπτυξη δεν θα έχουν ισχύ χωρίς μια ευρεία θεμελίωση με βάση τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες, οι οποίες προάγουν τα ταλέντα και τη δημιουργικότητα από τη νεαρή ηλικία και επικαιροποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής ενός ενήλικου.

Η διά βίου μάθηση και η κινητικότητα που παρέχονται από την εκπαίδευση και την κατάρτιση υψηλής ποιότητας είναι πολύ σημαντικές προκειμένου να μπορέσουν όλα τα άτομα να αποκτήσουν τις δεξιότητες που σχετίζονται όχι μόνο με την αγορά εργασίας αλλά και με την κοινωνική ένταξη και την ιδιότητα του ενεργού πολίτη. Το στρατηγικό πλαίσιο 2020 για την εκπαίδευση και την κατάρτιση, μαζί με την πρωτοβουλία «Νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας», θα παίξουν σημαντικό ρόλο για να αντιμετωπισθούν οι προτεραιότητες που βρίσκονται στο επίκεντρο της μελλοντικής στρατηγικής «ΕΚ 2020».

⁵⁹ Βλ. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Κοινή Έκθεση προόδου του Συμβουλίου και της Επιτροπής για το 2010 σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010»*, Επίσημη Εφημερίδα C117/4, 6.5.2010.

⁶⁰ Τρίγωνο της γνώσης: Εκπαίδευση – Γνώση + Έρευνα – Καινοτομία + Επιχειρηματικότητα.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020»

Ευρύτερη προτεραιότητα του προγράμματος διά βίου μάθησης είναι η ενίσχυση της συμβολής της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στις προτεραιότητες και τους βασικούς στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», τη στρατηγική ανάπτυξης της ΕΕ για την επόμενη δεκαετία, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό αξία, βασιζοντας την ανάπτυξη στη γνώση, χειραφετώντας τους ανθρώπους σε κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς και διασφαλίζοντας την πρόσβαση των πολιτών στη διά βίου μάθηση και στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων τους καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους.

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση διαδραματίζουν μείζονα ρόλο για την επίτευξη των προτεραιοτήτων που καθορίζονται στη Στρατηγική «Ευρώπη 2020», η οποία, όπως και ο ένας εκ των πέντε πρωταρχικών στόχων της, αποσκοπεί στην επίτευξη ποσοστού μικρότερου από 10% όσον αφορά την εγκατάλειψη του σχολείου και τουλάχιστον 40% όσον αφορά τα άτομα ηλικίας 30-34 ετών που ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ή αντίστοιχο επίπεδο).

Η ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για την έως το 2020 περίοδο θα πρέπει να καθορισθεί στο πλαίσιο ενός στρατηγικού πλαισίου που θα καλύπτει τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στο σύνολό τους, με βάση μια προοπτική ολοκληρωμένης διά βίου μάθησης. Πράγματι, η διά βίου μάθηση θα πρέπει να θεωρείται ως θεμελιώδης αρχή στην οποία θα βασίζεται ολόκληρο το πλαίσιο, το οποίο έχει σχεδιασθεί ώστε να καλύπτει κάθε είδους μάθηση - τυπική, μη τυπική και άτυπη - σε όλα τα επίπεδα: από την προσχολική και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και την εκπαίδευση των ενηλίκων.

Έτσι, στις 12 Μαΐου 2009 τέθηκε σε ισχύ το νέο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης στον τομέα της δια βίου μάθησης. Το πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» (ΕΚ 2020)⁶¹ είναι ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, το οποίο βασίζεται στο πρόγραμμα εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» (ΕΚ 2010). Παρέχει κοινούς στρατηγικούς στόχους στα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένου ενός συνόλου αρχών για την επίτευξη αυτών των στόχων, καθώς επίσης κοινές μεθόδους εργασίας με τομείς προτεραιότητας.

Από τα συμπεράσματα του Συμβουλίου (ΕΚ 2020)⁶² προκύπτει το στρατηγικό πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης έως το 2020. Το πλαίσιο αυτό βασίζεται στα αποτελέσματα του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» (ΕΚ 2010), με σκοπό την αντιμετώπιση των προκλήσεων που απομένουν όσον αφορά τη δημιουργία μιας Ευρώπης βασισμένης στη γνώση και την υλοποίηση της δια βίου μάθησης για όλους.

Ο κύριος στόχος του πλαισίου είναι η στήριξη των κρατών μελών όσον αφορά την περαιτέρω ανάπτυξη των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισής τους. Αυτά τα συστήματα θα πρέπει να παρέχουν τα μέσα σε όλους τους πολίτες να αναπτύξουν τις ικανότητές τους, να τους εξασφαλίσουν την πλήρη προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ανάπτυξη όλων των πολιτών καθώς επίσης να διασφαλίζουν την πλήρη και βιώσιμη οικονομική ευμάρεια και απασχολησιμότητα, προωθώντας παράλληλα τις δημοκρατικές αρχές, την κοινωνική συνοχή, την ενεργό συμμετοχή στα κοινά και τον διαπολιτισμικό διάλογο. Το πλαίσιο θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη ολόκληρο το φάσμα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την προοπτική της δια βίου

⁶¹ Βλ. Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12^{ης} Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στο τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, Επίσημη Εφημερίδα (2009 C 119/02), 28.05.2009.

⁶² Βλ. το ίδιο.

μάθησης, καλύπτοντας όλα τα επίπεδα και τα είδη μάθησης (συμπεριλαμβανομένης της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης).

Ο παραπάνω στόχος θα πρέπει να επιδιώκεται στο πλαίσιο παγκόσμιας προοπτικής. Τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν τη σημασία του ανοίγματος προς τον κόσμο γενικά ως αναγκαία προϋπόθεση της παγκόσμιας ανάπτυξης και ευμάρειας που θα βοηθήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση - μέσω της παροχής ευκαιριών για εξαιρετική και ελκυστική εκπαίδευση, κατάρτιση και έρευνα - να εκπληρώσει το στόχο της και να καταστεί μια παγκοσμίως ηγετική οικονομία της γνώσης.

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση έχουν συμβάλει σημαντικά στην υλοποίηση των μακροπρόθεσμων στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση. Επομένως, ενόψει των μελλοντικών εξελίξεων της διαδικασίας αυτής, θα πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες ώστε να εξασφαλισθεί ότι η εκπαίδευση και η κατάρτιση θα εξακολουθήσουν να βασίζονται απόλυτα στην ευρύτερη στρατηγική. Είναι επίσης ουσιώδους σημασίας να παραμείνει το πλαίσιο της ευρωπαϊκής συνεργασίας αρκετά ευέλικτο ώστε να μπορούν να αντιμετωπισθούν τόσο οι τρέχουσες όσο και οι μελλοντικές προκλήσεις, περιλαμβανομένων εκείνων που θα δημιουργήσει οποιαδήποτε η νέα στρατηγική μετά το 2010.

Το πλαίσιο αυτό αφορά τέσσερις μακροπρόθεσμους στρατηγικούς στόχους:

⌘ Υλοποίηση της δια βίου μάθησης και της κινητικότητας

Απαιτείται πρόοδος στην εφαρμογή των στρατηγικών Διά Βίου Μάθησης, την ανάπτυξη εθνικών πλαισίων προσόντων που συνδέονται με το ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων και πιο ευέλικτων μεθόδων μάθησης. Η κινητικότητα θα πρέπει να επεκταθεί και ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Ποιότητας για την Κινητικότητα θα πρέπει να εφαρμοστεί.

**⌘ Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της
εκπαίδευσης και της κατάρτισης**

Όλοι οι πολίτες πρέπει να είναι ικανοί να αποκτήσουν βασικές δεξιότητες και όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης θα πρέπει να γίνουν πιο ελκυστικά και αποτελεσματικά.

**⌘ Προαγωγή της ισοτιμίας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού
συμμετοχής στα κοινά**

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση θα πρέπει να εμπλέξει όλους τους πολίτες να αποκτήσουν και να αναπτύξουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες που απαιτούνται για την προώθηση της απασχολησιμότητας και της περαιτέρω μάθησής τους, της ενεργούς συμμετοχής τους στα κοινά και το διαπολιτισμικό διάλογο. Εκπαιδευτικά μειονεκτήματα πρέπει να επιλυθούν μέσω της υψηλής ποιότητας ενσωμάτωσης και προσχολικής εκπαίδευσης.

**⌘ Ενίσχυση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας, καθώς και του
επιχειρηματικού πνεύματος, σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και
κατάρτισης**

Να εξασφαλιστεί η ενίσχυση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικότητας, σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Θα πρέπει να προωθηθεί η απόκτηση πολυδύναμων δεξιοτήτων από όλους τους πολίτες και η λειτουργία του τριγώνου της γνώσης (εκπαίδευση-έρευνα-καινοτομία). Θα πρέπει να προωθηθούν συμπράξεις μεταξύ επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, καθώς και ευρύτερων κοινοτήτων μάθησης με την κοινωνία των πολιτών και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς.

Για να μετρηθεί η πρόοδος που έχει γίνει σχετικά με αυτούς τους στόχους, οι στόχοι συνοδεύονται από δείκτες και ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς. Ένα σύνολο αρχών παρέχονται επίσης που θα πρέπει να τηρούνται κατά τις

εργασίες για τους προαναφερόμενους στόχους. Αυτό περιλαμβάνει την εφαρμογή της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης από την προοπτική της διά βίου μάθησης, που σύμφωνα με την ανοιχτή μέθοδο συντονισμού χρησιμοποιείται πιο αποτελεσματικά και αναπτύσσονται συνέργιες ανάμεσα στους διάφορους τομείς που εμπλέκονται.

Η Ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης πρέπει να είναι διατομεακή, καθώς και διαφανής, αφού περιλαμβάνει τη συναφή πολιτική και όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς. Τα αποτελέσματα από τη συνεργασία θα πρέπει να διαδοθούν και να επανεξεταστούν τακτικά. Επίσης, θα πρέπει να στοχευθεί μεγαλύτερη συμβατότητα με τις δύο διαδικασίες της Κοπεγχάγης και της Μπολόνιας⁶³ καθώς επίσης και η ενίσχυση του διαλόγου και της συνεργασίας με τις τρίτες χώρες και τους διεθνείς οργανισμούς.

Με στόχο την ευέλικτη εργασία και τις αποτελεσματικές μεθόδους για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, το πλαίσιο παρέχει μια σειρά κύκλων εργασιών μέχρι το 2020 (ο πρώτος καλύπτει την περίοδο 2009-2011). Ορισμένοι τομείς προτεραιότητας για κάθε κύκλο υιοθετήθηκαν από κάθε κύκλο στη βάση των προαναφερόμενων στρατηγικών στόχων.

Η συνεργασία πραγματοποιείται μέσω της αμοιβαίας πρωτοβουλίας μάθησης για την οποία έχουν δοθεί σαφείς εντολές, χρονοδιαγράμματα και προγραμματισμένα αποτελέσματα. Τα αποτελέσματα της συνεργασίας θα πρέπει να διαδίδονται ευρέως ανάμεσα στους φορείς χάραξης πολιτικής και τα ενδιαφερόμενα μέρη, προκειμένου να βελτιωθεί η προβολή και ο αντίκτυπος. Μια κοινή έκθεση προόδου του Συμβουλίου και της Επιτροπής θα πρέπει να καταρτίζεται στο τέλος κάθε κύκλου, η οποία θα συμβάλει στη δημιουργία των τομέων προτεραιότητας για τον επόμενο κύκλο.

⁶³ Διακήρυξη της Μπολόνια της 19^{ης} Ιουνίου 1999, Κοινή Δήλωση των Ευρωπαίων Υπουργών Παιδείας, Η διαδικασία της Μπολόνια αποσκοπεί μεταξύ άλλων, στο να βοηθήσει να υπάρξει σύγκλιση των διαφορετικών συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προς ένα σύστημα με μεγαλύτερη διαφάνεια που θα βασίζεται σε τρεις κύκλους: Πτυχίο/Bachelor-Master-Διδακτορικό.

Μαζί με τα κράτη μέλη, η Επιτροπή παρακολουθεί τη συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Τα κράτη μέλη πρέπει να εργάζονται από κοινού χρησιμοποιώντας την ανοιχτή μέθοδο συντονισμού, με σκοπό την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με βάση τον παραπάνω στρατηγικό στόχο, τις αρχές και τις μεθόδους εργασίας. Ταυτόχρονα, τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίσουν εθνικά μέτρα για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου, καθώς και να συμβάλουν στην επίτευξη των ευρωπαϊκών κριτηρίων αναφοράς.

Η Επιτροπή καλείται να υποστηρίξει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, να αξιολογεί την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά το στόχο και τα κριτήρια αξιολόγησης, καθώς και να συνεχίζει να εργάζεται πάνω στα κριτήρια αναφοράς για την κινητικότητα, την απασχολησιμότητα και την εκμάθηση γλωσσών. Επιπλέον, από κοινού με τα κράτη μέλη, πρέπει να εξετάσει πώς το συνεκτικό πλαίσιο δεικτών και σημείων αναφοράς με βάση το πρόγραμμα εργασίας για το 2010 θα μπορούσε να είναι εναρμονισμένο με το 2020.

Τέλος, η Επιτροπή θα εργαστεί στους τομείς της κινητικότητας που θα εστιάζεται αρχικά στη φυσική κινητικότητα μεταξύ χωρών στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στη συνέχεια καλείται να μελετήσει τη δυνατότητα επέκτασης του κριτηρίου αυτού αξιολόγησης, ώστε να περιλαμβάνει την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και την κινητικότητα των διδασκόντων. Επιπλέον, λόγω της σημασίας της βελτίωσης της απασχολησιμότητας μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι σημερινές και οι μελλοντικές προκλήσεις της αγοράς εργασίας, η Επιτροπή καλείται να υποβάλει στο Συμβούλιο πρόταση για ενδεχόμενο σχετικό κριτήριο αξιολόγησης πριν από τα τέλη του 2010. Ενώ λόγω της σημασίας της εκμάθησης δύο ξένων γλωσσών σε νεαρή ηλικία η Επιτροπή καλείται να υποβάλει στο Συμβούλιο μέχρι τα τέλη του 2012 πρόταση για ενδεχόμενο σχετικό κριτήριο αξιολόγησης το οποίο να βασίζεται στις διεξαγόμενες εργασίες για τις γλωσσικές δεξιότητες.

ΣΗΜΕΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (BENCHMARKING) ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020»

Ως μέσο για την παρακολούθηση της προόδου και τον εντοπισμό των προκλήσεων, καθώς και για τη διευκόλυνση της τεκμηριωμένης χάραξης πολιτικής, μια σειρά επιπέδων αναφοράς μέσω ευρωπαϊκών επιδόσεων (Ευρωπαϊκά κριτήρια αξιολόγησης) θα πρέπει να υποστηρίζει τους στρατηγικούς στόχους κατά την περίοδο 2010-2020.

Τα κριτήρια αυτά εγκρίθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010». Θα πρέπει να βασίζονται αποκλειστικά σε συγκρίσιμα δεδομένα και να λαμβάνουν υπόψη τις διαφορετικές καταστάσεις που επικρατούν στα επιμέρους κράτη μέλη. Δεν θα πρέπει να θεωρούνται ως συγκεκριμένοι στόχοι τους οποίους πρέπει να επιτύχουν οι επιμέρους χώρες μέχρι το 2020. Αντίθετα, τα κράτη μέλη καλούνται να εξετάσουν, βάσει των εθνικών προτεραιοτήτων τους και λαμβάνοντας υπόψη τις μεταβαλλόμενες οικονομικές περιστάσεις, πώς και σε ποιο βαθμό μπορούν να συμβάλουν στη συλλογική επίτευξη των ευρωπαϊκών κριτηρίων αξιολόγησης μέσω εθνικών ενεργειών.

Κριτήρια αξιολόγησης:

- ⌘ **Συμμετοχή ενηλίκων στη δια βίου μάθηση** – Μέχρι το 2020, το 15 % τουλάχιστον των ενηλίκων κατά μέσον όρο θα πρέπει να συμμετέχει σε διά βίου μάθηση
- ⌘ **Άτομα με χαμηλές επιδόσεις σε βασικές δεξιότητες** – Μέχρι το 2020, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών με χαμηλές επιδόσεις στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες θα πρέπει να είναι χαμηλότερο από 15 %

- ⌘ **Επίτευξη επιπέδου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** – Έως το 2020 το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών με τριτοβάθμιο μορφωτικό επίπεδο θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 40 %
- ⌘ **Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση**– Μέχρι το 2020, το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση θα πρέπει να είναι χαμηλότερο του 10 %
- ⌘ **Προσχολική εκπαίδευση** – Μέχρι το 2020, το 95% τουλάχιστον των παιδιών ηλικίας μεταξύ 4 ετών και της ηλικίας έναρξης της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να συμμετέχει σε προσχολική εκπαίδευση.

ΠΡΩΤΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ο πρώτος στόχος «Υλοποίηση της δια βίου μάθησης και κινητικότητας» του προγράμματος εργασίας «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» ευθυγραμμίζεται με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την κινητικότητα των νέων⁶⁴, την Πράσινη Βίβλο για την προώθηση της μαθησιακής κινητικότητας των νέων⁶⁵ και την εμβληματική πρωτοβουλία «Νεολαία σε κίνηση»⁶⁶ της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Η πρωτοβουλία αυτή, για να προωθήσει την επέκταση της μαθησιακής κινητικότητας, θα ενθαρρύνει άλλες πρωτοβουλίες με στόχο την ανάπτυξη στρατηγικών κινητικότητας και την άρση των εμποδίων στην κινητικότητα.

Λόγω των προκλήσεων που θέτουν οι δημογραφικές αλλαγές και η τακτική ανάγκη ενημέρωσης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες οικονομικές και κοινωνικές περιστάσεις, απαιτούνται διά βίου προσέγγιση της μάθησης καθώς και συστήματα εκπαίδευσης και

⁶⁴ Βλ. Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την κινητικότητα των νέων, Βρυξέλλες, 21 Νοεμβρίου 2008.

⁶⁵ Βλ. Πράσινη Βίβλο, *Προωθώντας τη μαθησιακή κινητικότητα των νέων*, Βρυξέλλες, 8 Ιουλίου 2009.

⁶⁶ Βλ. *Νεολαία σε κίνηση - ένα πλαίσιο για τη βελτίωση των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης*, Επίσημη εφημερίδα (2010/2307 (INI)), 7.12.2012.

κατάρτισης ικανότερα να ανταποκρίνονται στις αλλαγές και πλέον ανοικτά στον ευρύτερο κόσμο.

Συγκεκριμένα, πρέπει να αναληφθούν ενέργειες για να εξασφαλιστούν τόσο η εκπόνηση εθνικών πλαισίων προσόντων τα οποία να βασίζονται σε χρήσιμα αποτελέσματα μάθησης όσο και η σύνδεσή τους με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων, η δημιουργία πλέον ευέλικτων οδών μάθησης στις οποίες περιλαμβάνονται η καλύτερη μετάβαση μεταξύ των διαφόρων τομέων εκπαίδευσης και κατάρτισης, το μεγαλύτερο άνοιγμα προς τη μη τυπική και την άτυπη μάθηση, και μεγαλύτερη διαφάνεια και αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

Πρέπει επίσης να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για να προαχθεί η εκπαίδευση των ενηλίκων, να βελτιωθεί η ποιότητα των συστημάτων καθοδήγησης και να καταστεί ελκυστικότερη η μάθηση - μεταξύ άλλων με την ανάπτυξη νέων μορφών μάθησης και με τη χρήση νέων διδακτικών και μαθησιακών τεχνολογιών.

Ως ουσιώδες στοιχείο της διά βίου μάθησης και ως σημαντικό μέσο για την ενίσχυση της απασχολησιμότητας και της προσαρμοστικότητας των ατόμων, η μαθησιακή κινητικότητα και η κινητικότητα των διδασκόντων και των εκπαιδευτών τους θα πρέπει να διευρυνθούν σταδιακά ώστε οι περίοδοι μάθησης στο εξωτερικό τόσο στην Ευρώπη όσο και στον ευρύτερο κόσμο να καταστούν ο κανόνας και όχι η εξαίρεση. Με τον τρόπο αυτόν, θα πρέπει να εφαρμόζονται οι αρχές του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ποιότητας για την Κινητικότητα. Προς τούτο, θα απαιτηθούν νέες προσπάθειες από όλους τους ενδιαφερομένους, π.χ. για την εξασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης.

Στο πλαίσιο αυτό, θα ενθαρρυνθούν ιδιαίτερα οι πρωτοβουλίες μεταξύ περιφερειών διαφορετικών κρατών μελών. Ωστόσο, οι στρατηγικές κινητικότητας μπορούν επίσης να αναπτυχθούν σε τομεακό επίπεδο (π.χ. σ'

έναν βιομηχανικό κλάδο) ή μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη και να αναπτυχθούν η αυξανόμενη προσοχή που δίνεται στα μαθησιακά αποτελέσματα, ο πραγματικός διά βίου επαγγελματικός προσανατολισμός και η εφαρμογή εργαλείων, όπως το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων και τα εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων, το Europass και το ECVET (ευρωπαϊκό σύστημα ακαδημαϊκών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση) που ενισχύουν τη διά βίου μάθηση και κινητικότητα ενώ προωθούν την αναγνώριση και επικύρωση της μη τυπικής και άτυπης μάθησης.

ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Η επένδυση στην εκπαίδευση είναι αποφασιστικής σημασίας σε ατομικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η κινητικότητα με στόχο την απόκτηση, αναβάθμιση και παραγωγή νέας γνώσης από νέους και εργαζόμενους συνεισφέρει πολυδιάστατα και στα τρία επίπεδα. Θεωρώντας πλέον η ΕΕ τη κινητικότητα για την γνώση ως την «πέμπτη ελευθερία» και συνδέοντάς την με τις επιστήμες, την έρευνα, τη τεχνολογία και την επιχειρηματικότητα, ενθαρρύνει τη μεθοδική προώθησή της ως οργανωμένη μαθησιακή κινητικότητα.

Η μαθησιακή κινητικότητα με σκοπό την απόκτηση νέων δεξιοτήτων αποτελεί έναν από τους βασικούς τρόπους με τους οποίους ένα άτομο, ιδίως νέο, μπορεί να ενισχύσει τη μελλοντική του απασχολησιμότητα και την προσωπική του εξέλιξη. Οι μελέτες επιβεβαιώνουν ότι η μαθησιακή κινητικότητα προσθέτει στο ανθρώπινο κεφάλαιο, αφού οι σπουδαστές έχουν πρόσβαση σε νέες γνώσεις και αναπτύσσουν νέες γλωσσικές δεξιότητες και διαπολιτισμικές ικανότητες. Επιπλέον, οι εργοδότες αναγνωρίζουν και εκτιμούν αυτά τα πλεονεκτήματα. Έτσι, οι Ευρωπαίοι που μετακινούνται ως

σπουδαστές είναι πιθανότερο να μετακινηθούν ως εργαζόμενοι αργότερα στη ζωή τους.

Η μαθησιακή κινητικότητα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο να καταστούν τα συστήματα αλλά και τα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πιο ανοιχτά, πιο ευρωπαϊκά και διεθνή με μεγαλύτερη προσβασιμότητα και αποτελεσματικότητα. Μπορεί επίσης να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης και να συμβάλει στην ανάπτυξη μιας κοινωνίας έντασης γνώσης, βοηθώντας έτσι στην επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας για ανάπτυξη και απασχόληση.

Στο πλαίσιο της σημερινής διεθνούς οικονομικής κρίσης, η Επιτροπή⁶⁷ έχει επισημάνει ότι η επένδυση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι αποφασιστικής σημασίας. Έχει επίσης υπογραμμίσει ότι αν και αποτελεί πειρασμό η διοχέτευση πόρων σε άλλες ενέργειες, ακριβώς σε εποχές οικονομικών δυσκολιών πρέπει να εξασφαλίζεται η επένδυση σε γνώσεις και δεξιότητες. Επομένως η κινητικότητα των εκπαιδευομένων πρέπει να καταστεί μέρος της ανανεωμένης προσπάθειας για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και της ικανότητας της Ευρώπης να καινοτομεί και να αναγνωρίζεται σε διεθνές επίπεδο.

Πολύ σημαντική είναι και η ανακοίνωση της Επιτροπής⁶⁸ για την απασχόληση του Ιουνίου 2009. Η Επιτροπή αναφέρει την προώθηση της κινητικότητας ως μια από τις κύριες προτεραιότητες για το ξεπέρασμα της σημερινής ύφεσης και για τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Συγκεκριμένα υπογραμμίζει ότι η κινητικότητα αποτελεί ευκαιρία για τους νέους σε ηλικία άνεργους να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους.

⁶⁷ Βλ. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Πράσινη Βίβλος, *Προώθηση της μαθησιακής κινητικότητας των νέων*, Βρυξέλλες, COM (2009) 329/3, σελ. 2.

⁶⁸ Βλ. Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Πράσινη Βίβλος, *Προώθηση της μαθησιακής κινητικότητας των νέων*, Βρυξέλλες, COM (2009) 329/3, σελ. 4.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών το Μάρτιο του 2008 έχει ήδη αναφερθεί η μεγάλη σημασία της ενίσχυσης της «Πέμπτης Ελευθερίας» προκειμένου να δημιουργηθεί μια πραγματικά σύγχρονη και ανταγωνιστική ευρωπαϊκή οικονομία. Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων πρότειναν στα κράτη μέλη μια σειρά μέτρων που συμπεριλαμβάνουν τόσο την άρση εμποδίων για την ελεύθερη κυκλοφορία της γνώσης και των φοιτητών, των επιστημόνων και του πανεπιστημιακού διδακτικού προσωπικού όσο και τον εκσυγχρονισμό των πανεπιστημίων μέσω μεταρρυθμίσεων με στόχο την προώθηση της αριστείας. Συγκεκριμένα πρότειναν:

- ☛ ενίσχυση της διασυνοριακής κινητικότητας των ερευνητών καθώς και των φοιτητών των επιστημόνων και του πανεπιστημιακού διδακτικού προσωπικού
- ☛ πιο ανοικτή και ανταγωνιστική αγορά εργασίας για τους Ευρωπαίους ερευνητές με καλύτερες ευκαιρίες σταδιοδρομίας, διαφάνεια και φιλικό περιβάλλον για τις οικογένειες,
- ☛ συνέχιση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης,
- ☛ διευκόλυνση και προώθηση της βέλτιστης χρήσης της διανοητικής ιδιοκτησίας που δημιουργείται στο πλαίσιο ερευνητικών οργανισμών ώστε να αυξηθεί η μεταφορά γνώσης στη βιομηχανία, ιδίως μέσω ενός «Χάρτη διανοητικής ιδιοκτησίας» ο οποίος θα εγκριθεί στο τέλος του έτους
- ☛ ενθάρρυνση της ανοικτής πρόσβασης στη γνώση και της ανοικτής καινοτομίας
- ☛ προώθηση της επιστημονικής αριστείας
- ☛ δημιουργία νέας γενεάς ερευνητικών μέσων παγκόσμιας εμβέλειας
- ☛ προώθηση της αμοιβαίας αναγνώρισης προσόντων.⁶⁹

⁶⁹ Βλ. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Βρυξέλλες, 20 Μαΐου 2008, σελ. 5.

Ένας επιπλέον στόχος που έχει τεθεί από την ΕΕ για τη μαθησιακή κινητικότητα είναι να προάγει μια αίσθηση ευρωπαϊκής ταυτότητας (High Level Expert Forum on Mobility, 2008) και για το λόγο αυτό έχει εκπονηθεί ένας ειδικός οδηγός για τα δικαιώματα των μετακινούμενων φοιτητών στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁷⁰.

Η ΕΕ υποστηρίζει από τα μέσα περίπου της δεκαετίας του 1980 με διάφορες πρωτοβουλίες αλλά και προγράμματα τη μαθησιακή κινητικότητα. Η υποστήριξη της ΕΕ καλύπτει ένα ευρύ φάσμα τομέων όπου περιλαμβάνονται η τριτοβάθμια εκπαίδευση και οι επιχειρήσεις, η έρευνα, η επαγγελματική εκπαίδευση και οι μαθητείες, η δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι ανταλλαγές των νέων και ο εθελοντισμός, ο πολιτιστικός τομέας, οι νέοι επιχειρηματίες και η κοινωνία των πολιτών.

Οι δράσεις έχουν διευρυνθεί στο πλαίσιο της Στρατηγικής της Λισαβόνας και ειδικότερα μετά την υιοθέτηση του προγράμματος «Δια Βίου Μάθηση 2007-2013» το οποίο καλύπτει όλους τους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Όσον αφορά στη κινητικότητα μεταξύ Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων και Πανεπιστημίων εκτός Ευρώπης έχουν υιοθετηθεί τα προγράμματα Erasmus Mundus και Tempus.

Για τη διευκόλυνση της κινητικότητας αναπτύχθηκαν διάφορα εργαλεία, όπως το Ευρωπαϊκό Σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων (ECTS για την Ανώτατη Εκπαίδευση)⁷¹, το παράρτημα διπλώματος (Diploma Supplement)⁷², το πλαίσιο ευρωπαϊκών προσόντων για την δια βίου μάθηση (EQF)⁷³, το ευρωπαϊκό σύστημα ακαδημαϊκών μονάδων για την

⁷⁰ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Οδηγός για τα δικαιώματα των μετακινούμενων φοιτητών στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Βρυξέλλες SEC (2010) 1047, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011.

⁷¹ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/ects_en.htm

⁷² http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/ds_en.htm

⁷³ http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/leaflet_el.pdf

επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ECVET)⁷⁴, το Youth pass⁷⁵, η οδηγία για φοιτητική βίζα⁷⁶ και η δέσμη μέτρων για την επιστημονική βίζα⁷⁷. Η Επιτροπή συμμετέχει επίσης ενεργά στη διαδικασία της Μπολόνιας, μια συμφωνία μεταξύ 47 χωρών που οδήγησε στη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης το 2010.

Επίσης η Επιτροπή έχει δημιουργήσει δυνατότητες μάθησης για νέους όπως διάφορες διαδικτυακές πύλες ενημέρωσης, για παράδειγμα την PLOTEUS⁷⁸ (την πύλη για τις ευκαιρίες μάθησης και κατάρτισης στην Ευρώπη), την Ευρωπαϊκή Δικτυακή Πύλη της Νεολαίας⁷⁹, Σπουδές στην Ευρώπη⁸⁰, Euraxess – Μετακινούμενοι ερευνητές⁸¹, τον ιστοτόπο Marie Curie για όλες τις δράσεις του Marie Curie⁸², την YourEurope⁸³, τα δίκτυα Euroguidance⁸⁴, EURES⁸⁵ και Eurodesk⁸⁶, το Erasmus Νεαροί Επιχειρηματίες⁸⁷ και υποστήριξη της κατάρτισης και της κινητικότητας για τις ΜΜΕ⁸⁸.

Το 2013 η εφαρμογή κοινών ευρωπαϊκών εργαλείων και αρχών θα επιταχυνθεί. Οι συστάσεις του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (EQF), το ευρωπαϊκό σύστημα πιστωτικών μονάδων για την ΕΕΚ (ECVET) και το ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας στην ΕΕΚ (EQAVET) βρίσκονται σε πορεία ολοκλήρωσης του πρώτου σταδίου εφαρμογής.

⁷⁴ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/ecvet_en.htm

⁷⁵ <https://www.youthpass.eu/en/youthpass/>

⁷⁶ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:375:0012:0018:EL:PDF>

⁷⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:289:0015:0022:EL:PDF>

⁷⁸ http://ec.europa.eu/ploteus/home_el.htm#

⁷⁹ http://europa.eu/youth/index.cfm?l_id=el

⁸⁰ <http://ec.europa.eu/education/study-in-europe/>

⁸¹ <http://ec.europa.eu/euraxess/>

⁸² http://ec.europa.eu/research/mariecurieactions/about-mca/actions/itn/index_el.htm

⁸³ <http://europa.eu/youreurope/citizens/education/>

⁸⁴ <http://www.euroguidance.net/>

⁸⁵ <http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=2547&acro=faq&lang=el>

⁸⁶ <http://www.eurodesk.org/edesk/>

⁸⁷ <http://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>

⁸⁸ http://ec.europa.eu/enterprise/index_en.htm

Το Κέντρο Cedefop συνεργάζεται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους για τη χάραξη μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής για τα μαθησιακά αποτελέσματα⁸⁹. Με βάση την διερεύνηση των εθνικών πρακτικών, την ανάλυση των επιπτώσεων των μαθησιακών αποτελεσμάτων στη διδασκαλία, και τη μάθηση στο πλαίσιο της αρχικής ΕΕΚ καθώς και την πείρα από την ανάπτυξη εθνικών πλαισίων επαγγελματικών προσόντων, συστημάτων πιστωτικών μονάδων, προγραμμάτων σπουδών, την αξιολόγηση, τη διασφάλιση ποιότητας και την επικύρωση - το Κέντρο θα προβεί σε καταγραφή της εφαρμογής των μαθησιακών αποτελεσμάτων ανά την Ευρώπη το 2013⁹⁰.

Η ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ «ΕΥΡΩΠΗ 2020»

Η μαθησιακή κινητικότητα έχει τεθεί ως προτεραιότητα στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», όπου έχει τεθεί ο φιλόδοξος στόχος το 40% του ενεργού πληθυσμού 30-35 ετών να είναι απόφοιτοι της Ανώτατης Εκπαίδευσης και το 20% να πραγματοποιήσουν μια περίοδο κινητικότητας σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Επιπλέον, μέσω της πρωτοβουλίας «Νεολαία σε κίνηση» της Επιτροπής, η οποία αποτελεί μια δέσμη δράσεων για την εκπαίδευση και την απασχόληση των νέων, γίνεται μια προσπάθεια να βελτιωθούν οι προοπτικές απασχόλησης των νέων οι οποίοι πλήττονται από ψηλά ποσοστά ανεργίας. Μεταξύ των δράσεων συμπεριλαμβάνονται η χρήση υποτροφιών από την Ευρωπαϊκή Ένωση για σπουδές ή κατάρτιση σε άλλη χώρα και η δράση «Η πρώτη σου δουλειά Eures» και η στήριξη της νεανικής

⁸⁹ Μαθησιακό αποτέλεσμα καλείται η αποτύπωση όλων αυτών που ο εκπαιδευόμενος γνωρίζει, κατανοεί και μπορεί να κάνει μετά την ολοκλήρωση μιας μαθησιακής διαδικασίας.

⁹⁰ Βλ. Ενημερωτικό Σημείωμα «Αποτελεσματικότερες πολιτικές για τη δια βίου μάθηση», Cedefop, Ιανουάριος 2013, σελ. 1.

επιχειρηματικότητας μέσω του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Μικροχρηματοδοτήσεων «Progress»⁹¹.

Τον Φεβρουάριο του 2012 δημοσιεύθηκε η κοινή έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής⁹² σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στο τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης στην οποία ορίζονται τα βήματα ενίσχυσης της διακυβέρνησης του πλαισίου «ΕΚ2020» και κινητοποίησης της διαδικασίας «ΕΚ 2020» για τη στήριξη των στόχων της Στρατηγικής Ευρώπης 2020 όσον αφορά την ανάπτυξη και την απασχόληση όπου προσδιόρισε μια σειρά τομέων για την ευρωπαϊκή συνεργασία στο τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για τη περίοδο 2012-2014.

Η έκθεση καλύπτει τους τομείς της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και της έρευνας. Αυτοί οι τομείς φαίνονται οι καταλληλότεροι δεδομένου ότι συμβάλλουν στους πρωταρχικούς στόχους και τις εμβληματικές πρωτοβουλίες της ΕΕ 2020. Επίσης αποτελούν καίρια παραδείγματα πολιτικών που εφαρμόστηκαν με κεντρική διαχείριση⁹³, και όχι σε επιμερισμένη⁹⁴ βάση με τα κράτη μέλη.

Όπως επισημαίνεται στην κοινή έκθεση Συμβουλίου και Επιτροπής, για την πλειονότητα των Ευρωπαίων η δια βίου μάθηση δεν αποτελεί πραγματικότητα. Ενώ έχει αυξηθεί η συμμετοχή στην εκπαίδευση και κατάρτιση κατά την πρώτη νεότητα, πρόσφατα στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των ενηλίκων 25-64 ετών που συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση παρουσιάζουν ελαφρά πτωτική τάση. Η χαμηλή επίδοση είναι ιδιαίτερα ανησυχητική λαμβανομένης υπόψη της κρίσης. Οι άνεργοι νέοι και οι

⁹¹ Βλ. Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, *Υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Μικροχρηματοδοτήσεων Progress – 2010*, COM(2011) 195 τελικό, Βρυξέλλες, 11.4.2011.

⁹² http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/evaluation/docs/report_art_318_2011_el.pdf

⁹³ Εφαρμόζεται στις κοινοτικές δαπάνες και τις εσωτερικές πολιτικές.

⁹⁴ Ευρωπαϊκό Γεωργικό ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων και διαρθρωτικά ταμεία

ενήλικοι με χαμηλή ειδίκευση πρέπει να στηριχθούν για την εκπαίδευση και την κατάρτιση, προκειμένου να έχουν καλύτερες ευκαιρίες στην αγορά εργασίας. Η παράλειψη της επένδυσης στις δεξιότητές τους αποδυναμώνει τις ευκαιρίες τους να επανέλθουν στην αγορά εργασίας και περιορίζει τις δυνατότητες της Ευρώπης για ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

Είναι προτεραιότητα η συμβολή της εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης μέσω της αναβάθμισης των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και της ενσωμάτωσης προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη και καινοτομία. Η Δια Βίου Μάθηση είναι συνεχής διαδικασία που μπορεί να διαρκέσει καθ' όλη τη ζωή ενός ατόμου, από την ποιοτική προσχολική εκπαίδευση έως την κατάρτιση μετά τη συνταξιοδότηση. Επιπλέον, η μάθηση λαμβάνει χώρα επίσης εκτός των πλαισίων της τυπικής μάθησης, ιδίως στο χώρο εργασίας. Όμως εξακολουθούν να υπάρχουν εμπόδια, όπως οι περιορισμένες και ανεπαρκώς προσαρμοσμένες στις ανάγκες των διαφόρων ομάδων στόχων ευκαιρίες για μάθηση, όπως η έλλειψη ευπρόσιτων πληροφοριών και συστημάτων υποστήριξης και οι ανεπαρκώς ευέλικτες πορείες μάθησης (π.χ. μεταξύ της ΕΕΚ και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης).

Τα προβλήματα συχνά επιδεινώνονται από το γεγονός ότι οι μαθητές προέρχονται από μειονεκτούντα κοινωνικοοικονομικά στρώματα και είναι χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Για την υπερπήδηση αυτών των εμποδίων δεν αρκούν οι αποσπασματικές μεταρρυθμίσεις σε επιμέρους τομείς της εκπαίδευσης. Αν και τα κράτη μέλη αναγνώρισαν την ανάγκη αυτή εδώ και μια δεκαετία, το πρόβλημα του κατακερματισμού παραμένει. Σήμερα λίγες μόνο χώρες διαθέτουν ολοκληρωμένη στρατηγική για τη στήριξη μιας ορθής εκπαιδευτικής αλληλουχίας.

Στην άτυπη Σύνοδο των Υπουργών Παιδείας στη Λευκωσία στις 4-5 Οκτωβρίου 2012, τονίζεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται περισσότερους πολίτες με τις σωστές δεξιότητες που να συμβάλλουν ενεργά στην πρόοδο της οικονομίας και της κοινωνίας της. Πάρα πολλοί Ευρωπαίοι δεν έχουν το απαιτούμενο επίπεδο των βασικών δεξιοτήτων στην ανάγνωση και τη γραφή, έχουν αποκτήσει πάρα πολλές θεωρητικές και όχι αρκετές πρακτικές γνώσεις, εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο ή εμποδίζονται από το να πάρουν ένα πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης⁹⁵.

Επίσης στο πλαίσιο της Συνόδου στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, οι κατά χώρα συστάσεις του 2012 εστιάζουν συγκεκριμένα στα εξής: την προώθηση της πρόσβασης σε καλής ποιότητας προσχολική και σχολική εκπαίδευση, την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, την κατάσταση των νέων, την ανεργία των νέων και τη μετάβαση των νέων στην αγορά εργασίας, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση με έμφαση στην κατάρτιση στο χώρο εργασίας και συστήματα μαθητείας, την ανάγκη για τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με έμφαση στη μείωση των ποσοστών εγκατάλειψης, αλλά και τη βελτίωση της ποιότητας και την καλύτερη πρόσβαση για τις μειονεκτούσες ομάδες, καθώς και την κατάσταση εκπαίδευσης των μειονεκτούντων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών και των Ρομά⁹⁶.

Σύμφωνα με την έκθεση των συμπερασμάτων του Συμβουλίου σχετικά με την εκπαίδευση και την ανάπτυξη στην Ευρώπη το 2020, «Η συμβολή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην οικονομική ανάκαμψη, την ανάπτυξη και την απασχόληση» που πραγματοποιήθηκε στις 26 - 27 Νοεμβρίου 2012 στις Βρυξέλλες, ακόμη και σε εποχή περιορισμένων οικονομικών πόρων, η αποτελεσματική και κατάλληλη επένδυση σε τομείς όπως η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι ένα βασικό στοιχείο της οικονομικής ανάπτυξης και της

⁹⁵ Άτυπη Σύνοδος Υπουργών Παιδείας, Λευκωσία, 4-5 Οκτωβρίου 2012, σελ. 1.

⁹⁶ Άτυπη Σύνοδος Υπουργών Παιδείας, Λευκωσία, 4-5 Οκτωβρίου 2012, σελ. 3.

ανταγωνιστικότητας η οποία με τη σειρά της είναι απαραίτητη για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Ακόμα πιο αποδοτική επένδυση πρέπει να γίνει στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση, ιδιαίτερα σε μια περίοδο οικονομικών δυσκολιών και υψηλής ανεργίας των νέων.

Επιπλέον, τα επίπεδα δεξιοτήτων τόσο των νέων όσο και των ενηλίκων πρέπει συνεχώς και σε βάθος να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της οικονομίας και της αγοράς εργασίας. Γι' αυτό τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να αποσκοπούν στη διευκόλυνση της μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία, να επιτευχθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της θεωρίας και της πρακτικής. Τέλος τονίζει ότι πρέπει να ανοίξουν πιο ευέλικτους διαύλους μεταξύ της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εντός των εθνικών πλαισίων επαγγελματικών προσόντων.

Τέλος, σύμφωνα με την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης για το 2013⁹⁷ το Συμβούλιο, σχετικά με την επένδυση σε δεξιότητες, επισημαίνει ότι υπάρχουν αυξανόμενες ενδείξεις ότι η προσφορά δεξιοτήτων δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, με περισσότερες από δύο εκατομμύρια θέσεις εργασίας να είναι σήμερα κενές ανά την Ευρώπη. Επιπλέον τονίζεται ότι είναι σημαντικό να αυξηθεί η επίδοση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και το συνολικό επίπεδο δεξιοτήτων, συνδέοντας στενότερα το εργασιακό και το εκπαιδευτικό περιβάλλον, αναγνωρίζοντας ότι δεν υπάρχει μία λύση ενιαία για όλους και ότι ορισμένες μεταρρυθμίσεις μπορεί να αργήσουν να φέρουν αποτελέσματα.

Επιπλέον, γίνεται σαφές ότι πρέπει να βελτιωθούν οι επιδόσεις των ομάδων νέων με υψηλό κίνδυνο πρόωμης εγκατάλειψης του σχολείου και χαμηλά επαγγελματικά προσόντα, σύμφωνα με το πλαίσιο που ορίζεται στη σύσταση του Συμβουλίου του 2011, π.χ. με τον έγκαιρο προσδιορισμό των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις σε βασικές δεξιότητες σε όλες τις φάσεις της σχολικής

⁹⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2013*, COM(2012) 750 τελικό, Βρυξέλλες, 28.11.2012.

εκπαίδευσης, παρέχοντας εξατομικευμένη υποστήριξη με παράλληλη αναγνώριση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων που αποκτώνται σε μη τυπικό και άτυπο επίπεδο και καταπολεμώντας τις αιτίες των χαμηλών επιδόσεων με τη βοήθεια υψηλής ποιότητας και προσιτής εκπαίδευσης και φροντίδας για τα πρώτα χρόνια εκπαίδευσης⁹⁸.

Επίσης, πρέπει να ληφθούν μέτρα για την ανάπτυξη εγκάρσιων δεξιοτήτων και ικανοτήτων, όπως περιγράφεται στη σύσταση του 2006 για τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης, από τα πρώτα βήματα της εκπαίδευσης έως την ανώτατη εκπαίδευση, χρησιμοποιώντας καινοτόμες παιδαγωγικές προσεγγίσεις με επίκεντρο τον σπουδαστή⁹⁹.

Τέλος, είναι πιθανό να αξιολογήσει, σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους σχετικούς ενδιαφερομένους, τις επιπτώσεις της ενδεχόμενης δημιουργίας Ευρωπαϊκού χώρου για τις δεξιότητες και τα επαγγελματικά προσόντα, για να αυξηθεί η σύγκλιση μεταξύ των διαφόρων εργαλείων διαφάνειας και αναγνώρισης της ΕΕ και των κρατών μελών, με σκοπό να εξασφαλιστεί ότι οι δεξιότητες και τα επαγγελματικά προσόντα μπορούν εύκολα να αναγνωριστούν σε διασυνοριακό επίπεδο.

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ - ΕΠΕΠ (EUROPEAN QUALIFICATIONS SYSTEM - EQF)

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Εκκλήσεις για την ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων διατυπώθηκαν στα συμβούλια της Λισσαβόνας και της Βαρκελώνης, στην κοινή ενδιάμεση έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής 2004 σχετικά με

⁹⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:064:0005:0008:EL:PDF>, C 64/6.

⁹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:064:0005:0008:EL:PDF>, C 64/7.

την εφαρμογή του προγράμματος εργασίας για την εκπαίδευση και κατάρτιση 2010, όπως επίσης και στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 15ης Νοεμβρίου 2004 σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες της ενισχυμένης ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, που διατυπώθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας της Κοπεγχάγης. Παράλληλα, στο πλαίσιο της διαδικασίας της Μπολόνιας δόθηκε έμφαση στην εξασφάλιση συμπληρωματικότητας μεταξύ του πλαισίου για τον Ευρωπαϊκό χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης και του προτεινόμενου Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων.

Συγκεκριμένα, η ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Επαγγελματικών Προσόντων ξεκίνησε το 2004, ως απάντηση στα αιτήματα των κρατών μελών, των κοινωνικών εταίρων και άλλων ενδιαφερομένων για ένα κοινό σημείο αναφοράς προς ενίσχυση της διαφάνειας των επαγγελματικών προσόντων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την υποστήριξη μιας Ομάδας Εμπειρογνομώνων του EQF, κατάρτισε ένα σχέδιο προτείνοντας ένα πλαίσιο 8 επιπέδων με βάση τα μαθησιακά αποτελέσματα, στόχος του οποίου ήταν η διευκόλυνση της διαφάνειας και φορητότητας των επαγγελματικών προσόντων και η υποστήριξη της δια βίου μάθησης.

Στη συνέχεια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιοποίησε το έγγραφο αυτό για διαβούλευση σε όλη την Ευρώπη, το δεύτερο εξάμηνο του 2005. Η ανταπόκριση στη διαβούλευση κατέδειξε την ευρύτατη υποστήριξη των Ευρωπαίων ενδιαφερομένων για την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ζητώντας παράλληλα και μια σειρά διευκρινίσεων και απλοποιήσεων. Σε ανταπόκριση προς αυτά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τροποποίησε την πρόταση, βασιζόμενη στις προτάσεις των εμπειρογνομώνων από τις 32 χώρες που συμμετείχαν, καθώς και των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων. Στη συνέχεια, το αναθεωρημένο κείμενο υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως πρόταση¹⁰⁰ στις 6 Σεπτεμβρίου του 2006.

¹⁰⁰ COM(2006) 479.

Τέλος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο διαπραγματεύτηκαν με επιτυχία τη νομοθετική πρόταση κατά τη διάρκεια του 2007, καταλήγοντας στην επίσημη υιοθέτηση του EQF το Φεβρουάριο του 2008.

Το EQF τέθηκε επισήμως σε ισχύ τον Απρίλιο του 2008. Το 2010 ορίστηκε ως η ημερομηνία-στόχος για το συσχέτισμό των εθνικών συστημάτων επαγγελματικών προσόντων των επιμέρους χωρών με το EQF και το 2012 για την εξασφάλιση από τις χώρες ότι τα επιμέρους πιστοποιητικά επαγγελματικών προσόντων φέρουν αναφορά στο αντίστοιχο επίπεδο του EQF.

Το Ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (EQF) είναι ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς το οποίο συνδέει τα συστήματα επαγγελματικών προσόντων των χωρών, λειτουργώντας ως μηχανισμός μετατροπής για την ευκολότερη ανάγνωση και κατανόηση των επαγγελματικών προσόντων σε διαφορετικές χώρες και συστήματα στην Ευρώπη. Έχει δύο βασικούς στόχους: την προώθηση της κινητικότητας των πολιτών από χώρα σε χώρα και τη διευκόλυνση της δια βίου μάθησής τους.

Το EQF αποτελεί, επίσης, ένα πλαίσιο συνεργασίας και ένα μέσο ενίσχυσης της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, στη βάση της εθελοντικής δέσμευσης, μεταξύ των εθνικών φορέων αλλά και των διεθνών κλαδικών οργανισμών που ασχολούνται με την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Η καλλιέργεια της αμοιβαίας εμπιστοσύνης πρέπει να βασιστεί σε κοινές διαδικασίες και κριτήρια. Για το σκοπό αυτό πρέπει να δημοσιοποιούνται οι αποφάσεις και οι διαδικασίες συσχέτισης των εθνικών ή κλαδικών προσόντων με το EQF. Στην κατεύθυνση αυτή συνδράμει η συγκρότηση και λειτουργία της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Ομάδας (EQF Advisory Group) που αποτελείται από εκπροσώπους όλων των χωρών που μετέχουν στο Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010 καθώς και κοινωνικούς εταίρους¹⁰¹.

101

<http://www.nqf.gov.gr/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%A3%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B1/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1>

Βασικό στοιχείο του EQF είναι ένα σύνολο 8 επιπέδων που θα αποτελέσουν το κοινό και ουδέτερο σημείο αναφοράς για τις αρχές εκπαίδευσης και κατάρτισης σε εθνικό και κλαδικό επίπεδο. Τα 8 αυτά επίπεδα καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των προσόντων, από αυτά που αποκτώνται με την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ή της κατάρτισης έως εκείνα που αποκτώνται στο ανώτατο επίπεδο πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Το EQF, ως μέσο για την προώθηση της δια βίου μάθησης, καλύπτει τη γενική εκπαίδευση και την εκπαίδευση ενηλίκων, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και την ανώτατη εκπαίδευση. Τα επίπεδα 5-8 περιέχουν σαφή παραπομπή στα επίπεδα που ορίζονται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού χώρου ανώτατης εκπαίδευσης, όπως αυτά καθορίστηκαν με τη διαδικασία της Μπολόνια.

Η περιγραφή των 8 επιπέδων αναφοράς του EQF βασίζεται στα μαθησιακά αποτελέσματα. Στο EQF ως μαθησιακά αποτελέσματα νοούνται η «περιγραφή του τι γνωρίζει, κατανοεί και είναι ικανός να κάνει ο εκπαιδευόμενος μετά την ολοκλήρωση μιας μαθησιακής διαδικασίας». Αυτό αντανακλά μία σημαντική αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο γίνονται αντιληπτές και περιγράφονται έννοιες, όπως η εκπαίδευση, η κατάρτιση, γενικότερα η μάθηση. Η στροφή προς τα μαθησιακά αποτελέσματα εισάγει μια κοινή γλώσσα και καθιστά δυνατή τη σύγκριση προσόντων σύμφωνα με το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά τους και όχι σύμφωνα με τις διδακτικές μεθόδους και διαδικασίες που ακολουθήθηκαν μέχρι την απόκτησή τους ή τα διδακτικά περιβάλλοντα στα οποία αυτά αποκτήθηκαν.

Στα EQF τα μαθησιακά αποτελέσματα περιγράφονται με βάση τον συνδυασμό γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Το ισοζύγιο μεταξύ των στοιχείων αυτών διαφέρει από προσόν σε προσόν, δεδομένου ότι το EQF

[%CF%8A%CE%BA%CF%8C%CE%A0%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%8C%CE%BD%CF%84%CF%89%CE%BD/tabid/80/Default.aspx](#)

καλύπτει όλα τα επίπεδα. Η χρήση των μαθησιακών αποτελεσμάτων στην περιγραφή των επιπέδων των προσόντων θα διευκολύνει την επικύρωση της μάθησης που πραγματοποιείται έξω από το πλαίσιο των αναγνωρισμένων ιδρυμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, πράγμα που γενικά θεωρείται βασικό στοιχείο της δια βίου μάθησης

Το EQF αναγνωρίζει ότι τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη διαφέρουν τόσο πολύ μεταξύ τους που η μετατόπιση του βάρους στα μαθησιακά αποτελέσματα είναι απαραίτητη για τη σύγκριση και συνεργασία μεταξύ χωρών και ιδρυμάτων. Στο EQF, ένα μαθησιακό αποτέλεσμα ορίζεται ως μια διατύπωση όλων αυτών που ο εκπαιδευόμενος γνωρίζει, κατανοεί και μπορεί να κάνει μετά την ολοκλήρωση μιας διαδικασίας εκμάθησης. Κατά συνέπεια, το EQF δίνει έμφαση στα αποτελέσματα της μάθησης και όχι στις εισροές, όπως η διάρκεια των σπουδών.

Οι κύριοι στόχοι του EQF αφορούν στα εξής:

- ⌘ Να εδραιώσει ένα κοινό σύστημα αναφοράς μεταξύ των εκπαιδευτών και των εκπαιδευόμενων
- ⌘ Να λειτουργήσει ως «μηχανισμός μετάφρασης» ώστε να επιτρέπεται η κατηγοριοποίηση και η σύγκριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων μεταξύ των διαφόρων χωρών
- ⌘ Να λειτουργήσει ως ένα κοινό σύστημα αναφοράς για την διασφάλιση της ποιότητας και την ανάπτυξη της εκπαίδευσης και της κατάρτισης
- ⌘ Να παρέχει ένα σημείο αναφοράς για την ανάπτυξη επαγγελματικών προσόντων ανά τομέα
- ⌘ Να λειτουργήσει ως μέσο για να επιτευχθεί η αλλαγή, σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τομεακό επίπεδο, από την άποψη των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ(EQF) ΓΙΑ ΤΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ
ΜΑΘΗΣΗ

Το EQF είναι μια συσκευή μετάφρασης μεταξύ των εθνικών συστημάτων επαγγελματικών προσόντων και αποσκοπεί στην προώθηση της κινητικότητας και της δια βίου μάθησης των εργαζομένων και των εκπαιδευόμενων. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν συνίσταται στη διαμόρφωση ενός κοινού εκπαιδευτικού συστήματος αλλά στην ενθάρρυνση της συνεργασίας των κρατών μελών στηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράση τους, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας εκπαίδευσης, την όσο το δυνατόν καλύτερη αξιοποίηση των ευκαιριών για εκπαίδευση και τη προώθηση της διακρατικής κινητικότητας των εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών μέσα στα πλαίσια της ευρωπαϊκής κοινότητας.

Το 2000 η διακήρυξη της Λισσαβόνας ζήτησε μεγαλύτερη προτεραιότητα στη δια βίου μάθηση ως βασική συνιστώσα του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου και τη διευκόλυνση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, παρέχοντας ένα κοινό ευρωπαϊκό υπόδειγμα βιογραφικού σημειώματος. Επίσης, το Συμβούλιο της Λισσαβόνας κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αυξημένη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων θα πρέπει να είναι μία από τις κύριες συνιστώσες για την προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στις απαιτήσεις που έχει η κοινωνία της γνώσης. Το 2000 υπόμνημα σχετικά με τη δια βίου μάθηση τόνισε τη σημασία της οικοδόμησης μιας χωρίς αποκλεισμούς κοινωνία όπου η καλή ποιοτική μάθηση είναι προσιτή σε όλους. Αυτό σημαίνει ότι η δια βίου μάθηση πρέπει να διέπει όλους τους εκπαιδευτικούς τομείς, όχι μόνο αυστηρά ενηλίκων, προσφέροντας ίσες ευκαιρίες για πρόσβαση σε εκπαίδευση καλής ποιότητας σε όλους τους ανθρώπους, και η παροχή εκπαίδευσης και

κατάρτισης πρέπει να βασίζεται πρωτίστως στις ανάγκες και απαιτήσεις των ανθρώπων.

Με δεδομένη τη δημογραφική αλλαγή, την ταχεία κοινωνική, τεχνολογική και οικονομική αλλαγή, η δια βίου μάθηση έχει γίνει μια ανάγκη για όλους. Όλες αυτές οι αλλαγές απαιτούν συνεχή αναβάθμιση και ανανέωση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, τόσο για τον ενεργό πληθυσμό για να πάρει ή να διατηρήσει μια δουλειά, όσο και για τους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας για να τους κρατάει ενήμερους σχετικά με την εξέλιξη της κοινωνίας. Η στρατηγική ΕΕ 2020 υπογραμμίζει την ανάγκη για δια βίου μάθηση, ώστε να στοχεύει σε μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη.

Η Ευρώπη προσπαθεί να ανακάμψει από μια σοβαρή οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση. Τα ποσοστά της ανεργίας είναι υψηλά, ιδιαίτερα για τους νέους. Η κρίση ενέτεινε την ανάγκη μεταρρύθμισης των οικονομιών και των κοινωνιών μας. Η Ευρώπη επιθυμεί να γίνει πιο έξυπνη, πιο διατηρήσιμη και να μην χαρακτηρίζεται από αποκλεισμούς. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός χρειαζόμαστε ευέλικτα, υψηλής ποιότητας συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που να ανταποκρίνονται στις σημερινές και τις μελλοντικές ανάγκες

Μια σχετική αλλαγή είναι η συνεχιζόμενη παγκοσμιοποίηση και η κινητικότητα των εργαζομένων μεταξύ των ευρωπαϊκών και τρίτων χωρών. Εντός της ΕΕ, με δεδομένη την ενιαία αγορά, τα άτομα θα πρέπει να είναι σε θέση να ταξιδέψουν, να σπουδάσουν και να εργαστούν σε κάθε ένα από τα κράτη μέλη χωρίς να αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια. Αυτό περιλαμβάνει ότι τα προσόντα τους, τα πιστοποιητικά και η γνώση τους θα πρέπει να αναγνωρίζονται στα άλλα κράτη μέλη της ΕΕ. Η κινητικότητα ειδικευμένων επαγγελματιών είναι χαμηλή στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, φαίνεται να υπάρχει ένα σημαντικό ανεκμετάλλετο δυναμικό για την κινητικότητα. Επί

του παρόντος, όπως υποδεικνύεται από την έρευνα του ευρωβαρομέτρου το 2010, 28% των πολιτών της ΕΕ εξετάζουν το ενδεχόμενο να εργασθούν στο εξωτερικό.

Η αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων είναι το κλειδί για να γίνουν οι θεμελιώδεις ελευθερίες της εσωτερικής αγοράς εργασίας αποτελεσματικές για τους κατοίκους της ΕΕ. Επίσης, ο τότε Επίτροπος Εσωτερικής Αγοράς Mario Monti στην έκθεση σχετικά με το μέλλον της ενιαίας αγοράς ανέφερε ότι η κινητικότητα παρεμποδίζεται από μια σειρά εμποδίων, συμπεριλαμβανομένης της πολυπλοκότητας της διεθνούς αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων¹⁰².

ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ (EQF) ΜΕ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ (NQF)

Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν αποφασίσει να αναπτύξουν Εθνικά Πλαίσια Επαγγελματικών Προσόντων που αντανakλούν και απαντούν στο EQF. Οι εξελίξεις αυτές είναι σημαντικές προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η διαδικασία συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο θεμελιώνεται σωστά και σε εθνικό επίπεδο. Η γοργή ανάπτυξη των NQF από το 2004 αποδεικνύει την ανάγκη για αυξημένη διαφάνεια και συγκρισιμότητα των επαγγελματικών προσόντων σε όλα τα επίπεδα και αποδεικνύει ότι οι βασικές αρχές του EQF είναι σε μεγάλο βαθμό κοινές για όλους¹⁰³.

Η Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 23ης Απριλίου 2008 προτρέπει τα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) ως εργαλείο αναφοράς για τη σύγκριση των συστημάτων απόκτησης προσόντων, καθώς και να συσχετίσουν τα εθνικά

¹⁰² Βλ. European Parliament Policy Department structural and cohesion policies, State of play of the European Qualifications framework implementation, 2012, p. 28.

¹⁰³ Βλ. http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/leaflet_el.pdf

τους συστήματα προσόντων με το EQF, προσδίδοντας σε όλους τους παρεχόμενους τίτλους μάθησης μια σύνδεση - αναφορά προς αυτό.

Ορίζει το 2010 ως την προτεινόμενη ημερομηνία-στόχο για το συσχετισμό των εθνικών συστημάτων επαγγελματικών προσόντων των επιμέρους χωρών με το EQF, και το 2012 για την εξασφάλιση από τις χώρες ότι τα επιμέρους πιστοποιητικά επαγγελματικών προσόντων φέρουν αναφορά στο αντίστοιχο επίπεδο του EQF.

Το EQF συσχετίζει τα εθνικά συστήματα και πλαίσια επαγγελματικών προσόντων των διαφόρων χωρών με ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα αναφοράς - τα οκτώ επίπεδα αναφοράς του EQF. Τα επίπεδα καλύπτουν όλο το εύρος των επαγγελματικών προσόντων, από τα βασικά (Επίπεδο 1, π.χ. σχολικά απολυτήρια) έως τα προχωρημένα (Επίπεδο 8, π.χ. Διδακτορικά) επίπεδα. Ως μέσο για την προώθηση της δια βίου μάθησης, το EQF περικλείει όλα τα επίπεδα επαγγελματικών προσόντων που αποκτώνται στη γενική, επαγγελματική αλλά και ακαδημαϊκή εκπαίδευση και κατάρτιση. Επιπλέον, το πλαίσιο καλύπτει τα επαγγελματικά προσόντα που απονέμονται στην αρχική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση.

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων είναι ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα αναφοράς, το οποίο συνδέει τα εθνικά πλαίσια προσόντων διαφορετικών χωρών και λειτουργεί ως ένας μηχανισμός μετάφρασης. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων θα καταστήσει ευκολότερη την κατανόηση των προσόντων και μπορεί να βοηθήσει τα κράτη μέλη, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, εργαζόμενους και εργοδότες να συγκρίνουν τα προσόντα που παρέχονται από τα διάφορα ευρωπαϊκά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Με τον τρόπο αυτό διευκολύνεται η ανάπτυξη ενός ευρωπαϊκού χώρου εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης και μιας ευρωπαϊκής αγοράς απασχόλησης. Το EQF καλύπτει όλα τα επίπεδα και όλους τους τύπους επαγγελματικών προσόντων (γενική, επαγγελματική και τριτοβάθμια

εκπαίδευση και κατάρτιση). Το EQF υποστηρίζει τη διά βίου μάθηση και την κινητικότητα και θεσπίστηκε το 2008¹⁰⁴.

Το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων στην πράξη θα λειτουργήσει ως ένας μηχανισμός μετάφρασης και διασαφήνισης των προσόντων, που θα επιτρέπει την ευκολότερη ανάγνωση και κατανόησή τους και θα βοηθήσει εκπαιδευόμενους και εργαζόμενους που επιθυμούν να μετακινηθούν από χώρα σε χώρα ή να αλλάξουν θέση εργασίας ή ακόμη να αλλάξουν μαθησιακή διαδρομή¹⁰⁵.

Πρωταρχικοί χρήστες του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων θα είναι τα άτομα που σπουδάζουν ή που εργάζονται, αφού θα αντιμετωπίζουν λιγότερα εμπόδια στην προσωπική και εργασιακή τους ανέλιξη, φορείς εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης και οι εργοδότες.

Με τον όρο «προσόντα» περιγράφονται τα πτυχία, διπλώματα και πιστοποιητικά που απονέμονται από εθνικούς φορείς δίνοντας έμφαση στη συνολική θεώρηση και την ουσία της μάθησης, ανεξάρτητα από τη διαδρομή που αποκτάται κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις και όρους διασφάλισης ποιότητας.

Η πιστοποίηση των προσόντων θα δομηθεί στη βάση μιας συμφωνίας που θα διασφαλίζει την ποιότητα και την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ κράτους και κοινωνικών εταίρων, θα ενισχύει τη διαφάνεια στα επαγγελματικά προσόντα, θα διευκολύνει την πρόσβαση και την πρόοδο σε διαδικασίες διά βίου μάθησης και θα υποστηρίζει καλύτερα τη σχέση εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

¹⁰⁴ Βλ. Ενημερωτικό Σημείωμα «Τα πλαίσια επαγγελματικών προσόντων εργαλεία διαφάνειας και αλλαγής», Cedefop, Οκτώβριος 2012, πλαίσιο 1.

¹⁰⁵

<http://www.nqf.gov.gr/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%A3%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B1/%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%A0%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%8C%CE%BD%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%95%CE%A0%CE%A0/tabid/103/Default.aspx>

Καλύπτοντας όλα τα επίπεδα και τους τύπους επαγγελματικών προσόντων, τα εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων (NQF) βασίζονται στα μαθησιακά αποτελέσματα τα οποία αποτυπώνουν όλα αυτά που ο κάτοχος ενός πιστοποιητικού ή διπλώματος αναμένεται να γνωρίζει, να κατανοεί και να μπορεί να κάνει. Τα NQF, μέσω της σύνδεσής τους με το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων EQF, επιτρέπουν επίσης στα άτομα και στους εργοδότες να συγκρίνουν το επίπεδο των πιστοποιητικών και των διπλωμάτων που χορηγούνται τόσο στη χώρα τους όσο και στο εξωτερικό¹⁰⁶.

Πέρα από την καθοριστική τους σημασία για την επίτευξη ευρωπαϊκών στόχων, τα εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων είναι σημαντικά και εντός των κρατών μελών. Η σημασία των επαγγελματικών προσόντων για την εύρεση εργασίας και την επαγγελματική ανέλιξη ολοένα αυξάνεται. Αλλά και ο τρόπος κατάταξης και ταξινόμησης των επαγγελματικών προσόντων αλλάζει άρδην, γεγονός που οφείλεται στη ραγδαία ανάπτυξη των εθνικών πλαισίων επαγγελματικών προσόντων σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Θα πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων δεν απονέμει προσόντα, αλλά απλώς τα κατηγοριοποιεί σε επίπεδα και τα περιγράφει με όρους μαθησιακών αποτελεσμάτων. Η απονομή των προσόντων θα παραμείνει αρμοδιότητα των εθνικών φορέων. Επίσης, το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων δεν αποτελεί εργαλείο εκχώρησης επαγγελματικών δικαιωμάτων στους εργαζόμενους με σκοπό την άσκηση ενός νομοθετικά κατοχυρωμένου επαγγέλματος σε άλλο κράτος μέλος.

Έως τα μέσα του 2012, 15 χώρες (Αυστρία, Βέλγιο (Φλάνδρα), Κροατία, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Εσθονία, Γαλλία, Ιρλανδία, Λεττονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία και Ηνωμένο Βασίλειο) συσχέτισαν επίσημα τα εθνικά τους πλαίσια με το EQF. Οι

¹⁰⁶ Βλ. Ενημερωτικό Σημείωμα «Πλαίσια επαγγελματικών προσόντων στην εκπαίδευση: εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης και της κατάρτισης» Cedefop, Νοέμβριος 2011, σελ.1.

υπόλοιπες χώρες αναμένεται να ολοκληρώσουν τη συγκεκριμένη διαδικασία έως το τέλος του 2013.

Πέρα από την αξιοποίηση των EQF για την ενίσχυση της συγκρισιμότητας των επαγγελματικών προσόντων σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, όλες οι χώρες επισημαίνουν ότι τα EQF μπορούν να βελτιώσουν τον συντονισμό μεταξύ των διαφόρων τμημάτων του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης και να συμβάλουν στην αύξηση της διαφάνειας των εθνικών επαγγελματικών προσόντων. Ο ρόλος αυτός των NQF ως πλαισίων επικοινωνίας θεωρείται ότι προσθέτει αξία στα υφιστάμενα συστήματα επαγγελματικών προσόντων χωρίς να επιφέρει ραγδαίες αλλαγές σε αυτά.

Τα NQF αντικατοπτρίζουν επίσης το εθνικό, πολιτικό και πολιτιστικό υπόβαθρο. Παρατηρούνται, για παράδειγμα, τρία βασικά μοντέλα εφαρμογής ολοκληρωμένων NQF που καλύπτουν όλους τους τύπους επαγγελματικών προσόντων.

Στο πρώτο μοντέλο, τα NQF διαθέτουν ολοκληρωμένους και συνεκτικούς περιγραφικούς δείκτες επιπέδων που συνδέουν όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Δεδομένου ότι οι περιγραφικοί δείκτες αφορούν επίπεδα και μαθησιακά αποτελέσματα, οι ομοιότητες και οι διαφορές, παραδείγματος χάριν, μεταξύ των προσόντων της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK) και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης καθίστανται περισσότερο ευδιάκριτες. Την προσέγγιση αυτή ασπάζονται τα NQF της Γερμανίας, του Βελγίου (Φλάνδρα), του Ηνωμένου Βασιλείου (Σκωτία), της Ιρλανδίας, της Εσθονίας, της Σλοβενίας και της Λιθουανίας.

Στο δεύτερο μοντέλο, που χρησιμοποιείται σε χώρες όπως η Δανία και η Βουλγαρία, τα NQF κάνουν διάκριση μεταξύ των επιπέδων 1-5 και 6-8, περιορίζοντας τα υψηλότερα επίπεδα προσόντων που αποκτώνται σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο τρίτο μοντέλο, για παράδειγμα στην Αυστρία, τα NQF υποδιαιρούν τα επίπεδα 6-8 σε δύο παράλληλα σκέλη. Το πρώτο σκέλος καλύπτει τα προσόντα που αποκτώνται σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (διαδικασία της Μπολόνιας), ενώ το δεύτερο τα προσόντα επαγγελματικής ή τεχνικής φύσης που αποκτώνται εκτός των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης¹⁰⁷.

Τα τρία μοντέλα προσφέρουν διαφορετικές λύσεις για τη σύνδεση των διαφορετικών τμημάτων του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδίως των επαγγελματικών και ακαδημαϊκών προσόντων. Ένας σημαντικός στόχος της δια βίου μάθησης είναι η διευκόλυνση της μετάβασης των ατόμων από το ένα είδος ή επίπεδο μάθησης στο άλλο, όπως για παράδειγμα, από τη σχολική κατάρτιση στη μαθητεία, ή από την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην τριτοβάθμια και αντίστροφα, λαμβάνοντας υπόψη την προηγούμενη μάθηση.

ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Δια Βίου μάθηση, όπως είδαμε στις αρχές της εργασίας, αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, βασικό συστατικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση αλλά και της Διαδικασίας της Μπολόνια από την Πράγα (2001) και μια από τις βασικότερες επιλογές της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής. Η σύνδεση αυτή της δια βίου μάθησης με την απασχολησιμότητα είναι, κατά τον

¹⁰⁷ Βλ. Βλ. Ενημερωτικό Σημείωμα «Τα πλαίσια επαγγελματικών προσόντων εργαλεία διαφάνειας και αλλαγής» Cedefop, Οκτώβριος 2012, σελ 3.

Σταμέλο (2008), ο κύριος λόγος ανάπτυξης και διάδοσης της εν λόγω πολιτικής καθώς η διεθνοποίηση των αγορών και των νέων τεχνολογιών καθιστούν αναγκαία τη συνεχή ανανέωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και η δια βίου μάθηση είναι το μέσο για την επικαιροποίηση των γνώσεων.

Το 2000, σύμφωνα με τη δημοσιευμένη κατάταξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Ελλάδα κατείχε μεταξύ των άλλων κρατών-μελών την τελευταία μόλις θέση, καθώς το ποσοστό των πολιτών ηλικίας 25-65 ετών που συμμετείχαν σε προγράμματα δια βίου μάθησης άγγιξε μόλις το 1,0%, τη στιγμή που ο μέσος όρος των 15 κρατών-μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς επίσης και των 10 νέων χωρών (από 1/5/04), ήταν 8,5 % και 5,0 % αντίστοιχα. Το γεγονός αυτό αντανakλά την ύπαρξη περιορισμένων ευκαιριών εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων, καθώς και την ασύμμετρη κατανομή αντίστοιχων ευκαιριών για τις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, και ιδιαίτερα από το 2001 και ύστερα, η κατάσταση στην Ελλάδα δείχνει να αλλάζει. Τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής, η έλλειψη ενδιαφέροντος από τους πολίτες καθώς και η έλλειψη χρηματοδοτήσεων φαίνεται πως αποτελούν παρελθόν, αν και η Ελλάδα εξακολουθεί να βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ και αρκετά μακριά από τους στόχους που έχει θέσει η ΕΕ για το 2010 (12,5% έως το 2010). Το 2007 το ποσοστό συμμετοχής των Ελλήνων πολιτών ηλικίας 25-64 σε προγράμματα Δια Βίου μάθησης άγγιξε το 2,1%, την ίδια στιγμή που ο μέσος όρος στην ΕΕ ήταν 9,7%.

Τον Φεβρουάριο του 2011 μια νέα Εθνική Στρατηγική Διά Βίου Μάθησης της ανακοινώθηκε ως στάδιο υλοποίησης με στόχο την παροχή περισσότερων και καλύτερων ευκαιριών μάθησης για τους ενήλικες και τους μη παραδοσιακούς εκπαιδευόμενους. Πρόκειται για ένα εκπαιδευτικό σχέδιο για ενήλικες με δύο

σκέλη: την αρχική και τη συνεχή κατάρτιση για την αγορά εργασίας και τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων.

Ο εθνικός στόχος είναι να φθάσει στο 6% η συμμετοχή των ενηλίκων στη δια βίου μάθηση μέχρι το 2013. Όσον αφορά τη συμμετοχή των ενηλίκων στη δια βίου μάθηση, επί του παρόντος η Ελλάδα έχει πολύ χαμηλές επιδόσεις, η οποία αυξήθηκε ελαφρώς από το 2000.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι η πρόσφατη μεταρρύθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης θα επιτρέψει στα πανεπιστήμια την παροχή ευκαιριών δια βίου μάθησης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Η τρίτη μεταρρύθμιση της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (εκπαίδευση) βρίσκεται σε εξέλιξη, με στόχο την βελτίωση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και τη δημιουργία πιο ευέλικτων διόδων μεταξύ γενικής και επαγγελματικής κατεύθυνσης καθώς και την εξέλιξη από Αρχική Επαγγελματική Εκπαίδευση στην περαιτέρω μάθηση και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η διασφάλιση της ποιότητας και της λειτουργικότητας των υποδομών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι μια πρόκληση για την Ελληνικές αρχές.

Όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, η Ελλάδα έχει μια εξερχόμενη μακροπρόθεσμη κινητικότητα (5,2% των μαθητών ετησίως), η οποία είναι πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ (2,8%), ενώ η βραχυπρόθεσμη κινητικότητα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (0,5% των φοιτητών το 2008/09) είναι πάνω από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο Νόμος 3879/2010 «Ανάπτυξη της δια βίου μάθησης και άλλες διατάξεις», ο οποίος τέθηκε σε ισχύ από τον Σεπτέμβριο του 2010, δίνει έμφαση στην αναγνώριση και την πιστοποίηση όλων των τύπων και επιπέδων της τοπικής,

άτυπης και μη τυπικής μάθησης, η οποία θα μπορούσε να αυξήσει την κινητικότητα. Τέλος, η μεταρρύθμιση του προγράμματος σπουδών έχει δώσει μεγάλη έμφαση στη διδασκαλία των ξένων γλωσσών, με την εισαγωγή ενός πιστοποιητικού κράτους της γνώσης ξένων γλωσσών που θα μπορούσε να στηρίξει τη συμμετοχή στη μαθησιακή κινητικότητα¹⁰⁸.

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα αναπτύσσει αυτήν τη στιγμή Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων για τη Διά Βίου Μάθηση (Hellenic Qualifications Framework, HQF), η οποία έχει ως στόχο να συμπεριλάβει όλα τα μέρη και τα επίπεδα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και των προσόντων και θα φιλοξενήσει μη τυπική μάθηση. Ο νέος νόμος για τη Διά Βίου Μάθηση (Νόμος 3879/10) τέθηκε σε ισχύ το Σεπτέμβριο του 2010, εισάγοντας την ανάπτυξη της HQF και την έννοια των μαθησιακών αποτελεσμάτων ως βασικά στοιχεία του πλαισίου.

Ένας νέος θεσμός, ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ), ιδρύθηκε τον Δεκέμβριο του 2011 με σκοπό να αναπτύξει και να θέσει την HQF στην πράξη. Χαρτογράφηση των υπάρχοντων και παλαιότερων προσόντων έχει αρχίσει και προετοιμάζει τα θεμέλια για το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων. Αυτό υποστηρίζεται από μεθοδολογικά εργαλεία (π.χ. οδηγοί μεθοδολογίας για την αναφορά των μαθησιακών αποτελεσμάτων για την HQF επίπεδα) και είναι διαθέσιμο από το Φεβρουάριο του 2011. Περιέχει πληροφορίες σχετικά με τις βασικές αρχές και τη μεθοδολογία για το πώς να εκφράσουν τα επαγγελματικά προσόντα με όρους μαθησιακών αποτελεσμάτων και την αναφορά τους στα επίπεδα HQF¹⁰⁹.

¹⁰⁸ Βλ. European Commission SEC (2011) 1608 final, Brussels.

¹⁰⁹ Βλ. Annual Report 2012 «Analysis and overview of NQF developments in European Countries», Greece, Cedefop, 2013.

Οι εργασίες για το εθνικό πλαίσιο προσόντων (ΕΠΠ) συνδέονται άμεσα με τις προσπάθειες της χώρας να αναπτύξει ένα πλαίσιο για την περαιτέρω βελτίωση των πολιτικών δια βίου μάθησης και πρακτικών, οι οποίες θα επιτρέπουν την αναγνώριση και την πιστοποίηση όλων των ειδών της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, συμπεριλαμβανομένων της μη-τυπικής μάθησης. Σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ, η συμμετοχή των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση στην Ελλάδα είναι από τα χαμηλότερα ποσοστά και οι συστηματικές και συνεκτικές πολιτικές λείπουν σε μεγάλο βαθμό. Το 2010 μόνο το 3% των ενηλίκων (25-64 ετών) συμμετείχαν στη διά βίου μάθηση σε σύγκριση με το μέσο ευρωπαϊκό όρο του 9,1%. Ο εθνικός στόχος είναι να φθάσει η συμμετοχή των ενηλίκων στη διά βίου μάθηση το 6%.

Έχει συμφωνηθεί ότι το NQF μπορεί να αντιμετωπίσει τις ακόλουθες προκλήσεις και ανάγκες:

- Αύξηση της συνοχής και της συνέπειας του εθνικού συστήματος επαγγελματικών προσόντων και μείωση του κατακερματισμού των υφιστάμενων συστημάτων
- να βελτιώσει τη πρόσβαση και τις δυνατότητες εξέλιξης, καθώς και την προώθηση ευκαιριών διά βίου μάθησης
- να αναπτυχθούν συνεκτικές προσεγγίσεις και διαδικασίες πιστοποίησης και διασφάλισης της ποιότητας
- να υπάρχει μια σταθερή βάση για την ανάπτυξη της αναγνώρισης της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης¹¹⁰.

Όσον αφορά τους περιγραφικούς δείκτες των επιπέδων και τα μαθησιακά αποτελέσματα, σύμφωνα με το νόμο για τη διά βίου μάθηση, η ΗQF είναι ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο που θα καλύπτει όλα τα μέρη και τα επίπεδα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Μια δομή με οκτώ επίπεδα έχει προταθεί να αποτοπώνει το υπάρχον σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα.

¹¹⁰ Βλ. Annual Report 2012 «Analysis and overview of NQF developments in European Countries», Greece, Cedefop, 2013.

EQF περιγραφικοί δείκτες των επιπέδων λαμβάνονται ως αφετηρία και θα αναπτυχθούν περαιτέρω ανάλογα με τις εθνικές ανάγκες και επίπεδα ορίζονται στο πλαίσιο των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

Οι εργασίες σχετικά με δείκτες περιγραφής επιπέδων για ΗQF και σε ένα πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει ήδη λάβει χώρα ξεχωριστά, αλλά ο τελικός στόχος είναι να υπάρχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο που θα καλύπτει όλα τα επίπεδα και τους τύπους των επαγγελματικών προσόντων.

Η ενίσχυση της προσέγγισης των μαθησιακών αποτελεσμάτων θεωρείται ως μια σημαντική διάσταση των εν εξελίξει μεταρρυθμίσεων στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Εν τέλει, σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ, η Ελλάδα έχει μια αδύναμη παράδοση στη χρήση των μαθησιακών αποτελεσμάτων για τον προσδιορισμό και την περιγραφή των προσόντων. Αναμένεται ότι η ΗQF θα προκαλέσει μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και θα βελτιώσει τους δεσμούς με την αγορά εργασίας.

Σκοπός του πλαισίου	Επίπεδα	Δείκτες	Πολιτική και Νομική βάση για το NQF	Εφαρμογή	Εμπλοκή των φορέων και διαβούλευση	Αναφορά στο EQF
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Περιεκτικό ▪ Περιλαμβάνει προσόντα από όλα τα υποσυστήματα της εκπαίδευσης και της 	8 επίπεδα έχουν προταθεί	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Γνώσεις ▪ Δεξιότητες ▪ Ικανότητες <p>Οι EQF περιγραφικοί</p>	Οι εργασίες άρχισαν το 2008 στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος «απασχόληση και κατάρτιση	Διαβούλευση από τον Μάρτιο - Σεπτέμβριο του 2010	Η αρμόδια αρχή είναι το Υπουργείο Παιδείας Θρησκευμάτων και Δια Βίου Μάθησης Συναρμόδιοι είναι φορείς από το δημόσιο, κοινωνικοί	Αναφορά σε έκθεση προπαρασκευάστηκε το 2012: Η Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης

κατάρτισης		ί δείκτες των επιπέδων χρησιμοποιούνται ως αφετηρία	2007-2013» Τον Φεβρουάριο του 2010 η πρώτη πρόταση του NQF δόθηκε στη δημοσιότητα Νόμος για τη δια βίου μάθηση βγήκε το 2010		εταίροι, εκπρόσωποι πανεπιστημίων και εξωτερικοί εμπειρογνώμονες	
------------	--	---	---	--	--	--

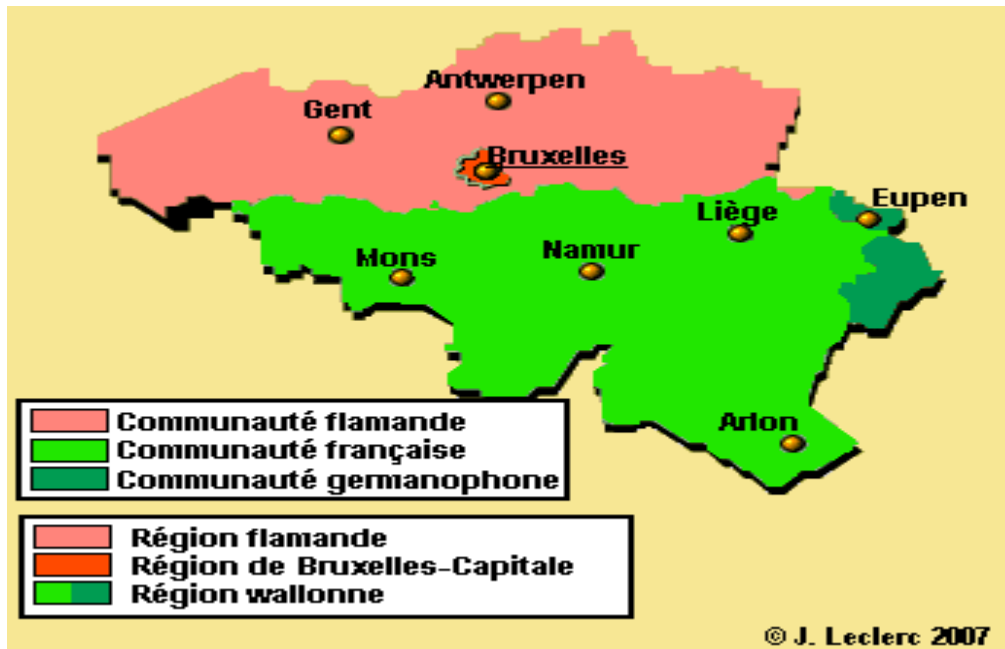
Πίνακας 1. Σύντομη ανάπτυξη του NQF στην Ελλάδα

ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ

Το Βέλγιο είναι μια συνταγματική μοναρχία η οποία χωρίζεται σε τρεις εδαφικές περιφέρειες (Φλάνδρα, Βαλλονία και Βρυξέλλες). Ο πληθυσμός χωρίζεται σε τρεις γλωσσικές κοινότητες (φλαμανδική, γερμανική και γαλλική). Η κατάτμηση αυτή επηρεάζει άμεσα την επαγγελματική κατάρτιση και την εκπαίδευση στον τομέα της κατάρτισης. Οι Κοινότητες είναι υπεύθυνες για όλα τα είδη της εκπαίδευσης (υποχρεωτική, μη υποχρεωτική και ενηλίκων), ενώ οι περιφέρειες είναι γενικά υπεύθυνες για την επαγγελματική κατάρτιση που συνδέονται άμεσα με απασχόληση¹¹¹.

¹¹¹ Βλ. Cedefop, Belgium, VET in Europe - Country Report, 2012, p. 7.

Πηγή: Cedefop

Βασικά, η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελείται από τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης: βασική εκπαίδευση, εκπαίδευση ενηλίκων και τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση.

Το σύστημα δια βίου μάθησης είναι κεντρικό, καθώς επιτρέπει την αναγνώριση των προσόντων από τυπική, μη τυπική ή άτυπη μάθηση η οποία μπορεί να οδηγήσει σε επαγγελματικά προσόντα που αντιστοιχούν σε πλήρη εκπαίδευση. Η εκπαίδευση ενηλίκων είναι σύγχρονη και οργανωμένη μέσω ενός συνεκτικού συστήματος πιστωτικών μονάδων κατάρτισης. Κάθε εκπαιδευτική μονάδα μπορεί να συνδεθεί με άλλες μονάδες προκειμένου να επιτευχθεί ένα ολοκληρωμένο σύνολο δεξιοτήτων για ένα επάγγελμα, επαγγελματική κατάρτιση ή εκπαιδευτικά προσόντα.

Το Βέλγιο είναι μία από τις χώρες όπου τα ποσοστά συμμετοχής στη δια βίου μάθηση έχουν μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Το ποσοστό άρχισε να μειώνεται από το 2004 και το 2009 μειώθηκε σε 6,8%. Γι' αυτόν το λόγο μια σειρά από μέτρα λαμβάνονται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Η Φλάνδρα έχει ήδη αναλάβει μια σαφή, συνεκτική και ολοκληρωμένη στρατηγική δια βίου μάθησης, όπως ορίζεται σε δύο βασικά κείμενα πολιτικής

(Ατζέντα ανταγωνισμού 2010 και Πολιτική για την εκπαίδευση και την απασχόληση 2009 - 2014)¹¹².

Οι βασικές αρχές της παραπάνω στρατηγικής είναι οι εξής: 1) η δημιουργία προϋποθέσεων για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας, δραστηριότητα και προσόντα για όλους, 2) ενεργή, ολοκληρωμένη και αναπτυξιακή προσέγγιση δεξιοτήτων για τις διάφορες ομάδες-στόχους μεταξύ τόσο των μισθωτών όσο και των ανέργων, 3) ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ της εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας σε συνδυασμό με την προώθηση του δια βίου προσανατολισμού, 4) παροχή επιμέρους στοχευμένων κινήτρων για την κατάρτιση, 5) αναγνώριση των αποκτώμενων ικανοτήτων, και 6) ευέλικτες μεθόδους. Ο στόχος είναι 15% συμμετοχή των ενηλίκων στη δια βίου μάθηση μέχρι το 2020 (Σύμφωνο 2020).

Όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, το Βέλγιο έχει μια εξερχόμενη μακροπρόθεσμη κινητικότητα (2,9% των μαθητών ετησίως το 2008/9) κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ (2,8%), ενώ η βραχυπρόθεσμη κινητικότητα στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus (1,3% των φοιτητών το 2006/7 και 1,48% το 2008/9) είναι πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ. Και οι δύο κοινότητες θεωρούν την κινητικότητα προτεραιότητα, γι' αυτό και παρέχουν πρόσθετη χρηματοδότηση για την υποστήριξη των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ιδίως των Erasmus, Comenius και Grundtvig. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην υποστήριξη των μαθητών-σπουδαστών από χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά υπόβαθρα¹¹³.

Η φλαμανδική κοινότητα χρησιμοποιεί διάφορα οικονομικά και άλλα μέτρα και προγράμματα για αύξηση της κινητικότητας των μαθητών / σπουδαστών και εκπαιδευτικών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (εκτός της

¹¹² Βλ. Annual Report 2012 «Analysis and overview of NQF developments in European Countries», Greece, Cedefop, 2013.

¹¹³ Βλ. European Commission, SEC (2011) 1608 final, Brussels, 20.12.2011.

δευτεροβάθμιας) με ιδιαίτερη έμφαση στην κινητικότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση¹¹⁴.

Σε επίπεδο σχολείου, προγράμματα κινητικότητας στοχεύουν όχι μόνο στις γειτονικές και άλλες χώρες της Ευρώπης αλλά και το Μαρόκο, τη χώρα προέλευσης για πολλούς μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο, προκειμένου να αυξηθεί η διαπολιτισμική ικανότητα. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο στόχος είναι να φτάσει η κινητικότητα στο 20% των μεταπτυχιακών φοιτητών μέχρι το 2020. Για την περίοδο 2012-2025, η σταδιακή αύξηση του προϋπολογισμού € 4.200.000 από το 2020 έχει προγραμματιστεί.

Το σχέδιο δράσης για την προώθηση της κινητικότητας των φοιτητών Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης από όλους τους κύκλους (BA, MA, PhD), καθηγητές, ερευνητές και προσωπικό, υλοποιείται με έμφαση στην αύξηση της συμμετοχής εξερχόμενων ομάδων που εκπροσωπούν το πανεπιστήμιο στο εξωτερικό. Διάφορα νέα εξερχόμενα προγράμματα κινητικότητας για φοιτητές δημιουργούνται. Καλύτερη πρόσβαση, βελτίωση της καθοδήγησης και οικονομική στήριξη για τους εισερχόμενους σπουδαστές έχουν επίσης προγραμματιστεί.

Σύμφωνα με έρευνα του 2010, δεν υπάρχουν πλέον πραγματικά εμπόδια για την κινητικότητα των φοιτητών. Κατά συνέπεια, προσφέρονται κίνητρα για να παρακινήσουν τους μαθητές. Όσον αφορά τους εκπαιδευτικούς, το νέο σχέδιο δράσης για την κινητικότητα, λαμβάνοντας υπόψη την αυτονομία των επιμέρους ιδρυμάτων, προβλέπει την αναγνώριση της κινητικότητας ως θεμελιώδες στοιχείο στην πορεία της σταδιοδρομίας διδασκαλίας. Στη γαλλική κοινότητα υπάρχουν πρωτοβουλίες σε επίπεδο σχολικής μονάδας (π.χ. υποτροφίες κινητικότητας στη γλώσσα για μαθητές που τελειώνουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση - Βαλλονία), αλλά πιο πολλή βάση δίνεται σχετικά με την κινητικότητα των σπουδαστών σε πανεπιστημιακό (HE) επίπεδο.

¹¹⁴ Το ίδιο.

Γενικά, το εκπαιδευτικό σύστημα του Βελγίου αποδίδει καλύτερα από το μέσο όρο της ΕΕ, αν και υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Ωστόσο, πολλά προβλήματα εξακολουθούν να υπάρχουν, γι' αυτό και οι περαιτέρω προσπάθειες είναι αναγκαίες προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων ώστε να αντιμετωπιστούν τα εμπόδια στην αγορά εργασίας για διαφορετικές ηλικιακές και κοινωνικές ομάδες (κυρίως μεγαλύτερης ηλικίας εργαζόμενους σε Φλάνδρα, νέους εργαζόμενους με χαμηλά προσόντα στις Βρυξέλλες και τη Βαλλονία, μη-πολίτες της ΕΕ και τις γυναίκες στις Βρυξέλλες) και να αυξηθεί η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, ιδίως μεταξύ των περιφερειών.

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ

Το Βέλγιο και συγκεκριμένα η Φλαμανδική και οι Γαλλόφωνες Κοινότητες έχουν εργαστεί για τα εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων από το 2005-2006, ενώ η γερμανόφωνη κοινότητα αποφάσισε πρόσφατα να ξεκινήσει τις εργασίες της σε αυτόν τον τομέα.

Στις 30 Απριλίου 2009, το φλαμανδικό Κοινοβούλιο και η κυβέρνηση του Βελγίου ενέκριναν πράξη για τη δομή Qualification εισάγοντας ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο προσόντων. Το Βέλγιο έχει ένα NQF για τη Φλάνδρα και ένα για τις γαλλόφωνες και γερμανόφωνες κοινότητες.

Ο δρόμος από την επίσημη έγκριση έως την εφαρμογή αποδείχθηκε πιο χρονοβόρος από ό,τι είχε αρχικά προβλεφθεί. Οι καθυστερήσεις αυτές οφείλονται εν μέρει στην ανάγκη για περαιτέρω νομικές πράξεις (διατάγματα εφαρμογής) και εν μέρει στις διαπραγματεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους σχετικά με το πώς να συνδεθεί το επίπεδο επαγγελματικών προσόντων με το πλαίσιο. Σημαντική πρόοδος έχει σημειωθεί κατά τη διάρκεια του 2011 και

του 2012, ωστόσο, και το φλαμανδικό πλαίσιο έχει πλέον φτάσει σε ένα πρώιμο στάδιο λειτουργίας.

Η πράξη υπογραμμίζει ότι η δομή των επαγγελματικών προσόντων (συμπεριλαμβανομένου του πλαισίου προσόντων) πρέπει να λειτουργεί ως σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας, την ανάπτυξη και ανανέωση των μαθημάτων, την ανάπτυξη και την εναρμόνιση των διαδικασιών για την αναγνώριση των αποκτώμενων ικανοτήτων, καθώς και τη σύγκριση προσόντων σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η διασφάλιση της ποιότητας των οδών που οδηγούν στην απόκτηση αναγνωρισμένου πτυχίου γίνεται συνέχεια με τη δημιουργία του φλαμανδικού Οργανισμού για την διασφάλιση της ποιότητας στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

Ορισμένα κράτη, όπως οι Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία/Βόρεια Ιρλανδία και Ουαλία), εισήγαγαν επίπεδα εισαγωγής (ή πρόσβασης) στα πλαίσιά τους προκειμένου να συμπεριλαμβάνουν και να επιβραβεύουν τη μάθηση βασικού επιπέδου (κάτω του επιπέδου 1 του EQF). Τα εν λόγω επίπεδα εισαγωγής καθιστούν ορατή και επιβραβεύουν τη μάθηση που δεν αντιστοιχεί σε πλήρες πτυχίο αλλά μπορεί, σε συνδυασμό με άλλη μάθηση, να επιτύχει τελικά μια τέτοια αντιστοιχία. Από την εν λόγω προσέγγιση μπορούν να ωφεληθούν πολλοί χρήστες, όπως άτομα με μαθησιακές δυσκολίες καθώς και άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο.

Η εκπόνηση περιγραφικών δεικτών επιπέδων για τα NQF με γνώμονα τα μαθησιακά αποτελέσματα είναι μια πρόκληση για όλες τις χώρες. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Γερμανίας και των Κάτω Χωρών, όπου ήρθε στο προσκήνιο η σχέση ανάμεσα στη θεωρία (γνώσεις) και στην πράξη (δεξιότητες και ικανότητες). Το θέμα συνδέεται άμεσα με το ερώτημα κατά πόσον η επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να τοποθετείται στο ίδιο

επίπεδο με την γενική «ακαδημαϊκή» εκπαίδευση, όταν και οι δύο ανήκουν στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση¹¹⁵.

Τα περισσότερα NQF καλύπτουν όλα τα επισήμως αναγνωρισμένα επαγγελματικά προσόντα (γενική και τριτοβάθμια εκπαίδευση και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση) που χορηγούν οι εθνικές αρχές. Πολλές χώρες, όπως η Δανία, η Φινλανδία, οι Κάτω Χώρες, η Νορβηγία και η Σουηδία, προτίθενται να συμπεριλάβουν στα NQF τους πιστοποιητικά και διπλώματα που χορηγούνται από επιχειρήσεις ή κλάδους και δεν θεωρούνται επί του παρόντος «επίσημα» επαγγελματικά προσόντα.

Πρόκειται για σημαντική εξέλιξη καθώς επιτρέπει σε κάθε εκπαιδευόμενο να διαπιστώσει πώς τα μαθησιακά αποτελέσματα από διαφορετικά πλαίσια, δημόσια και ιδιωτικά, συνδέονται μεταξύ τους και μπορούν να συνδυαστούν.

Οι Κάτω Χώρες και συγκεκριμένα το Βέλγιο θεωρούν ότι τα NQF συνιστούν πλαίσια επικοινωνίας με στόχο αφενός τη βελτίωση των υπαρχόντων συστημάτων επαγγελματικών προσόντων και αφετέρου τη διασάφηση των διαθέσιμων επιλογών για τους εκπαιδευόμενους και τους υπευθύνους χάραξης πολιτικής. Ουσιαστικά, αποσκοπεί στην καλύτερη χρήση δυνατοτήτων που ήδη υπάρχουν.

ΤΟ ΦΛΑΜΑΝΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ

Στις 30 Απριλίου 2009 η Φλαμανδική κυβέρνηση και το Κοινοβούλιο του Βελγίου ενέκριναν το νόμο για τη δομή των επαγγελματικών προσόντων και τη θέσπιση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου προσόντων. Το πλαίσιο αυτό, το οποίο εφαρμόζεται ήδη από τον Απρίλιο του 2011, βασίζεται σε οκτώ επίπεδα-δείκτες και χωρίζεται στις εξής κατηγορίες: 1) γνώσεις, 2) δεξιότητες, 3)

¹¹⁵ Βλ. Ενημερωτικό Σημείωμα «Πλαίσια επαγγελματικών προσόντων στην Ευρώπη: εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης και της κατάρτισης», Cedefop, Νοέμβριος 2011.

πλαίσιο, 4) αυτονομία και 5) υπευθυνότητα. Με την προσέγγιση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, το NQF υποστηρίζει την αναγνώριση της τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης και είναι κατά κύριο λόγο ένα μέσο για τη βελτίωση του εθνικού συστήματος προσόντων.

Σε σύγκριση με το NQF, οι FQF περιγραφικοί δείκτες είναι πιο λεπτομερείς, ιδίως για τα χαμηλότερα επίπεδα. Η κύρια διαφορά είναι ότι η FQF δεν χρησιμοποιεί «ικανότητες» ως μια ξεχωριστή κατηγορία αλλά την θεωρεί ως ένα γενικό όρο και χρησιμοποιείται εναλλακτικά με τα μαθησιακά αποτελέσματα.

Ένα κύριο χαρακτηριστικό του Φλαμανδικού πλαισίου είναι η χρήση του «πλαισίου» ως περιγραφικό δείκτη. Το πλαίσιο στο οποίο ένα άτομο είναι σε θέση να λειτουργήσει θεωρείται ως ένα σημαντικό προσόν¹¹⁶.

Είναι ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για τα επαγγελματικά και εκπαιδευτικά προσόντα σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένων των τίτλων σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ο γενικός στόχος είναι η ενίσχυση της διαφάνειας των επαγγελματικών προσόντων και η ενίσχυση της διαπερατότητας μεταξύ των διαφόρων συστημάτων μάθησης. Επίσης ένα πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (EQF) για την τριτοβάθμια εκπαίδευση το οποίο συνδέεται με τη διαδικασία της Μπολόνια εφαρμόζεται ήδη από το 2003¹¹⁷.

¹¹⁶ Βλ. Annual Report 2012 «Analysis and overview of NQF developments in European Countries», Belgium, Cedefop, 2013.

¹¹⁷ Βλ. Cedefop, «The development of national qualifications frameworks in Europe», August 2010.

Σκοπός του πλαισίου	Επίπεδα	Δείκτες	Πολιτική και Νομική βάση για το NQF	Εφαρμογή	Εμπλοκή των φορέων και διαβούλευση	Αναφορά στο EQF
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Περιεκτικό ▪ Ένα πλαίσιο με επικοινωνία και λειτουργία προσανατολισμού ▪ Συνδέεται με τη τριτοβάθμια εκπαίδευση και έχει αναπτυχθεί από το 2003 ▪ Σχηματίζει ένα ολοκληρωμένο μέρος του συνολικού εθνικού πλαισίου προσόντων 	8 επίπεδα έχουν θεοπιστεί	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Γνώσεις ▪ Δεξιότητες ▪ Πλαίσιο ▪ Αυτονομία ▪ υπευθυνότητα 	Νόμος για τη δομή των προσόντων που παρέχει ρητή βάση για το NQF εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2009	Ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 2009 Στάδιο υλοποίησης	Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας είναι το η αρμόδια Αρχή. τα συναρμόδια Υπουργεία είναι της Εργασίας και Των Οικονομικών. Άλλοι φορείς που εμπλέκονται είναι κοινωνικοί εταίροι και ενδιαφερόμενοι από την εκπαίδευση και τη κατάρτιση. Η ευρεία διαβούλευση διεξάγεται σε διαφορετικά στάδια της διαδικασίας	Αναφορά σε έκθεση υποβλήθηκε το 2011

Πίνακας 2. Σύντομη ανάπτυξη του NQF στη Φλαμανδική Κοινότητα του Βελγίου

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΒΑΛΛΟΝΙΑ (WALLONIA)

Η Γαλλόφωνη Κοινότητα του Βελγίου (η περιφέρεια της Βαλλονίας και η Γαλλική Κοινότητα των Βρυξελλών) έχει εργαστεί για ένα εθνικό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (NQF) που συνδέεται με το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων (EQF) από το 2006. Οι εργασίες σχετικά με ένα πλαίσιο

επαγγελματικών προσόντων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση συνδέονται με τη διαδικασία της Μπολόνια και είναι σε εξέλιξη. Η γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου έχει αναπτύξει ένα πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση από το 2007. Αυτό το έργο είναι ακόμη σε εξέλιξη και αναμένεται να οδηγήσει σε αυτοπιστοποίηση¹¹⁸ κατά την περίοδο 2012-13.

Η δομή του Γαλλόφωνου πλαισίου προσόντων βασίζεται σε οκτώ επίπεδα και περιγράφεται από τις εξής κατηγορίες: 1) γνώσεις, 2) δεξιότητες και πλαίσιο, 3) αυτονομία και 4) ευθύνη. Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται στο φλαμανδικό πλαίσιο έχουν χρησιμοποιηθεί ως βάση και προσαρμόζονται ανάλογα με τις συνθήκες της περιοχής. Στη γαλλόφωνη περιοχή του Βελγίου, τα μαθησιακά αποτελέσματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος συνεχών μεταρρυθμίσεων.

Μετά την αλλαγή της κυβέρνησης, το φθινόπωρο του 2009 έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος καθώς έχουν γίνει προτάσεις για την οικοδόμηση ενός πλαισίου το οποίο περιλαμβάνει τις αρχές που βρίσκονται στο φλαμανδικό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων. Αυτό θα μπορούσε ενδεχομένως να βοηθήσει στην ενίσχυση των δεσμών μεταξύ των διαφορετικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης των βελγικών κοινοτήτων καθώς και να διευκολύνει τους πολίτες στην υιοθέτηση κοινών βασικών αρχών (Φλάνδρας και Γαλλόφωνης Κοινότητας)¹¹⁹.

¹¹⁸ Η αυτοπιστοποίηση είναι μια διαδικασία κατά την οποία οι αρμόδιες αρχές της ενδιαφερόμενης χώρας πιστοποιούν ότι το εθνικό πλαίσιο προσόντων είναι συμβατό με το ευρωπαϊκό πλαίσιο. Η διαδικασία αυτοπιστοποίησης θα πρέπει να περιλαμβάνει επίσης τη συμβολή ξένων εμπειρογνομόνων.

¹¹⁹ Βλ. Cefefop, «The development of national qualifications frameworks in Europe», August 2010.

Σκοπός του πλαισίου	Επίπεδα	Δείκτες	Πολιτική και Νομική βάση για το NQF	Εφαρμογή	Εμπλοκή των φορέων και διαβούλευση	Αναφορά στο EQF
<ul style="list-style-type: none"> Είναι στο στάδιο της προετοιμασίας Ένα πλαίσιο με επικοινωνία και λειτουργία προσανατολισμού Η πιθανότητα ότι αναπτύχθηκε από τη Φλαμανδική Κοινότητα μπορεί να χρησιμεύσει ως πρότυπο και έμπνευση 	8 επίπεδα έχουν προτείνει	<ul style="list-style-type: none"> Γνώσεις Δεξιότητες Ικανότητα <p>Προτάσεις που μέχρι στιγμής έχουν συνδεθεί με δέκτες για τα επίπεδα 1-5, δείκτες Δουβλίνο για τα επίπεδα 6-8</p>	<p>Εξχωριστό διάταγμα εγκρίθηκε το 2008 που συνδέει τα επίπεδα 6-8 αποκλειστικά με τους κύκλους της Μπολόνια. Οι δεσμοί μεταξύ 1-5 και 6-8 συζητήθηκαν πάλι αλλά η απόφαση εκκρεμεί</p>	<p>Στάδιο σχεδιασμού και διαβούλευσης</p> <p>Δοκιμή και πειραματική φάση σε 50 τομείς - επαγγέλματα</p>	<p>Ξεκίνησε από τη κοινή κυβέρνηση της Γαλλικής περιοχής. Παρακολουθούνται από μια ομάδα εργασίας με τη συμμετοχή φορέων κατάρτισης. Δοκιμές σε φορείς</p>	<p>Η αναφορά στο EQF θεωρείται ως αναπόσπαστο μέρος των εργασιών για NQF. Αναφορά σε έκθεση παρασκευάστηκε το 2011 και παρουσιάστηκε το 2012</p>

Πίνακας 2. Σύντομη ανάπτυξη του NQF στη Γαλλόφωνη Κοινότητα του Βελγίου.

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΟΝΤΩΝ ΣΤΗ
ΓΕΡΜΑΝΟΦΩΝΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ

Η γερμανόφωνη κοινότητα του Βελγίου αυτή τη στιγμή αναπτύσσει το δικό της πλαίσιο προσόντων. Όντας το μικρότερο τμήμα του Βελγίου (γεωγραφικά

και από άποψη πληθυσμού), το πλαίσιο αντικατοπτρίζει το έργο που επιτέλεσε η φλαμανδική και γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου. Το NQF για τη γερμανόφωνη κοινότητα έχει εγκριθεί μέσω ενός νομοθετικού διατάγματος στις αρχές του 2013. Προβλέπεται ότι στο NQF θα εισαχθούν προσόντα και πτυχία το 2013 και ότι ένα σύστημα για την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης θα εισαχθεί από το 2014.

Ένας κύριος στόχος του πλαισίου είναι να ενισχυθεί η διεθνής συγκρισιμότητα. Στο Βέλγιο, η γεωγραφική θέση της περιοχής σημαίνει ότι οι πολίτες είναι πιθανό να διασχίσουν τα σύνορα για να ζήσουν ή να εργαστούν αλλού. Αυτό καθιστά προτεραιότητα να διευκρινιστεί η σχέση μεταξύ των προσόντων της συγκεκριμένης περιοχής και αυτών που χορηγούνται σε γειτονικές χώρες. Το πλαίσιο θα προωθήσει επίσης την ισοδυναμία μεταξύ της γενικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και επίσης η στροφή προς τα μαθησιακά αποτελέσματα είναι ένα σημαντικό βήμα για την αύξηση της διαφάνειας και την ενίσχυση της διαπερατότητας¹²⁰.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΒΕΛΓΙΟΥ – ΕΛΛΑΔΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΤΟΧΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ 2020»

Οι περισσότερες χώρες έχουν διαμορφώσει συγκεκριμένες στρατηγικές δια βίου μάθησης οι οποίες καθορίζουν τις προτεραιότητες εθνικής πολιτικής και τον τρόπο με τον οποίο σχετίζονται μεταξύ τους οι διάφοροι τομείς εκπαίδευσης. Υπάρχουν ενδείξεις ότι η τεκμηριωμένη βάση των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης ενισχύεται.

Συγκεκριμένα, η Ελλάδα το 2000 σύμφωνα με τη κατάταξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κατείχε την τελευταία θέση στο ποσοστό των ενηλίκων που

¹²⁰ Βλ. Annual Report 2012 «Analysis and overview of NQF developments in European Countries», Belgium, Cedefop, 2013.

συμμετέχουν στη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση με 1%, έναντι του Βελγίου που έφθανε το 7%. Στην πορεία υπήρξε μια ανοδική πορεία και για τις δύο χώρες με μικρές διακυμάνσεις ανά χρονιά. Το 2007 η Ελλάδα έφτασε στο 2,1 % σε σχέση με το Βέλγιο, όπου είχε φτάσει στο 9.3%. Από εκεί και πέρα βέβαια, μέχρι και το 2011 ξεκινάει μια πτωτική τάση για το Βέλγιο όπου και καταλήγει στο 8,9%, σε αντίθεση με την Ελλάδα που αυξάνει λίγο το ποσοστό της.

Το πολιτικό πλαίσιο για την δια βίου μάθηση στην Ελλάδα δεν είναι αρκετά ανεπτυγμένο. Οι λόγοι γι' αυτό είναι πολλοί και αφορούν τόσο την έλλειψη ουσιαστικής χρηματοδότησης όσο και την ύπαρξη δύο διαφορετικών Υπουργείων (Υπουργείο Παιδείας και Υπουργείο Απασχόλησης), που αλληλεπικαλύπτονται σε αρμοδιότητες και δράσεις και γι' αυτόν το λόγο έχουν προκαλέσει μεγάλη καθυστέρηση στην υλοποίηση σχεδίων μάθησης.

Επιπλέον, η στρατηγική της δια βίου μάθησης εξακολουθεί να αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση. Απαιτείται ισχυρή δέσμευση από τα θεσμικά όργανα, συντονισμός και σύμπραξη με όλους τους αρμόδιους φορείς. Μόνο με συνεχείς προσπάθειες μπορούν οι προθέσεις να γίνουν πολιτικές που με τη σειρά τους να αποφέρουν αποτελέσματα.

Τον Φεβρουάριο του 2010, το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, άνοιξε μια διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης με στόχο την αναζήτηση δημοσίων απόψεων σχετικά με τη νέα εθνική στρατηγική δια βίου μάθησης. Η στρατηγική «Η Ελλάδα αξιολογεί την πρόοδο για τη συμμετοχή στη δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση» έγινε για τη συγκριτική μέτρηση επιδόσεων της ΕΕ και της Ελλάδας και επισήμανε τη σοβαρότητα της κατάστασης, που αποδεικνύεται με το ποσοστό 2,9% σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ 9,5%.

Σε αντίθεση με την Ελλάδα, στο Βέλγιο η παροχή της εκπαίδευσης και της κατάρτισης διαμορφώνεται όχι μόνο από τη διαίρεση της χώρας σε περιφέρειες και σε γλωσσικές κοινότητες, αλλά και από τη μεγάλη συμμετοχή των ιδιωτικών αρχών και των Υπουργείων Παιδείας, Πολιτισμού και Απασχόλησης, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό και κοινοτικό επίπεδο.

Οι κοινότητες του Βελγίου παίρνουν πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης και δίνουν έμφαση στη μη τυπική, στην άτυπη μάθηση και στην εκπαίδευση για την ιθαγένεια (μετανάστες-παλιννοστούντες). Επίσης, αξιοσημείωτη είναι η προσοχή στα χαμηλότερα στρώματα της κοινωνίας. Τέλος, οι οικονομικές διευκολύνσεις για τη συμμετοχή στην εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων φαίνεται να είναι μεγάλη.

Το αρνητικό στοιχείο είναι ότι το Βέλγιο δεν χαρακτηρίζεται μόνο από μια πολύπλοκη δομή στις γλωσσικές κοινότητες και γεωγραφικές περιοχές, αλλά και ο αριθμός των θεσμικών δομών για κάθε είδος εκπαίδευσης προστίθεται επίσης σε αυτή την πολυπλοκότητα. Οι αρχές των κοινοτήτων έχουν ένα ειδικό ενδιαφέρον για την εκπαίδευση και τον πολιτισμό και κάνουν ιδιαίτερες προσπάθειες για την υλοποίηση προγραμμάτων με σκοπό τη βελτίωση της δια βίου εκπαίδευσης.

Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, η δια βίου εκπαίδευση φαίνεται να είναι περισσότερο προσανατολισμένη στην αγορά εργασίας. Στη Φλαμανδική Κοινότητα υπάρχει μια τάση κοινωνικο-πολιτιστικής εκπαίδευσης ενηλίκων. Επιπλέον, δεν είναι απολύτως σαφές εάν το εύρος των δραστηριοτήτων δια βίου εκπαίδευσης στο Βέλγιο είναι διαφανές. Επίσης πρέπει να σημειώσουμε ότι η δομή είναι ανεπαρκής για ανθρώπους που είναι κοινωνικά περιθωριοποιημένοι για διάφορους λόγους, σε αντίθεση με το ελληνικό σύστημα δια βίου εκπαίδευσης, όπου υπάρχουν πρωτοβουλίες και προγράμματα ειδικά για κοινωνικά αποκλεισμένους ανθρώπους.

Το 2007, η φλαμανδική κυβέρνηση ψήφισε ένα νέο νόμο σχετικά με τη δια βίου εκπαίδευση. Ο σκοπός της δια βίου εκπαίδευσης επικεντρώνεται στη γενική εκπαίδευση. Η δια βίου εκπαίδευση πρέπει να είναι ανοιχτή για κάθε ενήλικο, ανεξάρτητα από τις μαθησιακές ανάγκες και την προσωπική ή επαγγελματική του κατάσταση.

Επιπλέον, η δια βίου εκπαίδευση πρέπει να οδηγεί στην ανάπτυξη προσόντων. Κάθε μάθημα πρέπει να οδηγεί στην απόκτηση διπλώματος ή πιστοποιητικού. Επίσης, μερικά μαθήματα στη δια βίου εκπαίδευση έχουν τα χαρακτηριστικά της «δεύτερης ευκαιρίας» στην εκπαίδευση, δίνοντας έτσι στους ενήλικες που έχουν διακόψει την εκπαιδευτική σταδιοδρομία τους τη δυνατότητα να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους αργότερα¹²¹. Με βάση λοιπόν τα παραπάνω, ο στόχος είναι να αυξηθεί η ποιότητα της δια βίου εκπαίδευσης και να αυξηθεί η διαφάνεια της αγοράς εργασίας.

Η έκθεση του Cedefop «Απόψεις πολιτών σχετικά με τη διά βίου μάθηση» (2003) είναι η μόνη διαθέσιμη πηγή στη βιβλιογραφία (καμία άλλη σχετική έρευνα δεν έχει διεξαχθεί από τότε) που συγκρίνει ελληνικές αντιλήψεις για τη διά βίου μάθηση με εκείνες των άλλων ευρωπαϊκών χωρών και αναδεικνύει το εξής παράδοξο:

- ⌘ Παρά το γεγονός ότι το 1/5 των Ελλήνων είναι πιθανό να θεωρούν ότι η δια βίου μάθηση δεν είναι σημαντική, περίπου το 90% είναι πιθανό να δουν τη διά βίου μάθηση ως ένα ευρύ φάσμα στόχων και το 60% θεωρεί ότι η δια βίου μάθηση είναι ένα σημαντικό αντισταθμιστικό μέτρο για εκείνους που δεν έχουν τελειώσει με καλό βαθμό το σχολείο.
- ⌘ Είναι πολύ χρήσιμο να υπάρχουν άνθρωποι όλων των ειδών, γνώσεων, δεξιοτήτων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις δεξιότητες διαχείρισης όπως: να έχουν καλές σχέσεις με ανθρώπους από διαφορετικές κουλτούρες και

¹²¹ Βλ. Country report on the action plan on adult learning: Belgium, March 2011, GHK and Research Voor Beleid, p.7

χώρες, η εκμάθηση επιστημονικών και τεχνολογικών εργαλείων και εξοπλισμού και η εκμάθηση ξένων γλωσσών.

- ⌘ Οι Έλληνες θεωρούν ότι είναι ικανοί στη χρήση υπολογιστών, το διαδίκτυο και τη χρήση τεχνολογικών εργαλείων. Πάνω από τα 3/5 των Ελλήνων ερωτηθέντων δηλώνουν ότι δεν διαθέτουν δεξιότητες ΤΠΕ.
- ⌘ 4 στους 5 Έλληνες συμμετέχοντες στην έρευνα αναφέρουν ότι δεν είχαν συμμετάσχει σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης προηγουμένως και κάποιοι απ' αυτούς που συμμετείχαν δήλωσαν ότι δεν ήταν ενδιαφέρον.
- ⌘ Ένας στους πέντε Έλληνες πολίτες δεν θέλουν να συμμετέχουν σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης στο μέλλον. Για το 29% των ερωτηθέντων, οι οικογενειακές υποχρεώσεις αποτελούν το βασικό εμπόδιο για τη συμμετοχή στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (το υψηλότερο ποσοστό των ερωτηθέντων σε όλες τις χώρες). Πιστοποιητικά και κοινωνική αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικά κίνητρα για τους Έλληνες.
- ⌘ Περίπου το ήμισυ των ερωτηθέντων θα ήταν διατεθειμένοι να συνεισφέρουν οικονομικά στην εκμάθηση αν τους βοηθούσε να βελτιώσουν τη ζωή τους, όπως π.χ. απόκτηση νέων γνώσεων, εκμάθηση ξένων γλωσσών, λήψη πιστοποιητικών¹²².

Όσον αφορά την κινητικότητα, η Ελλάδα παρουσιάζει εξερχόμενη μακροπρόθεσμη κινητικότητα 5,2% ετησίως, πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ (2,8%), σε σύγκριση με το Βέλγιο, όπου η μακροπρόθεσμη κινητικότητα βρίσκεται σε χαμηλότερο ποσοστό 2,9%, ενώ αντιθέτως η βραχυπρόθεσμη κινητικότητα του Βελγίου (1,3%) υπερτερεί έναντι της Ελλάδας, που κυμαίνεται στο 0,5%. Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν ότι οι Έλληνες μετακινούνται περισσότερο με σκοπό την απόκτηση νέων γνώσεων και

¹²² Βλ. Country report on the action plan on adult learning: Greece, March 2011, GHK and Research Voor Beleid, p. 11.

δεξιοτήτων, την προσωπική τους εξέλιξη καθώς και τη μελλοντική τους απασχολησιμότητα.

Στο πλαίσιο της σημερινής διεθνούς οικονομικής κρίσης, η Επιτροπή έχει επισημάνει ότι η επένδυση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι αποφασιστικής σημασίας. Έχει επίσης υπογραμμίσει ότι, αν και αποτελεί πειρασμό η διοχέτευση πόρων σε άλλες ενέργειες, ακριβώς σε εποχές οικονομικών δυσκολιών πρέπει να εξασφαλίζεται η επένδυση σε γνώσεις και δεξιότητες. Επομένως, η κινητικότητα των εκπαιδευομένων πρέπει να καταστεί μέρος της ανανεωμένης προσπάθειας για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και της ικανότητας της Ευρώπης να καινοτομεί και να ανταγωνίζεται σε διεθνές επίπεδο. Μπορεί επίσης να συμβάλλει στο ξεπέρασμα του παραδόξου της μη κινητικότητας σε χώρες και κλάδους ακόμη και σήμερα λόγω της έλλειψης δεξιοτήτων.

Στη συνέχεια, με αφορμή τη συγκριτική αξιολόγηση Ελλάδας-Βελγίου για το ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων, αξίζει να αναφέρουμε ότι σε αρκετές χώρες το EQF και τα σχετικά εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων (NQF) θεωρούνται καταλύτες για την αλλαγή των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα NQF χρησιμοποιούν ως αρχή για τον προσδιορισμό του επιπέδου προσόντων τα μαθησιακά αποτελέσματα.

Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων ήταν αυτό που έδωσε το έναυσμα για την ανάπτυξη εθνικών πλαισίων λόγω της ανάγκης να είναι συγκρίσιμα τα επαγγελματικά προσόντα διάφορων χωρών μεταξύ τους.

Μολονότι τα εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων εξακολουθούν να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη του κοινού αυτού ευρωπαϊκού στόχου, αυξάνεται πλέον και η σημασία τους για τους στόχους της κάθε χώρας. Με τη σύνδεση των NQF με το EQF, εκπαιδευόμενοι και

εργοδότες μπορούν πλέον να συγκρίνουν τα επίπεδα των επαγγελματικών προσόντων που αποκτώνται στη χώρα τους με εκείνα άλλων χωρών.

Σήμερα, σε 35 χώρες αναπτύσσονται 39 εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων, τα 21 από τα οποία έχουν θεσπιστεί επισήμως. Η Ιρλανδία, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο διέθεταν ήδη πριν το 2005 τα δικά τους πλαίσια προσόντων. Επτά χώρες εισέρχονται στα πρώτα στάδια της επιχειρησιακής λειτουργίας και τέσσερις έχουν προχωρήσει στην πλήρη εφαρμογή των εθνικών πλαισίων επαγγελματικών προσόντων. Περίπου 15 χώρες έχουν συσχετίσει τα πλαίσιά τους με το EQF και οι υπόλοιπες αναμένεται να το πράξουν εντός του 2013. Τα πορίσματα του Cedefop θα συνεκτιμηθούν στο πλαίσιο της αξιολόγησης του EQF από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία θα υποβάλει σχετική έκθεση το 2013¹²³.

Ένα κοινό στοιχείο μεταξύ Ελλάδας και Βελγίου είναι ότι το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων αποτελείται από οκτώ επίπεδα που αποτυπώνουν το υπάρχον σύστημα εκπαίδευσης και υποστηρίζει την αναγνώριση και πιστοποίηση της τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης. Ο καθορισμός των μαθησιακών αποτελεσμάτων είναι μια σημαντική συνιστώσα για τον καθορισμό του εκάστοτε επιπέδου επαγγελματικών προσόντων. Η δομή των επαγγελματικών προσόντων λειτουργεί ως σημείο αναφοράς για τη διασφάλιση της ποιότητας, την ανάπτυξη και ανανέωση των μαθημάτων, την ανάπτυξη και την ευθυγράμμιση των διαδικασιών, την αναγνώριση των αποκτώμενων ικανοτήτων, καθώς και για τη σύγκριση (σε εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο) των προσόντων.

Στο Βέλγιο, το φλαμανδικό πλαίσιο προσόντων εκδόθηκε το 2009 με διάταγμα και η αντίστοιχη σύνδεση με τα EQF επίπεδα έγινε τον Απρίλιο του 2011. Σε αντίθεση με το Βέλγιο και συγκεκριμένα με τη Φλάνδρα όπου παρατηρείται

¹²³ Βλ. Ενημερωτικό Σημείωμα «Αποτελεσματικότερες πολιτικές για τη κατάρτιση και δια βίου μάθηση», Cdedefop, Ιανουάριος 2013, σελ. 2.

και η μεγαλύτερη εξέλιξη, η Ελλάδα αναπτύσσει σήμερα το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων για τη δια βίου μάθηση (HQF). Με το Νόμο 3879/10 για τη δια βίου μάθηση άρχισε η ανάπτυξη του εθνικού πλαισίου που συμπεριλαμβάνει όλα τα μέρη και τα επίπεδα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

Στην Ελλάδα η κυβέρνηση σημείωσε ότι από το 2004 δεν έχει σημειωθεί καμία πρόοδος προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης ενός Εθνικού Πλαισίου Προσόντων (NQF) που συνδέεται με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF). Οι λόγοι είναι οι εξής:

- ☞ έλλειψη σύνδεσης μεταξύ αρχικής και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης,
- ☞ κατακερματισμένο σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης,
- ☞ κακοί δεσμοί μεταξύ επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας,
- ☞ έλλειψη συστηματικών διαδικασιών διασφάλισης της ποιότητας
- ☞ ανεπαρκής συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Παιδείας και Εργασίας
- ☞ έλλειψη συστηματικής διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους, τις τοπικές αρχές και την κοινωνία των πολιτών¹²⁴.

Επιπλέον, σε αντίθεση με το Βέλγιο, η Ελλάδα είναι αδύναμη στη χρήση των μαθησιακών αποτελεσμάτων για τον προσδιορισμό και την περιγραφή των προσόντων. Αναμένεται ότι η HQF θα προκαλέσει μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και θα βελτιώσει τους δεσμούς με την αγορά εργασίας.

Επιπλέον, όσον αφορά την εφαρμογή του πλαισίου, η Ελλάδα απείχε από τις διαδικασίες διαμόρφωσης του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων και καθυστέρησε ως προς την ενημέρωση, κατανόηση και αφομοίωση σε πρακτικό επίπεδο των βασικών στοιχείων από τους φορείς που έχουν άμεση ή έμμεση

¹²⁴ Βλ. Country report on the action plan on adult learning: Greece, March 2011, GHK and Research Voor Beleid, p. 5.

σχέση με το ζήτημα. Σήμερα βρίσκεται στο στάδιο συγκρότησης εθνικού πλαισίου. Στο Βέλγιο, στη Φλαμανδική Κοινότητα το πλαίσιο βρίσκεται στο στάδιο υλοποίησης, ενώ στη Γαλλόφωνη Κοινότητα βρίσκεται ένα βήμα πριν, στο στάδιο σχεδιασμού και διαβούλευσης.

Η Ελλάδα πρέπει να συνεχίσει τις μεταρρυθμίσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσα σε ένα πλαίσιο δημοσιονομικής λιτότητας, σύμφωνα με το μνημόνιο κατανόησης. Εδώ, οι δυνατότητες που προσφέρονται από τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία πρέπει να χρησιμοποιούνται στο μέγιστο για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική παροχή των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το 2009, το στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020) αναγνώρισε ότι «η μεγάλη πρόκληση είναι να εξασφαλιστεί η απόκτηση βασικών ικανοτήτων από όλους». Αυτό έχει ισχυρές επιπτώσεις για τους ενήλικες και την εκπαίδευση ενηλίκων. Η κοινή έκθεση για την εκπαίδευση και κατάρτιση 2010 επικεντρώθηκε σε βασικές ικανότητες και τόνισε την ανάγκη για την ένταξή τους στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και την πολιτική εκπαίδευση των ενηλίκων και την πρακτική.

Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου 2010 σχετικά με την κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης επίσης επιβεβαίωσαν ότι η επέκταση της πρόσβασης στη δια βίου εκπαίδευση μπορεί να δημιουργήσει νέες δυνατότητες για ενεργό ένταξη και ενισχυμένη κοινωνική συμμετοχή, ιδίως για τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης, τους ανέργους, τους ηλικιωμένους, τους μετανάστες και τους ενήλικες με ειδικές ανάγκες. Ακόμα, η δυνατότητα της μάθησης μεταξύ γενεών μπορούν να διερευνηθούν ως μέσο για την

ανταλλαγή γνώσεων και τεχνογνωσίας, καθώς και την ενθάρρυνση της επικοινωνίας και αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών, τη γεφύρωση του διευρυνόμενου ψηφιακού χάσματος και της μείωσης της κοινωνικής απομόνωσης¹²⁵.

Οι περισσότερες χώρες στην Ευρώπη έχουν διαμορφώσει συγκεκριμένες στρατηγικές δια βίου μάθησης, οι οποίες καθορίζουν τις προτεραιότητες εθνικής πολιτικής και τον τρόπο με τον οποίο σχετίζονται μεταξύ τους οι διάφοροι τομείς της εκπαίδευσης. Οι περισσότερες από τις στρατηγικές αυτές εμπερικλείουν μια σφαιρική έννοια της δια βίου μάθησης, η οποία καλύπτει όλα τα είδη και επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ορισμένες χώρες, ωστόσο, επικεντρώνονται στα συστήματα τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ή στην ανάπτυξη εξειδικευμένων βαθμίδων του φάσματος της δια βίου μάθησης.

Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά κενά στη συνοχή και την καθολικότητα των στρατηγικών δια βίου μάθησης. Η πρακτική εφαρμογή τους αποτελεί σήμερα πρόκληση. Σε πολλές περιπτώσεις, η εφαρμογή αυτή έχει μόλις αρχίσει. Η αξιοπιστία των στρατηγικών εξαρτάται από το αν συνδέονται με μέτρα πολιτικής. Εξαρτάται επίσης από την ικανότητα των αρχών να χρησιμοποιούν εύστοχα τους πόρους. Εξαρτάται από την ικανότητά τους να κινητοποιούν εθνικούς φορείς και ενδιαφερόμενους κύκλους σε όλα τα επίπεδα μέσω των συμπράξεων μάθησης.

Υπάρχουν ενδείξεις όμως ότι η τεκμηριωμένη βάση των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης ενισχύεται. Αυτό είναι αναγκαίο για τη συνολική συνοχή των συστημάτων και για τη βέλτιστη κατανομή των πόρων. Το γεγονός ότι ορισμένες χώρες δίνουν προτεραιότητα στην προώθηση ευέλικτων

¹²⁵ Βλ. Action Plan on Adult learning 2007-2010, Final report of the Adult Learning Working Group, p. 8.

δυνατοτήτων μάθησης και διαπερατότητας ανάμεσα στους διάφορους τομείς του συστήματος ενισχύει επίσης τη συνοχή.

Από τη δρομολόγηση του προγράμματος Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020 και εντεύθεν έχει επιτευχθεί σημαντική πρόοδος. Ωστόσο, οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης χρειάζονται χρόνο για να αποφέρουν καρπούς. Μεγάλες προκλήσεις εξακολουθούν να υπάρχουν. Το έργο αυτό, συμπεριλαμβανομένης και της συνεργασίας στο πλαίσιο διαδικασιών της Μπολόνιας και της Κοπεγχάγης, πρέπει να συνεχιστεί και να αυξηθεί η αποτελεσματικότητά του. Συνεπώς, πρέπει να αρχίσει από τώρα ο προβληματισμός σχετικά με ένα εκσυγχρονισμένο στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η αποτελεσματικότητα της ανοικτής μεθόδου συντονισμού στην τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, ο αντίκτυπός της και η πολιτική της οικείωση μπορούν να ενισχυθούν ακόμη περισσότερο.

Η εκπαίδευση και κατάρτιση μπορούν να συμβάλλουν στην εξάλειψη των κοινωνικοοικονομικών μειονεκτημάτων. Μπορούν όμως και να τα διαιωνίζουν. Η ανισότητα στην εκπαίδευση και κατάρτιση έχει τεράστιο κόστος. Το κόστος αυτό συχνά αποσιωπάται αλλά δεν παύει να υπάρχει. Η εξασφάλιση δικαιοσύνης στη πρόσβαση, τη συμμετοχή, τη μεταχείριση και τα αποτελέσματα πρέπει συνεπώς να παραμείνει προτεραιότητα.

Η συμμετοχή των ενηλίκων στη δια βίου μάθηση έχει πάψει να προχωρεί με τον αναγκαίο για την επίτευξη του κριτηρίου αναφοράς της ΕΕ ρυθμό. Μεγαλύτερες προσπάθειες απαιτούνται ακόμη για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του πληθυσμού και την επίτευξη ευελιξίας και ασφάλειας στην αγορά εργασίας. Τα περισσότερα κράτη μέλη αποδίδουν μεγάλη σπουδαιότητα στην ανάπτυξη εκπαίδευσης, κατάρτισης και δεξιοτήτων στο πλαίσιο των εθνικών τους προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων της Λισσαβόνας (2005-2008), πράγμα που καταδεικνύει πόσο σημαντικά συμβάλλουν τα

στοιχεία αυτά στην υλοποίηση των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση. Μεγάλη πρόοδος επιτεύχθηκε στη διασύνδεση των επιχειρησιακών προγραμμάτων δυνάμει των διαρθρωτικών ταμείων με τις προτεραιότητες του προγράμματος εργασίας «εκπαίδευση και κατάρτιση 2010». Η πρόοδος αυτή υπήρξε ιδιαίτερα εμφανής στην εξέταση των τομέων των συμπεφωνημένων δεικτών και κριτηρίων αναφοράς.

Στις περισσότερες χώρες αναπτύσσονται εθνικά πλαίσια επαγγελματικών προσόντων, τα οποία συνδέονται με το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων για τη δια βίου μάθηση. Με αυτά δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στα μαθησιακά αποτελέσματα. Επίσης καταρτίζονται συστήματα για την επικύρωση της ανεπίσημης και άτυπης μάθησης, μολονότι σε πιο αργούς ρυθμούς. Το ζητούμενο είναι τώρα η μετάβαση από την πειραματική φάση στην πλήρη εφαρμογή των εθνικών συστημάτων επαγγελματικών προσόντων, συμπεριλαμβανομένης και της βελτιωμένης πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και της πρόσβασης των εργαζομένων με χαμηλά προσόντα, των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και των ανέργων στην απόκτηση προσόντων μέσω εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Επιπλέον, όπως αναφέρεται στην πρόγνωση του Cedefop όσον αφορά τις δεξιότητες της προσφοράς και της ζήτησης στην Ευρώπη, υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι μέχρι το 2020 θα υπάρχουν περισσότερες και διαφορετικές θέσεις εργασίας. Πολλές από αυτές τις νέες θέσεις εργασίας αναμένεται να απαιτούν τα υψηλότερα επίπεδα προσόντων. Το 2000, το 31% των θέσεων εργασίας απαιτούσαν χαμηλά επίπεδα ή καθόλου προσόντα. Μέχρι το 2020, το ποσοστό αυτό αναμένεται να μειωθεί σε περίπου 22,8%¹²⁶.

¹²⁶ Βλ. Action Plan on Adult learning 2007-2010, Final report of the Adult Learning Working Group, p. 6.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται σε φάση μετασχηματισμού διότι η κρίση εξουδετέρωσε πολλά χρόνια οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας και έφερε στην επιφάνεια τις διαρθρωτικές αδυναμίες της Ευρώπης.

Με βάση τα παραπάνω, η Επιτροπή εκτιμά ότι για την επόμενη δεκαετία υπάρχουν τρεις εναλλακτικές. Η πρώτη είναι η συλλογική και άμεση αντίδραση στις μακροχρόνιες προκλήσεις που θα ωθήσει την ΕΕ σε μια ανοδική πορεία ευημερίας (βιώσιμη ανάκαμψη). Η δεύτερη είναι να συνεχισθούν οι μεταρρυθμίσεις με αργό και σε μεγάλο βαθμό ασυντόνιστο ρυθμό (υποτονική ανάκαμψη), ενώ η τρίτη εναλλακτική έρχεται ως συνέχεια της δεύτερης και προβλέπει μόνιμη απώλεια σε πλούτο και σε δυναμικό για μελλοντική ανάπτυξη (χαμένη δεκαετία)¹²⁷.

Κατά τη γνώμη μου, η επένδυση στον ανθρώπινο παράγοντα δια μέσου της αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της δια βίου μάθησης αποτελεί προαπαιτούμενο για την επίτευξη μια δυναμικής και εξωστρεφούς οικονομίας με ποιοτικές θέσεις απασχόλησης και κοινωνική συνοχή. Η επένδυση στην ποιότητα και παραγωγικότητα του ανθρώπινου δυναμικού και η ενίσχυση των ικανοτήτων, κυρίως των νέων ανθρώπων, για την ενεργό συμμετοχή τους στην οικονομία της γνώσης και της καινοτομίας είναι απαραίτητη. Θυμίζω εδώ ότι οι χώρες που επενδύουν στην συνεχή αναβάθμιση των δεξιοτήτων των νέων και γενικότερα των εργαζομένων τους βρίσκονται στην κορυφή της πυραμίδας της ανταγωνιστικότητας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Κρίσιμης σημασίας επίσης είναι το ζήτημα της κατάρτισης των εργαζομένων και των ανέργων, μιας συνεχούς διαδικασίας που πρέπει να λαμβάνει υπόψη τόσο τις σημερινές ανάγκες της αγοράς εργασίας όσο και τον μελλοντικό παραγωγικό σχεδιασμό της χώρας.

¹²⁷ http://www.sdo.teicrete.gr/dep/images/stories/arthro_europe2020.pdf.

Γιατί, τελικά, διέξοδος από την κρίση δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τις επενδύσεις στο πολυτιμότερό μας αγαθό: τους ανθρώπους της χώρας μας. Και το ίδιο ισχύει και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, γιατί στην επένδυση στους ανθρώπους της Ευρώπης θα κριθεί το μέλλον του προγράμματος «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» και η επιτυχία της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✚ Ασημακόπουλος Γεώργιος, Διπλωματική εργασία «Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στα περιφερειακά επιμορφωτικά κέντρα και η αποτελεσματικότητα της. Εμπειρική έρευνα με βάση τις απόψεις των επιμορφωτών», Πάτρα, 2008
- ✚ Βεργίδης, Δ. & Καραλής, Θ., (2004) Τυπολογίες και στρατηγικές στην Εκπαίδευση Ενηλίκων, τεύχος 2, Μάιος-Αύγουστος, 2004
- ✚ Βοσκόπουλος Γ., Ευρωπαϊκή Ένωση - Θεσμοί Πολιτικές, Προκλήσεις, Προβληματισμοί, εκδ. Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2009
- ✚ Γκόβαρης Χ.- Ρουσσάκης Ι., «Ευρωπαϊκή Ένωση - Πολιτικές στην Εκπαίδευση», Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Αθήνα, 2008
- ✚ Κόκκος Α., «Η εκπαίδευση ενηλίκων ως διακριτό θεσμικό και επιστημονικό πεδίο», Περιοδικό Δια βίου επιστημονική θεώρηση για τη Δια βίου Μάθηση, τ. 1, 2007
- ✚ Μπαλατζάρας Μάριος, Διπλωματική εργασία «Δια βίου Μάθηση και ο ρόλος των βιβλιοθηκών», Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Ιούνιος, 2005
- ✚ Νικολάου Σουζάνα-Μαρία, «Οι πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εκπαίδευση και οι ενέργειες της Ελλάδας (2000-2008), Gutenberg, Αθήνα, 2008
- ✚ Πανιτσιδου Ε., Διδακτορική Διατριβή «Ευρωπαϊκές Πολιτικές στο πεδίο της Δια Βίου Εκπαίδευσης, Μια αξιολογική προσέγγιση των ευρύτερων αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής παρέμβασης: Η περίπτωση των κέντρων Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΚΕΕ)», Θεσσαλονίκη, 2011
- ✚ Παπασπύρου Γεωργία, Διπλωματική Εργασία «Προσόντα και Ικανότητες των Εκπαιδευτών Ενηλίκων στην Ελλάδα: Η περίπτωση του εθνικού προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών, Πάτρα 2006

- ✚ Σιπητάνου, Α. Θεσμοί και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Δια βίου μάθηση. Μια κριτικό-ερμηνευτική προσέγγιση. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, 2005.
- ✚ Σταμέλος Γ. και Βασιλόπουλος Α., «Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική. Συγκρότηση, Θεματολογία, Μεθοδολογία Υλοποίησης, Επιδράσεις στην Ελληνική Εκπαίδευση και Κατάρτιση», εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα, 2004
- ✚ Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση: Διεθνής εμπειρία και ελληνική προοπτική, Πρακτικά Θ' Διεθνούς Συνεδρίου, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος 11-13 Νοεμβρίου 1999, επιμέλεια Κ.Π. Χάρης, Ν.Β. Πετρουλάκης & Σ. Νικόδημος, εκδ. Ατραπός, Αθήνα 2001.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✚ Aspin D & Chapman J., Lifelong learning: Concepts and Conceptions, International Journal of Lifelong Learning Education, 2000, τομ.19, τεύχος 1
- ✚ Barrow R. & Milburn G., (1990) A critical dictionary of educational concepts: An appraisal of selected ideas and issues in educational theory and practice, Teachers College Press, Columbia University
- ✚ Coombs P. & Ahmed M., (1974) Attacking Rural Poverty, Baltimore: Johns Hopkins University Press
- ✚ Dearden, R.F., (1984) Theory and Practice in education, Routledge
- ✚ Jarvis, P., (1995) Adult and Continuing Education. Theory and practice, (2nd ed.), London: Routledge.302 + xv pages
- ✚ Jarvis, P., (2001) The age of education: Education and the Knowledge society, London: Kogan Page
- ✚ John Field, «Lifelong education», University Warwick, International Journal of Lifelong education, vol.20, No 1/2 , January-April 2001
- ✚ Peters, R., (1967) The concept of education, Routledge & Kegan Paul

- # Rogers, A., (2002) Η Εκπαίδευση Ενηλίκων, Μεταίχμιο, Αθήνα
- # Rogers, A., (2005) Η Εκπαίδευση Ενηλίκων σε μία κοινωνία ζωντανή, σε μία κοινωνία που αλλάζει συνεχώς, συνέντευξη στο «Εκπαίδευση Ενηλίκων», τεύχος 4, Ιανουάριος- Απρίλιος 2005, σελ.: 33-36
- # Tight, M., (2002), *Key Concepts in Adult Education and Training*, Routledge Falmer, London, New York.

Ι Σ Τ Ο Σ Ε Λ Ι Δ Ε Σ

- # http://www.uehr.panteion.gr/mlearning/media/files/study_greek_g_r.doc
- # <http://www.metaixmio.gr/images/evdoxos/240>
- # http://online.dimitra.gr/sektrainers_data/24/kef1-epilogh.pdf
- # http://uil.unesco.org/fileadmin/keydocuments/AdultEducation/en/GRALE_en.pdf
- # [http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996Y0706\(01\):EL:HTML](http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996Y0706(01):EL:HTML)
- # http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/epimorfotiko_yliko/ekpaidefsi_enilikon/ekpaidevsi_enilikon_2010.doc
- # http://www.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio3/praltika%2011/pan_dis.htm
- # <http://ehlt.flinders.edu.au/education/publications/REPORTS/fuiie99a/SPRING.DOC>
- # <http://ehlt.flinders.edu.au/education/publications/REPORTS/fuiie99a/SPRING.DOC>
- # <http://alexiskokkos.gr/keimena/28ekpaideusienilikwnwsdiakritothemikokaiepistimonikopedio.pdf>
- # http://www.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio3/praltika%2011/pan_dis.htm
- # <http://www.unesco.org/education/uie/pdf/uiestud36.pdf>

- ✚ [.http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:205:0021:0027:EL:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:205:0021:0027:EL:PDF)
- ✚ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:117:0001:0007:EL:PDF>
- ✚ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:EL:PDF>
- ✚ http://ec.europa.eu/education/news/news2540_en.htm
- ✚ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/ects_en.htm
- ✚ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/ds_en.htm
- ✚ http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/leaflet_el.pdf
- ✚ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/ecvet_en.htm
- ✚ <https://www.youthpass.eu/en/youthpass/>
- ✚ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:375:0012:0018:EL:PDF>
- ✚ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:289:0015:0022:EL:PDF>
- ✚ http://ec.europa.eu/ploteus/home_el.htm#
- ✚ http://europa.eu/youth/index.cfm?l_id=el
- ✚ <http://ec.europa.eu/education/study-in-europe/>
- ✚ <http://ec.europa.eu/euraxess/>
- ✚ http://ec.europa.eu/research/mariecurieactions/about-mca/actions/itn/index_el.htm
- ✚ <http://europa.eu/youreurope/citizens/education/>
- ✚ <http://www.euroguidance.net/>
- ✚ <http://www.eurodesk.org/edesk/>
- ✚ <http://www.erasmus-entrepreneurs.eu/>
- ✚ http://ec.europa.eu/enterprise/index_en.htm
- ✚ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=el&catId=836>

- ✚ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/evaluation/docs/report_art_318_2011_el.pdf
- ✚ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:064:0005:0008:EL:PDF>
- ✚ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:064:0005:0008:EL:PDF>
- ✚ <http://www.nqf.gov.gr/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CE%A3%CE%B5%CE%BB%CE%AF%CE%B4%CE%B1/%CE%95%CF%85%CF%81%CF%89%CF%80%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CF%8C%CE%A0%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%8C%CE%BD%CF%84%CF%89%CE%BD/tabid/80/Default.aspx>
- ✚ http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/leaflet_el.pdf
- ✚ http://www.sdo.teicrete.gr/dep/images/stories/arthro_europe2020.pdf

Α Λ Λ Ε Σ Π Η Γ Ε Σ

- ✚ Learning to be «The world of education today and tomorrow», Unesco, Paris 1972
- ✚ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Υπόμνημα σχετικά με την εκπαίδευση καθόλη τη διάρκεια της ζωής, SEC(2000) 1832, Βρυξέλλες, 2000
- ✚ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, «Making a European Area of Lifelong Learning a Reality», Βρυξέλλες, 2001
- ✚ Ουνέσκο, Απόφαση για την ανάπτυξη της επιμόρφωσης ενηλίκων, Nairobi 26 Νοεμβρίου 1976, Υ.Π.Ε.Ε.Θ., Διεύθυνση Επιμόρφωσης Ενηλίκων
- ✚ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, Συμπεράσματα της Προεδρίας, 23-24 Μαρτίου, Βρυξέλλες, 2000
- ✚ Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς για την εκπαίδευση και τη κατάρτιση: εξελίξεις μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, COM2002 629 τελικό, Βρυξέλλες, 2002
- ✚ Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Έγγραφο αξιολόγησης της Στρατηγικής της Λισαβόνας, SEC (2010) 114 τελικό, 2010
- ✚ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 13832/04, Βρυξέλλες, 2004

- ✚ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2008 για την εκπαίδευση ενηλίκων, C 140/10
- ✚ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12 Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στο τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, C 119/2
- ✚ European Commission, «Rethinking education: Investing in skills for better socio-economic outcomes», COM (2012), 669 Final, Strasbourg
- ✚ Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (COM 2008), 868 Final, Βρυξέλλες
- ✚ Cedefop, «Future skills supply and demand in Europe» Forecast 2012
- ✚ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο, 15 Νοεμβρίου 2006
- ✚ Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την κινητικότητα των νέων, 21 Νοέμβριου 2008
- ✚ Πράσινη Βίβλο, Προωθώντας τη μαθησιακή κινητικότητα των νέων, 8 Ιουλίου 2009, Βρυξέλλες
- ✚ Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Πράσινη Βίβλος «Προώθηση της μαθησιακής κινητικότητας των νέων», Βρυξέλλες, COM (2009)
- ✚ Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Οδηγός για τα δικαιώματα των μετακινούμενων φοιτητών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Βρυξέλλες SEC (2010)», Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011
- ✚ Ενημερωτικό Σημείωμα «Αποτελεσματικότερες πολιτικές για τη δια βίου μάθηση», Cedefop, Ιανουάριος 2013
- ✚ Άτυπη Σύνοδος Υπουργών Παιδείας, Λευκωσία, 4-5 Οκτωβρίου 2012
- ✚ Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2013» COM(2012) 750 final, Βρυξέλλες, 28.11.2012
- ✚ European Parliament Policy Department structural and cohesion policies, «State of play of the European Qualifications framework implementation», 2012
- ✚ Ενημερωτικό Σημείωμα «Πλαίσια επαγγελματικών προσόντων στην εκπαίδευση: εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης και της κατάρτισης» Cedefop, Νοέμβριος 2011
- ✚ European Commission SEC (2011) 1608 final, Brussels
- ✚ Annual Report 2012 «Analysis and overview of NQF developments in European Countries», Greece, Cedefop, 2013
- ✚ Belgium, VET in Europe - Country Report, Cedefop 2012
- ✚ The development of national qualifications frameworks in Europe», Cedefop, August 2010
- ✚ Country report on the action plan on adult learning: Greece, March 2011
- ✚ Action Plan on Adult learning 2007-2010, Final report of the Adult Learning Working Group
- ✚ EACEA, Compendium 2009. Lifelong Learning Programme Key Activity 1 Policy cooperation and innovation, 2009